

Deuteronomium

Deuteronomium 1

1. Dit zijn de woorden, Amders, *dat zijn*, of, *waren de woorden*, enz. Menende dat deze eerste twee verzen, Deut. 1:1,2, een besluit zijn van de woorden en geschiedenissen, die in het voorgaande verhaald zijn. **die Mozes tot gans Israel gesproken heeft, aan deze zijde van de Jordaan, in de woestijn, op het vlakke veld** Versta, de velden, of het effen, platte land der Moabieten. Zie onder, Deut. 1:5, en Deut. 34:8; idem, Num. 22:1. **tegenover Suf**, Sommigen verstaan hier door *Suf* de *Rode zee*, waarin Farao met zijn leger verdronken is, liggende aan Egypte, waarheen Israël weder terug had moeten keren; anderen, de Dode zee, liggende aan het zuidelijke einde van der Moabieten land westwaarts; of, de landstreek aan een van deze beide zeeën gelegen. Vergelijk Num. 21:14. *Suf* betekent *bies*, of, *schelf*, *wier*, *meergras*. **tussen Paran en tussen Tofel**, Van Paran, zie Gen. 14:6; Num. 10:12, Num. 12:16; van *Hazeroth*, Num. 12:16, Num. 33:17,18. Sommigen menen dat hier de uiterste palen van der Moabieten land beschreven worden, naar het zuiden, noorden en oosten. *Tofel*, *Laban* en *Dizahab*, worden elders in de Schrift niet vermeld, zodat daarvan verscheiden gevoelen is. en *Laban*, en *Hazeroth*, en *Dizahab*.
2. Elf dag *reizen* zijn het van Horeb, Van den berg *Horeb*, zie Exod. 3:1, en Exod. 33:6, enz. Sommigen houden *Horeb* en *Sinai* voor twee bergen, dicht aan elkander gelegen, gelijk ook enige kaarten hebben. Zie dergelijke onder, Deut. 34:1. **door den weg van het gebergte** Dat is, wanneer men van Horeb naar Kades-Barnea recht toereist, den weg van het gebergte Seir, of Edom, anders ook *zo het schijnt* genoemd *het gebergte der Amoriëten*, onder, Deut. 1:7.

Met deze woorden geeft Mozes te verstaan, dat de Israëlieten over een korten weg lang hebben moet reizen. Van Egypte tot aan Kades-Barnea hebben zij omtrent twee jaren doorgebracht. Zie op Deut. 1:6. Vandaar tot de velden Moabs acht en dertig jaren; onder, Deut. 2:14. Omdat God, vertoornd zijnde, hen weder terug deed keren, totdat de wederspanningen in de woestijn waren omgekomen. Zie Num. 14:33,34, enz. **Seir**, Dat is, die naar het gebergte Seir of der Edomieten gaat; hoewel het gebergte van Horeb strekkende naar Edom, ook also mag zijn genoemd. **tot aan Kades-Barnea**.

3. En het is geschied in het veertigste jaar, Na den uittocht uit Egypte, niet lang voor Mozes' dood, Num. 33:38. **in de elfde maand**, Namelijk, *Sebat*; Zach. 1:7. Passende voor een deel op Januari, voor een deel op Februari, wanneer het begin des jaars genomen wordt van de eerste maand des kerkelijken jaars, genoemd *Abib* of *Nisan*; zie Exod. 12:2, en Exod. 13:4; Neh. 2:1; Esth. 3:7. **op den eersten der maand, dat Mozes sprak tot de kinderen Israels, naar alles wat hem de HEERE aan hen bevolen had; Dat is, om hun aan te zeggen**.
4. Nadat hij geslagen had Sihon, den koning der Amoriëten, Hebreeuws, *des Amoriets*; gelijk elders dikwijls. Zie van dit volk, Gen. 10:16. Van deze twee geschiedenissen, alsook van Basan, en Astharoth en Edrei, zie Num. 21:21-35 en Joz.13:31. **die te Hesbon woonde, en Og, den koning van Bazan, welke woonde in Astharoth, Astharoth en Edrei** waren twee koninklijke steden in Basan, naderhand den Rubenieten afgestaan, gelegen aan de oostzijde der Jordaan, aan het gebergte: Astharoth, in het noorden bij Syrië; Edrei in het zuidelijke einde van Basan. Zie Gen. 14:5 *waar Astharoth Karnaim genoemd wordt*, en Joz. 13:31. De afgoden der Filistijnen en Sidoniërs waren ook *Astharoth* genoemd; zie Richt. 2:13. **te Edrei**.
5. Aan deze zijde van de Jordaan, in het land van Moab, Dat is, der Moabieten,

gelijk dikwijls. hief Mozes aan, *Of, heeft Mozes gewild, het heeft hem goed gedacht. deze wet uit te leggen*, Dat is, de wetten, die hij in de drie voorafgaande boeken had voorgesteld, heeft hij wederhaald, breder verklaard en het volk ingescherpt. Deze uitlegging begint eigenlijk onder, Deut. 4, nadat Mozes enige geschiedenissen verhaald had, om de Israëlieten tot aandacht en gehoorzaamheid te bewegen. zeggende:

6. De HEERE, onze God, sprak tot ons aan Horeb, zeggende: Gij zijt lang genoeg Te weten, omtrent een jaar, want zij zijn in het begin der derde maand na den uittocht uit Egypte bij Sinaï en Horeb gekomen; Exod. 19:1,2. En zijn vandaar getogen in het volgende jaar, op den twintigsten dag der tweede maand; Num. 10:11. Hebreeuws, *het is ulieden veel te blijven, of, wonen*, enz. bij dezen berg gebleven.
7. Keert u, en vertrekt, en gaat in het gebergte Beginnende bij de bergen Horeb en Sinaï, en voorts strekkende noordwaarts tot aan Kades-Barnea, bij de grenzen van Seïr en Kanaän, naar uitwijzen der kaart. der Amoriëten, Hebreeuws, *van den Amorieter en tot al zijne geburen*; dat is, naastgelegen plaatsen. en tot al hun geburen, in het vlakke veld, op het gebergte Beginnende bij de bergen Horeb en Sinaï, en voorts strekkende noordwaarts tot aan Kades-Barnea, bij de grenzen van Seïr en Kanaän, naar uitwijzen der kaart., en in de laagte, en in het zuiden, Dit ziet op de palen des beloofden lands, tegen het zuiden, westen, noorden en oosten. Vergelijk Num. 34:2. Maar niettegenstaande dit bevel, zo zouden de wederspannigen evenwel in dit land niet komen; onder, Deut. 1:35. Het gebergte *Libanon* wordt dikwijls in de Schrift vermeld, gelegen aan de noordergrenzen van Kanaän. en aan de havens der zee; het land der Kanaaniëten, en den Libanon, tot aan die grote rivier, de rivier Frath. Dat is, *Eufraat*. Zie daarvan Gen. 2:14, en Gen. 15:18.

8. Ziet, Ik heb dat land gegeven voor uw aangezicht; Dat is, Ik heb het voor u opengesteld, dat gij het inneemt, enz. Alzo wordt van de inwoners van dit land gezegd, *dat God hen voor Israëls aangezicht gegeven heeft*; dat is *gelijk de Schrift ook spreekt* in hun hand, om die te slaan. Zie onder, Deut. 2:31,33, en elders dikwijls. gaat daarin, en bezit erfelijk het land, dat de HEERE aan uw vaderen, Abraham, Izak en Jakob gegeven heeft, dat Hij het hun en hun zaad na hen geven zou.
9. En ik sprak ter zelfder tijd tot u, Naar den raad van Jethro, Exod. 18:19. zeggende: Ik alleen zal u niet kunnen dragen. Dat is, de last uwer zaken, die onder u voorvallen, zou mij alleen te zwaar zijn.
10. De HEERE, uw God, heeft u vermenigvuldigd, en ziet, gij zijt heden als de sterren des hemels in menigte. Naar de belofte, Gen. 15:5.
11. De HEERE, uwer vaderen God, doe tot u, zo als gij *nu* zijt, duizendmaal meer, en Hij zegene u, gelijk als Hij tot u gesproken heeft!
12. Hoe zoude ik alleen uw moeite, Dat is, de moeite, die gij mij aandoet; en zo in het volgende. en uw last, en uw twistzaken dragen? Hebreeuws, *twist*, of, *twistzaak*; dat is, uwe processen die gij tegen elkander opneemt en voor mij brengt, om mijn uitspraak er over te ontvangen.
13. Neemt u wijze, Hebreeuws, *geeft*. en verstandige, en ervarene mannen, Anders, *bekende*. van uw stammen, dat ik hen tot uw hoofden stelle. Dat is, oversten, rechters.
14. Toen antwoorddet gij mij, en zeidet: Dit woord is goed, *Of, deze zaak die*, enz. dat gij gesproken hebt, om te doen.
15. Zo nam ik de hoofden uwer stammen, wijze en ervarene mannen, en stelde hen tot hoofden over u, oversten van duizenden, en oversten van honderden, en

- oversten van vijftigen, en oversten van tien, en ambtlieden voor uw stammen.
16. En ik gebied uw rechters ter zelfder tijd, zeggende: Hoort *de verschillen* tussen uw broederen, en richt recht tussen den man en tussen zijn broeder, en tussen deszelfs vreemdeling. Dat is, die bij, of onder hem is, of verkeert.
17. Gij zult het aangezicht in het gericht niet kennen; Dat is, gij zult het gericht niet buigen naar enig uiterlijk aanzien, conditie of kwaliteit dergenen, die voor het gericht verschijnen. Zie zulk een manier van spreken Lev. 19:15, en onder, Deut. 10:17; 2 Kron. 19:6,7; Job 13:8; Jak. 2:1,9. *gij zult den kleine*, Dat is, geringen, armen, verachten. Hebreeuws, *gelijk de kleinen, gelijk de groten, of alzo de kleinen, alzo de groten*; dat is, de minsten zowel als de meesten. *zowel als den grote*, Dat is, rijken, vermogenden, aanzienlijken. *horen*; gij zult niet vrezen voor iemands aangezicht; want het gericht is *Godes*; Dat is, het is door God ingesteld, en wordt in zijnen naam en van zijnentwege, naar de wetten, die Hij ons voorgeschreven heeft, bediend. *doch de zaak, die voor u* Dat is, zwaarder dan dat gij die zoudt kunnen afdoen. *te zwaar zal zijn, Of, hard.* zult gij tot mij doen komen, en ik zal ze horen.
18. Alzo gebied ik u te dier tijd alle zaken, die gij zoudt doen.
19. Toen vertogen wij van Horeb, en doorwandelden die gans grote en vreselijke woestijn, die gij gezien hebt, op den weg van het gebergte der Amoriëten, gelijk de HEERE, onze God, ons geboden had; en wij kwamen tot Kades-Barnea.
20. Toen zeide ik tot ulieden: Gij zijt gekomen tot het gebergte der Amoriëten, dat de HEERE, onze God, ons geven zal.
21. Ziet, de HEERE, uw God, heeft dat land gegeven voor uw aangezicht; Zie boven, Deut. 1:8. *trekt op, bezit het erfelijk, gelijk als de HEERE, uwer vaderen God, tot u gesproken heeft; vreest niet, en ontzet u niet.*
22. Toen naderdet gij allen tot mij, en zeidet: Laat ons mannen voor ons aangezicht heenzenden, die ons het land uitspeuren, en ons bescheid wederbrengen, Hebreeuws, *een woord wederbrengen, of antwoorden.* *wat weg wij daarin optrekken zullen, en tot wat steden wij komen zullen.*
23. Deze zaak nu was goed in mijn ogen; Dat is, beviel mij wel; daarom heeft Mozes haar ook voor den HEERE gebracht, die hem bevel er van gaf; Num. 13:3. *zo nam ik uit u twaalf mannen, van elken stam een man.*
24. Die keerden zich, en togen op naar het gebergte, en kwamen tot het dal Naar het uitwijzen van enige kaarten, was de beek *Sorek* nevens dit dal *Eskol*, Dit woord *Eskol* betekent *een bos druiven, een druif.* Deze plaats is door de Israëliëten genaamd *Druivendal*, omdat deze vruchten veel, zonderling schoon en groot aldaar wiessen, en een monster daarvan door de verspieters was afgesneden, gedragen en medegebracht. Zie Num. 13:24. of *druivendal*, lopende uit het gebergte van Juda. Vergelijk Num. 13:23, en Richt. 16:4. Het Hebreeuws woord betekent somtijds *dal*, somtijds *beek*, omdat de beken veel in dalen zijn lopende; hierom hebben anderen *beek*. *Eskol*, Dit woord *Eskol* betekent *een bos druiven, een druif.* Deze plaats is door de Israëliëten genaamd *Druivendal*, omdat deze vruchten veel, zonderling schoon en groot aldaar wiessen, en een monster daarvan door de verspieters was afgesneden, gedragen en medegebracht. Zie Num. 13:24. en verspiëden datzelve.
25. En zij namen van de vrucht des lands Te weten, wijndruiven, granaatappelen en vijgen. Zie Num. 13:24. in hun hand, en brachten ze tot ons af,

- en zeiden ons bescheid weder, en zeiden: Het land, dat de HEERE, onze God, ons geven zal, is goed.
26. Doch gij wildet niet optrekken; maar gij waart den mond des HEEREN Dat is, tegen het bevel. uws Gods, wederspanning.
27. En gij murmureerdet in uw tenten, en zeydet: Omdat de HEERE ons haat, *Anders, uit haat des HEEREN tegen ons, heeft Hij,* enz. Dat is, omdat Hij ons haat. heeft Hij ons uit Egypteland uitgevoerd, opdat Hij ons levere in de hand der Amorieten, om ons te verdelgen.
28. Waarheen zouden wij optrekken? Onze broeders hebben ons hart doen smelten, Dat is, hebben ons kleinmoedig, bevreesd en versaagd gemaakt; een gelijkenis genomen van was, dat door het vuur of de hitte der zon smelt. Alzo wordt het hart week door vrees van gevaar en ongeluk. Alzo Joz. 2:9,24, en Joz. 5:1; Jer. 49:23, enz. zeggende: Het is een volk, groter en langer dan wij; Meerder in getal en sterker in krachten. de steden zijn groot, en gesterkt tot in de hemel toe; ook hebben wij daar kinderen der Enakieten gezien. Dat is, reuzen, alzo genaamd naar een zekeren Enak. Zie Num. 13:22; Richt. 1:10,20.
29. Toen zeide ik tot u: Verschrikt niet, en vreest niet voor hen.
30. De HEERE, uw God, Die voor uw aangezicht wandelt, Die zal voor u strijden, naar alles, wat Hij bij u voor uw ogen gedaan heeft in Egypte.
31. En in de woestijn, *Anders, en hetgeen gij gezien hebt in de woestijn.* waar gij gezien hebt, dat de HEERE uw God, u daarin gedragen heeft, als een man zijn zoon draagt, Vergelijk Exod. 19:4; Num. 11:12, en onder, Deut. 32:10,11; Ps. 91:12; Jes. 46:3,4. op al den weg, dien gij gewandeld hebt, totdat gij kwaamt aan deze plaats.
32. Maar door dit woord *Anders, door deze zaak;* dat is, hetgeen gij gezien en gehoord hadt, bewoog u niet. geloofdet gij niet aan den HEERE, Gij vertrouwdet niet op hem, dat Hij zijn beloften volbrengen zou. uw God.
33. Die voor uw aangezicht op den weg wandelde, om u de plaats uit te zien, waar gij zoudt legeren; des nachts in het vuur, opdat Hij u den weg wees, *Anders, om u te doen zien op den weg.* waarin gij zoudt gaan, en des daags in de wolk.
34. Als nu de HEERE de stem uwer woorden hoorde, zo werd Hij zeer toornig, en zwoer, zeggende:
35. Zo iemand van deze mannen, *van* dit kwade geslacht, zal zien dat goede land, hetwelk Ik gezworen heb uw vaders te zullen geven! Een onvolkomen rede, in het eedzweren gebruikelijk. Zie Gen. 14:23, en Num. 14:23. Sommigen verstaan daarop: *zo zal Ik geen God zijn, of, Ik zal niet leven.*
36. Behalve Kaleb, Mitsgaders Jozua, de zoon van Nun. Zie onder, Deut. 1:38, en Num. 14:6,30. de zoon van Jefunne; die zal het zien, en aan hem zal Ik het land geven, Versta een deel des lands. Kaleb en Jozua waren mede geweest onder de verspieders, Num. 14:6. waarop hij getreden heeft, en aan zijn kinderen; omdat hij volhard heeft *Hebreeuws, omdat hij vervuld heeft te gaan achter den HEERE,* dat is, bestendiglijk den HEERE in deze zaak gehoorzaamd en gevolgd heeft. Zie Num. 14:24, en Num. 32:11,12. den HEERE te volgen.
37. Ook vertoornde zich de HEERE op mij om uwentwil, Want Mozes werd door het ongeloof en murmureren des volks, zo ontsteld en verstoord, dat hij zich aan den HEERE vergreep. Zie de historie Num. 20:10,11,12. zeggende: Gij zult daar ook niet inkomen.
38. Jozua, de zoon van Nun, die voor uw aangezicht staat, Dat is, die steeds bij

en omtrent u is, om u te dienen, die op u past. Vergelijk 1 Kon. 1:2; Dan. 1:5,19. die zal daarin komen; sterk denzelven, want hij zal het Israel doen erven.

39. En uw kinderkens, waarvan gij zeidet: Zij zullen tot een roof zijn; en uw kinderen, die heden noch goed noch kwaad weten, Een manier van spreken in de Schrift gebruikelijk, om de kindsheid of kindse jaren te beschrijven. Zie gelijke manier van spreken Jes. 7:15; Jona 4:11. die zullen daarin komen, en dien zal Ik het geven, en die zullen het erfelijk bezitten.

40. Gij daarentegen, keert u, en reist naar de woestijn, den weg van de Schelfzee. Dat is, biezensee *gemeenlijk genaamd het Rode meer*, die zij door Gods machtige hand tevoren gepasseerd waren, en vandaar zover naar het beloofde land gereisd hadden.

41. Toen antwoorddet gij, en zeidet tot mij: Wij hebben tegen den HEERE gezondigd; wij zullen optrekken, en strijden, naar alles, wat de HEERE, onze God, ons geboden heeft. Als gij nu een iegelijk zijn krijgsgereedschap Of, *krijgswapenen*. aangorddet, en willens waart, Of, *gereed waart, u daartoe bereiddet*. Anders, *u ver stoutet, of, vermetelijk onderwondt*. om naar het gebergte henen op te trekken, Zie boven, Deut. 1:2.

42. Zo zeide de HEERE tot mij: Zeg hun: Trekt niet op, en strijdt niet, want Ik ben niet in het midden van u; Met mijn genade en gewoonlijken bijstand. Vergelijk onder, Deut. 23:14. opdat gij niet voor het aangezicht uwer vijanden geslagen wordt.

43. Doch als ik tot u sprak, zo hoordet gij niet, maar waart den mond des HEEREN wederspanning, en handeldet trotselijk, Alsof gij zonder Gods hand en hulp door uw eigen krachten

uw vijanden kondt overwinnen. en toogt op naar het gebergte.

44. Toen togen de Amoriëten uit, Hebreeuws, *de Amoriet toog uit*, enz. die op dat gebergte woonden, u tegemoet, en vervolgden u, gelijk als de bijen doen; Die, getergd en vertoornd zijnde, met menigte van alle kanten dengene navliegen, steken en verjagen, die haar komt storen. Zie Ps. 118:12. en zij verpletterden u in Seir tot Horma toe.

45. Als gij nu wederkwaamt en weendet voor het aangezicht des HEEREN, zo verhoorde de HEERE uw stem niet, en neigde Zijn oren niet tot u.

46. Alzo bleef gij in Kades vele dagen, naar de dagen, Dat is, naar uitwijzen der dagen, die gij weet dat gij daar gebleven zijt. dat gij er bleef.

Deuteronomium 2

1. Daarna keerden wij ons, en reisden naar de woestijn, den weg van de Schelfzee, Dat is, weder terug naar de Rode zee, die zij, uit Egypte trekkende, gepasseerd waren. gelijk de HEERE tot mij gesproken had, en wij togen om het gebergte Seir, Sommige kaarten stellen nevens het gebergte Seir, of der Edomieten, waarin zij eigenlijk woonden, liggende langs de zuidelijke grenzen van Kanaän, nog een ander gebergte van de Rode zee af, strekkende naar het eigenlijk gebergte van Edom, en ook genoemd het gebergte Seir en der Amoriëten, omdat men langs hetzelfde toog naar de Edomieten en Amoriëten, bij hetwelk de Israëliëten, weder terugtrekkende naar de Rode zee, lang gereisd hebben, totdat God hun bevolen heeft wederom te keren naar het noorden, voorbij het land der Edomieten en zo voorts naar het land der Moabieten. De lezer kan vergelijken Deut. 2:3,4,8. vele dagen.

2. Toen sprak de HEERE tot mij, zeggende:

3. Gijlieden Hebreeuws, *het is u veel*, of, *genoeg geweest om te trekken*. hebt dit gebergte genoeg omgetogen; keert u naar het noorden; Van de Schelfzee, die in het zuiden lag, weder terug naar het land van Edom en Moab, om voorbij beiden te passeren.
4. En gebied het volk, zeggende: Gij zult doortrekken aan de landpale uwer broederen, de kinderen van Ezau, De Amalekieten waren ook wel Edomieten, of van Ezau afkomstig, Gen. 36:12, maar van God door een bijzondere ordinantie uitgesloten. Zie Exod. 17:14, en onder Deut. 25:17. die in Seir wonen; zij zullen wel voor u vrezen; Gedenkende aan het leed, dat hunlieder voorvader Ezau zijnen broeder Jakob of Israël, uw voorvader, eertijds heeft aangedaan. Of, zij zullen vrezen voor uw macht en de hulp van God, die bij u is. Zie Num. 22:3. maar gij zult u zeer wachten.
5. Mengt u niet met hen; Te weten, ten strijde, dat gij u met hen in oorlog zoudt begeven; gelijk onder, Deut. 2:9,24. Wat nu naderhand contrarie geschied is, daartoe hebben de Edomieten, Ammonieten en Moabieten door hun vijandschap oorzaak gegeven. Zie Gen. 36:8. Zie 1 Sam. 14:47; 2 Sam. 8:14; 1 Kon. 11:15,16; 2 Kon. 8:21; 2 Kron. 20:2,10,11; Ps. 83:7,8,9, enz. Vergelijk 2 Sam. 8:2. # 2Ch 20.11 Ps 83.6,7,8 2Sa 8.2 want Ik zal u van hun land niet geven, ook niet tot de betreding van een voetzool; Dat is, zoveel de plant van een voet betreden mag. want Ik heb Ezau het gebergte Seir ter erfenis gegeven. Zie Gen. 36:8.
6. Spijze zult gij voor geld van hen kopen, Die gij, benevens het hemelse *manna*, zult mogen begeren. dat gij etet; en ook zult gij water voor geld van hen kopen, dat gij drinket.
7. Want de HEERE, uw God, heeft u gezegend in al het werk uwer hand; Hij kent uw wandelen Dat is, heeft zorg voor u gedragen in al dit reizen en trekken, dat u niets mocht ontbreken. Zie deze betekenis Ps. 1:6, en Ps. 31:8; Nah. 1:7, en elders. door deze zo grote woestijn; deze veertig jaren is de HEERE, uw God, met u geweest; Zie Gen. 21:22. geen ding heeft u ontbroken.
8. Als wij nu doorgetrokken waren van onze broederen, de kinderen van Ezau, die in Seir woonden, van den weg des vlakken velds, van Elath, Elath en Ezeongeber worden beide door sommigen gesteld dicht bij de Schelfzee, gemeenlijk genoemd het Rode meer. en van Ezeon-Geber, zo keerden wij ons, en doortogen den weg der woestijn van Moab.
9. Toen sprak de HEERE tot mij: Beangstig Moab niet, en meng u niet met hen in den strijd; want Ik zal u geen erfenis van hun land geven, dewijl Ik aan Lots kinderen Ar ter erfenis gegeven heb. De hoofdstad der Moabieten. Zie Num. 21:28.
10. De Emieten woonden te voren daarin, Zie Gen. 14:5, alzo genoemd *gelijk men meent* omdat zij schrikkelijk en vreeslijk waren. een groot, en menigvuldig, en lang volk, gelijk de Enakieten. Zie boven, Deut. 1:28, en Num. 13:22.
11. Dezen werden ook voor reuzen gehouden, Hebreeuws, *Refaim*; zie Gen. 14:5. als de Enakieten; en de Moabieten noemden hen Emieten.
12. Ook woonden de Horieten te voren in Seir; Zie Gen. 14:6, en Gen. 36:20. maar de kinderen van Ezau verdreven hen uit de bezitting en verdelgden hen van hun aangezicht, en hebben in hunlieder plaats gewoond; gelijk als Israel gedaan heeft aan het land zijner erfenis, Versta hier, de landen van Sihon en Og, die reeds door de kinderen Israëls waren ingenomen, toen Mozes dit zeide of schreef. hetwelk de HEERE hun gegeven heeft.

13. Nu, maakt u op, en trekt over de beek Zered. Zie Num. 21:12. Alzo trokken wij over de beek Zered. Zie Num. 21:12.
14. De dagen nu, die wij gewandeld hebben van Kades-Barnea, totdat wij over de beek Zered getogen zijn, waren acht en dertig jaren; totdat het ganse geslacht der krijgslieden Die door Gods bevel geteld waren, zijnde twintig jaren oud en daarboven. Zie Num. 1:3. uit het midden der heirlegers verteerd was, gelijk de HEERE hun gezworen had. Zie boven, Deut. 1:35, en Num. 14:21, enz.
15. Zo was ook de hand des HEEREN tegen hen, om hen uit het midden des heirlegers te verslaan, totdat zij verteerd waren.
16. En het geschiedde, als al de krijgslieden verteerd waren, uit het midden des heirlegers wegstervende,
17. Dat de HEERE tot mij sprak, zeggende:
18. Gij zult heden doortrekken aan Ar, Zie boven, Deut. 2:9. de landpale van Moab;
19. En gij zult naderen tegenover de kinderen Ammons; beangstig die niet, en meng u met hen niet; Zie boven, Deut. 2:5. want Ik zal u van het land der kinderen Ammons geen erfenis geven, dewijl Ik het aan Lots kinderen ter erfenis gegeven heb.
20. Dit werd ook voor een land der reuzen gehouden; de reuzen woonden te voren daarin, en de Ammonieten noemden hen Zamzumieten; Dat is, gruwelijke booswichten, straatschenders, rovers, voor welke iedereen schrikte.
21. Een groot, en menigvuldig, en lang volk, als de Enakieten; en de HEERE verdelgde hen voor hun aangezicht, zodat zij hen uit de bezitting verdreven, en aan hunlieder plaats woonden;
22. Gelijk als Hij aan de kinderen van Ezau, Namelijk, de HEERE. die in Seir wonen, gedaan heeft, voor welker aangezicht Hij de Horieten verdelgde; en zij verdreven hen uit de bezitting, en hebben aan hun plaats gewoond tot op dezen dag.
23. Ook hebben de Kafthorieten, Zie Gen. 10:14. die uit Kafthor uittogen, de Avieten, Die tevoren in het land der Filistijnen gewoond hebben. Zie Joz. 13:3, en 2 Kon. 17:24,31. die in Hazerim tot Gaza toe woonden, Zie Gen. 10:19. verdelgd, en aan hun plaats gewoond.
24. Maakt u op, reist heen, en gaat over de beek Arnon; ziet, Ik heb Sihon, den koning van Hesbon, den Amoriet, en zijn land, in uw hand gegeven; begint te erven, *Hebreeuws, begint erft.* en mengt u met hen in den strijd.
25. Te dezen dage zal Ik beginnen uw schrik en uw vreze te geven Dat is, waarmede zij voor u schrikken en vrezen zullen; also onder, Deut. 11:25. over het aangezicht der volken, onder den gansen hemel; die uw gerucht zullen horen, die zullen sidderen, en bang zijn van uw aangezicht.
26. Toen zond ik boden uit de woestijn Kedemot tot Sihon, den koning van Hesbon, met woorden van vrede, Dat is, aanbieding van vrede, met weigering waarvan zij oorzaak van hun eigen ondergang zouden zijn. Zie onder, Deut. 20:10. zeggende:
27. Laat mij door uw land doortrekken; ik zal alleenlijk langs den weg voorttrekken; Of, *gestadiglijk;* strak voor mij heen, zonder mij van den weg af te geven, gelijk de volgende woorden uitwijzen. *Hebreeuws, in den weg, in den weg.* ik zal noch ter rechterhand noch ter linkerhand uitwijken.

28. Verkoop mij spijze voor geld, dat ik ete, en geef mij water voor geld, dat ik drinke; alleenlijk laat mij op mijn voeten doortrekken; Dat is, te voet, gelijk wij meest spreken. Zie dezelfde manier van spreken Num. 20:19; Richt. 4:15,17; 2 Sam. 15:17, enz.

29. Gelijk de kinderen van Ezau, Versta dit van het verkopen van *brood en water*; dat is, spijs en drank, want den doortocht hebben zij Israël afgeslagen, Num. 20:18; Richt. 11:17. die in Seir wonen, en de Moabieten, Die Israël wel geen brood noch water hebben tegemoet gebracht *zie onder, Deut. 23:4*, maar misschien wel dit hun mogen verkocht hebben; daar zij immers hen niet van hun palen afgedreven hebben. die in Ar wonen, mij gedaan hebben; totdat ik over de Jordaan kome in het land, dat de HEERE, onze God, ons geven zal.

30. Maar Sihon, de koning van Hesbon, wilde ons door hetzelfde niet laten doortrekken; Dat is, door zijn land. want de HEERE,, uw God, verhardde zijn geest, Zie Exod. 4:21. en verstokte zijn hart, opdat Hij hem in uw hand gawe, gelijk het is te dezen dage.

31. En de HEERE zeide tot mij: Zie, Ik heb begonnen Sihon en zijn land voor uw aangezicht te geven; Zie boven, Deut. 1:8. begin dan te erven, om zijn land erfelijk te bezitten.

32. En Sihon toog uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde, naar Jahaz.

33. En de HEERE, onze God, gaf hem voor ons aangezicht; en wij sloegen hem, en zijn zonen, en al zijn volk.

34. En wij namen te dier tijd al zijn steden in, en wij verbanden alle steden, Dat is, wij verdelgden en roeiden hen uit ten enenmale. Alzo wordt dit woord ook genomen onder Deut. 3:6, en Deut. 7:2, en elders. Deze verbanning moest geschieden aan allen, die in vijandschap en afgoderij hardnekkig bleven. Vergelijk onder, Deut. 20,

en Joz. 6:17,18,21, en Joz. 9:18,19; 1 Kon. 20:42, enz. mannen, en vrouwen, en kinderkens; wij lieten niemand overblijven.

35. Het vee alleen roofden wij voor ons, en den roof der steden, die wij innamen.

36. Van Aroer af, dat aan den oever der beek Arnon is, Hebreeuws, *aan den lip*. en de stad, die aan de beek is, ook tot Gilead toe, was er geen stad, die voor ons te hoog was; *Of, of geen stad, die zich tegen ons kon beschermen*. de HEERE, onze God, gaf dat alles voor ons aangezicht.

37. Behalve tot het land van de kinderen Ammons naderdet gij niet, noch tot de ganse streek der beek Jabbok, Hebreeuws, *de ganse zijde van de beek Jabbok en de steden*, enz. noch tot de steden van het gebergte, noch tot iets, dat de HEERE, onze God, ons verboden had. Hebreeuws, *geboden*; dat is, verboden. Zie van dit gebruik des woords *gebieden* Lev. 4:2, en onder, Deut. 4:23. Hoewel men deze woorden hier ook aldus kon overzetten: *waarvan de Heere ons geboden had*; te weten, dat wij die niet zouden genaken.

Deuteronomium 3

1. Daarna keerden wij ons en togen op, den weg van Bazan; en Og, de koning van Bazan, trok uit ons tegemoet, hij en al zijn volk, ten strijde bij Edrei.

2. Toen zeide de HEERE tot mij: Vrees hem niet, want Ik heb hem, en al zijn volk, en zijn land, in uw hand gegeven; en gij zult hem doen, gelijk als gij Sihon, den koning der Amorieten, die te Hesbon woonde, gedaan hebt.

3. En de HEERE, onze God, gaf ook Og, den koning van Bazan, en al zijn volk, in onze hand, zodat wij hem sloegen,

- totdat wij hem niemand lieten overblijven. Hebreeuws, *geen overblijfsel, of, overgeblevene.*
4. En wij namen te dier tijd al zijn steden; er was geen stad, die wij van hen niet namen: zestig steden, de ganse landstreek van Argob, Hebreeuws, *koord, of, touw, snoer;* gelijk ook onder, Deut. 3:13, omdat men de landen in dien tijd met koorden gewoon was af te meten en uit te delen. **het koninkrijk van Og in Bazan.**
  5. Al die steden waren met hoge muren, Hebreeuws, *muur, poort, en grendel.* poorten en grendelen gesterkt, behalve zeer vele onbemuurde steden. *Anders, steden der landlieden; dat is, landsteden.*
  6. En wij verbanden dezelve, Zie boven, Deut. 2:34. gelijk wij Sihon, den koning van Hesbon, gedaan hadden, verbannende alle steden, mannen, vrouwen en kinderen.
  7. Doch al het vee en den roof van die steden roofden wij voor ons.
  8. Zo namen wij te dier tijd het land uit de hand van de twee koningen der Amoriëten, die aan deze zijde van de Jordaan waren, De oostzijde. van de beek Arnon In het zuiden. tot den berg Hermon toe; In het noorden. Hebreeuws, *Chermon.*
  9. (De Zidoniers noemen Hermon Ook genoemd Sion. Zie onder, Deut. 4:48; Richt. 3:3; 1 Kron. 5:23. Sirjon; Hebreeuws, *Schirjon.* maar de Amoriëten noemen hem Senir. Hebreeuws, *Schenir;* dat is *gelijk enigen menen, sneeuwberg,* omdat deze berg, vanwege de schrikkelijke hoogte, altijd vol sneeuw was, gelijk de *Alpen.*)
  10. Al de steden des platten lands, en het ganse Gilead, en het ganse Bazan, tot Salcha en Edrei toe; steden des koninkrijks van Og in Bazan.
  11. Want Og, de koning van Bazan, was alleen van de overigen Dit dient tot vergroting van de macht des HEEREN, die Hij in het verdelgen van dezen reus en al zijn volk bewezen heeft. der reuzen overgebleven; ziet, zijn bedstede, zijnde een bedstede van ijzer, is zij niet te Rabba der kinderen Ammons? De hoofdstad der Ammonieten. Zie 2 Sam. 12:26. De zin is, dat deze bedstede voorzeker daar nog voorhanden was. **Negen ellen is haar lengte, Zie Gen. 6:15. en vier ellen haar breedte, naar eens mans elleboog.**
  12. Ditzelfde land nu namen wij te dier tijd in bezit; van Aroer af, dat aan de beek Arnon is, en de helft van het gebergte van Gilead, met de steden van hetzelfde, gaf ik aan de Rubeniëten en Gadiëten.
  13. En het overige van Gilead, mitsgaders het ganse Bazan, het koninkrijk van Og, gaf ik aan den halven stam van Manasse, de ganse landstreek van Argob, door het ganse Bazan; datzelve werd genoemd het land der reuzen.
  14. Jair, de zoon van Manasse, Zie Num. 32:41. kreeg de ganse landstreek van Argob, tot aan de landpale der Gezuriëten en Maachathieten; en hij noemde ze naar zijn naam, Bazan Havvoth-Jair, tot op dezen dag. Versta, zijn die alzo genoemd; zij hebben dezen naam behouden; alzo elders dikwijls.
  15. En aan Machir Deze is geweest de zoon van Manasse, Gen. 50:23. gaf ik Gilead. Versta, een gedeelte van *Gilead*, uit vergelijking van Deut. 3:12,13. Het schijnt dat dit eigenlijk den naam van *Gilead* gehad heeft, en het deel der Rubeniëten en Gadiëten, *de helft van Gilead*, Deut. 3:13, en Jairs deel, *Havvoth Jair*, Deut. 3:14. Gelijk ook enige kaarten dat alzo hebben. Vergelijk ook 2 Kon. 10:33.
  16. Maar aan de Rubeniëten en Gadiëten gaf ik van Gilead af tot aan

- de beek Arnon, het midden van de beek *Dat is, tussen de beek, enz.* en de landpale; en tot aan de beek Jabbok, de landpale der kinderen Ammons;
17. Daartoe het vlakke veld, en de Jordaan, mitsgaders de landpale; van Cinnereth af *Zie Num. 34:11; Joz. 12:3, naderhand genoemd de zee Gennesareth, Luk. 5:1, enz.* tot aan de zee des vlakken velds, de Zoutzee, *Zie Gen. 14:3.* onder Asdoth-Pisga tegen het oosten.
18. Voorts gebod ik ulieden *Dit gebod ging den Rubenieten, Gadieten en den halven stam van Manasse aan.* ter zelfder tijd, zeggende: De HEERE, uw God, heeft u dit land gegeven om het te erven; allen dan, die strijdbare mannen zijt, trekt gewapend door voor het aangezicht van uw broederen, de kinderen Israels.
19. Behalve uw vrouwen, en uw kinderkens, en uw vee (ik weet, dat gij veel vee hebt), zij zullen blijven in uw steden, die ik u gegeven heb;
20. Totdat de HEERE uw broederen rust geve, gelijk ulieden, dat zij ook erven het land, dat de HEERE, uw God, hun geven zal aan gene zijde van de Jordaan; dan zult gij wederkeren, elk tot zijn erfenis, die ik u gegeven heb.
21. Ook gebod ik Jozua ter zelfder tijd, zeggende: Uw ogen zien alles, wat de HEERE, ulieder God, aan deze twee koningen gedaan heeft; *Te weten, den koning Sihon en den koning Og.* also zal de HEERE aan alle koninkrijken doen, naar welke gij henen doortrekt.
22. Vreest ze niet; want de HEERE, uw God, strijdt voor ulieden.
23. Ook bad ik den HEERE om genade, zeggende ter zelfder tijd:
24. Heere HEERE! *In het Hebreeuws staan de letters van het woord Jehovah, doch*

- hebbende de punten van het woord Elohim, gelijk ook elders.* Gij hebt begonnen Uw knecht te tonen Uw grootheid *Zie onder, Deut. 11:2.* en Uw sterke hand; *Of, uwe hand, die sterk is.* want wat God is er in den hemel en op de aarde, die doen kan naar Uw werken, en naar Uw mogendheden!
25. Laat mij toch overtrekken, en dat goede land bezien, dat aan gene zijde van de Jordaan is, dat goede gebergte, *Dat is, schoon en vruchtbaar.* en den Libanon! *Anders, te weten de Libanon.*
26. Doch de HEERE verstoorde zich zeer om uwentwille over mij, *Zie boven, Deut. 1:37.* en hoorde niet naar mij; maar de HEERE zeide tot mij: Het zij u genoeg; *Of, gij hebt genoeg.* Vergelijk hiermede 2 Cor. 12:8,9. spreek niet meer tot Mij van deze zaak. *Hebreeuws, doe niet toe, of, vaar niet voort te spreken.*
27. Klim op de hoogte van Pisga, *Hebreeuws, het hoofd.* en hef uw ogen op naar het westen, en naar het noorden, en naar het zuiden, en naar het oosten, en zie toe met uw ogen; *Te weten, naar het land Kanaän.* want gij zult over deze Jordaan niet gaan.
28. Gebied dan Jozua, *Dat is, onderwijs en bericht hem van alles, wat hem tot uitvoering van zijn ambt zal nodig zijn, volgens mijn voorschrift.* en versterk hem, en bekrachtig hem; *Dat is, spreek hem goeden moed in, en maak hem hartig tegen alle voorvallende zwarigheden.* want hij zal voor het aangezicht van dit volk henen overgaan, en zal hun dat land, dat gij zien zult, doen erven.
29. Alzo bleven wij in dit dal tegenover Beth-Peor.

Deuteronomium 4

1. Nu dan, Israel! hoor naar de inzettingen en naar de rechten, die

- ik ulieden lere te doen; opdat gij leeft, en henen inkomt, en erft het land, dat de HEERE, uwer vaderen God, u geeft.
2. Gij zult tot dit woord, dat ik u gebiede, niet toedoen, ook daarvan niet afdoen; opdat gij bewaart de geboden van den HEERE, uw God, die ik u gebiede.
  3. Uw ogen hebben gezien, wat God om Baal-Peor gedaan heeft; want alle man, die Baal-Peor navolgde, dien heeft de HEERE, uw God, uit het midden van u verdaan.
  4. Gij daarentegen, die den HEERE, uw God, aanhingt, gij zijt heden allen levende.
  5. Ziet, ik heb u geleerd de inzettingen en rechten, gelijk als de HEERE, mijn God, mij geboden heeft; opdat gij also doet in het midden des lands, waar gij naar toe gaat, om het te erven.
  6. Behoudt ze dan, en doet ze; want dat zal uw wijsheid en uw verstand zijn. Dat is, dit zult gij voor de ware wijsheid en kloekheid houden, en daarvan onder de omliggende volken openbare belijdenis doen, waarbij Ik also zal werken, dat zij u alleen voor een recht, wijs en kloek volk zullen houden. voor de ogen der volken, die al deze inzettingen horen zullen, en zeggen: Dit groot volk alleen. *Anders, immers, of, gewisselijk is dit grote volk,* enz. is een wijs en verstandig volk!
  7. Want wat groot volk is er, hetwelk de goden zo nabij zijn als de HEERE, Dat is Goddelijke genadige tegenwoordigheid also bewijzende met allerlei zegeningen en bijzonder met zeer wonderlijke, gereede en krachtige hulp in noden en zwarigheden. onze God, zo dikwijls als wij Hem aanroepen? *Hebreeuws, in al ons roepen tot hem;* dat is zo dikwijls wij hem aanroepen: of, in alles, waarom wij hem aanroepen.
  8. En wat groot volk is er, dat zo rechtvaardige inzettingen en rechten heeft, als deze ganse wet is, die ik heden voor uw aangezicht geef? *Anders, u voorstel.*
  9. Alleenlijk wacht u, en bewaart uw ziel wel, *Hebreeuws, zeer;* en alzo Deut. 4:15, enz. dat gij niet vergeet de dingen, die uw ogen gezien hebben; en dat zij niet van uw hart wijken, al de dagen uws levens; en gij zult ze aan uw kinderen en uw kindskinderen bekend maken.
  10. Ten dage, als gij voor het aangezicht des HEEREN, Dit moet men in het algemeen verstaan van het ganse volk Israëls; want degenen, die in dien tijd aan den berg Horeb stonden, waren nu al gestorven, boven, Deut. 2:14,15,16, hoewel het gelooflijk is, dat er van de tegenwoordig levenden, die toen jong waren, mede bij hun vaderen aan den berg Horeb gestaan hebben. uws Gods, aan Horeb stondt, als de HEERE tot mij zeide: Vergader Mij dit volk, en Ik zal hun Mijn woorden doen horen, die zij zullen leren, om Mij te vrezen al de dagen, die zij op den aardbodem zullen leven, en zij zullen ze hun kinderen leren;
  11. En gijlieden naderdet en stondt beneden dien berg; (die berg nu brandde van vuur, tot aan het midden des hemels; *Hebreeuws, tot aan het hart des hemels;* dat is, midden in de lucht. Alzo *in het hart van de zee,* Exod. 15:8; Spreuk. 23:34, en Spreuk. 30:19; idem, *in het hart van den eik,* 2 Sam. 18:14; *in het hart der aarde,* Matth. 12:40. er was duisternis, wolken en donkerheid).
  12. Zo sprak de HEERE tot u uit het midden des vuurs; gij hoordet de stem der woorden; maar gij zaagt geen gelijkenis, Te weten, waardoor God zou afgebeeld zijn. behalve de stem. Dat is, maar hoorde alleen de stem.
  13. Toen verkondigde Hij u Zijn verbond, dat Hij u gebod te doen,

- de tien woorden, Dat is, geboden. en schreef ze op twee stenen tafelen.
14. Ook gebod mij de HEERE ter zelve tijd, dat ik u inzettingen en rechten leren zou; opdat gij die deedt in dat land, naar hetwelk gij doortrekt, om dat te erven.
15. Wacht u dan wel voor uw zielen; Dat is, ten beste van uw zielen; draagt goede zorg voor uw zielen. Vergelijk Joz. 23:11; Jer. 17:21; Mal. 2:15,16. want gij hebt geen gelijkenis gezien, ten dage als de HEERE op Horeb uit het midden des vuurs tot u sprak;
16. Opdat gij u niet verderft, Anders, *het niet verderft.* en maakt u iets gesnedens, de gelijkenis van enig beeld, Versta, tot enig religieus of godsdienstig gebruik. Want dit gaat het burgerlijk, nodig en matig gebruik van schilderijen, beelden, kaarten, munten, enz. niet aan, noch ook het sieraad van den tabernakel, wat de Heere zelf bevolen heeft. van mannelijk of vrouwelijk gedaante,
17. De gedaante van enig beest, dat op de aarde is; de gedaante van enigen gevleugelden vogel, die door den hemel vliegt; Dat is, door, of in de lucht.
18. De gedaante van iets, dat op den aardbodem kruipt; de gedaante van enigen vis, die in het water is onder de aarde;
19. Dat gij ook uw ogen niet opheft naar den hemel, en aanziet de zon, en de maan, en de sterren, des hemels ganse heir; en wordt aangedreven, dat gij u voor die buigt, en hen dient; dewelke de HEERE uw God, Dat is, omdat zij geen god, maar Gods schepselen zijn, die Hij tot algemeen gebruik en dienst der mensen geschapen heeft. aan alle volken onder den gansen hemel heeft uitgedeeld.
20. Maar ulieden heeft de HEERE aangenomen, en uit den ijzeroven, uit Egypte, Versta, een smeltoven, of smeltketel, waarin men ijzer smelt. Zie 1 Kon. 8:51. Egypte wordt daarbij vergeleken vanwege de benauwdheid en de ellende, die Israël daar uitgestaan en geleden had. uitgevoerd; opdat gij Hem tot een erfvolk zoudt zijn, Zie Exod. 19:5; Tit. 2:14. gelijk het te dezen dage is.
21. Ook vertoornde Zich de HEERE over mij, Zie boven, Deut. 1:37. om ulieder woorden; en Hij zwoer, dat ik over de Jordaan niet zou gaan, en dat ik niet zou komen in dat goede land, dat de HEERE, uw God, u ter erfenis geven zal.
22. Want ik zal in dit land sterven; ik zal over de Jordaan niet gaan; maar gij zult er overgaan, en datzelve goede land erven.
23. Wacht u, dat gij het verbond des HEEREN, uws Gods, hetwelk Hij met u gemaakt heeft, Zie Gen. 15:17,18. niet vergeet, dat gij u een gesneden beeld zoudt maken, Of, *gegraven.* de gelijkenis van iets, dat de HEERE, uw God, u verboden heeft. Hebreeuws, *geboden heeft.* Van het gebruik van dit woord, zie men Lev. 4:2, en boven, Deut. 2:37.
24. Want de HEERE, uw God, is een verterend vuur, God wordt vergeleken bij een vuur, vanwege zijn haat en schrikkelijken toorn tegen de zonde en den zondaar, dien Hij met tijdelijke en inzonderheid eeuwige straffen *zo hij ongelovig en onboetvaardig blijft* vervolgt en verteert, gelijk een aangestoken en brandend vuur zeer sterk doordringt, en alles, dat brandbaar is, wijd en zijd verteert. Zie onder, Deut. 9:3, en Deut. 32:22; Ps. 21:10 en Ps. 78:21; Jes. 33:14, enz.; Jer. 4:4; Hebr. 12:29. **een ijverig God.** Die jaloers is, alleen als God wil gekend en geëerd zijn, en geen medegenoot nevens zich die eer toestaat *Jes. 42:8, en Jes. 48:11*, houdende zich sterk en vuriglijk over alles, dat zijn eer

aangaat, en vijandiglijk hatende alles wat daartegen strijdt.

25. Wanneer gij nu kinderen en kindskinderen gewonnen zult hebben, en in het land oud geworden zult zijn, Dat is, lang gewoond zult hebben. en u zult verderven, dat gij gesneden beelden maakt, de gelijkenis van enig ding, Zie boven, Deut. 4:16,17,18,19, en Exod. 20:4. en doet, wat kwaad is Dat is, wat hem mishaaft of kwalijk bevalt. in de ogen des HEEREN, uws Gods, om Hem tot toorn te verwekken;
26. Zo roep ik heden den hemel en de aarde Dat is, alle hemelse en aardse schepselen. Dit is een manier van spreken, waardoor de onvernunftige schepselen tegen den mens, wegens verstoktheid en ongevoeligheid, worden ingevoerd om hem door natuurlijke redenen, die hij in het aanschouwen en gebruiken daarvan behoort te betrachten van zijn hardnekkigheid en ondankbaarheid tegen den machtigen en goeden God aan te klagen en te overtuigen. Zie onder, Deut. 30:19, en Deut. 31:28, en vergelijk onder, Deut. 32:1; Jes. 1:2; Micha 6:2. tot getuige tegen ulieden, dat gij voorzeker haast zult omkomen Hebreuws, *omkomende omkomen*. van dat land, waar gij over de Jordaan naar toe trekt, om dat te erven; gij zult uw dagen daarin niet verlengen, maar ganselijk verdelgd worden. Hebreuws, *verdelgd wordende verdelgd worden*.
27. En de HEERE zal u verstrooien onder de volken; en gij zult een klein volksken Hebreuws, *lieden van getal*; dat is, die haast geteld zijn. Zie Gen. 34:30. in getal overblijven onder de heidenen, waar de HEERE u henen leiden zal.
28. En aldaar zult gij goden dienen, die des mensen handenwerk zijn, hout en steen, die niet zien, noch horen, noch eten, noch rieken.

29. Dan zult gij van daar den HEERE, uw God, zoeken, en vinden; als gij Hem zoeken zult met uw ganse hart en met uw ganse ziel. Zie onder, Deut. 6:5.
30. Wanneer gij in angst zult zijn, en u al deze dingen zullen treffen; Hebreuws, *al deze woorden, of zaken zullen vinden*. Zie gelijke manier van spreken onder, Deut. 31:17, en 1 Sam. 23:17; versta die voorgezegde ellenden. Zie boven, Deut. 4:26,27. in het laatste der dagen, dan zult gij wederkeren Dit *alsook Deut. 4:29* schijnt een profetie te zijn van de bekering der Joden. Vergelijk onder, Deut. 30:1,2,3, enz. Hos. 3:5. Anders, *en gij u bekeren zult tot den Heere uwen God*, enz., en dan in Deut. 5:31, *zo zal Hij u niet verlaten*, enz. tot den HEERE, uw God, Anders, *tot den Heere uwen God toe*. Zie hiervan Joël. 2:12. en Zijn stem gehoorzaam zijn.
31. Want de HEERE, uw God, is een barmhartig God; Hij zal u niet verlaten, noch u verderven; en Hij zal het verbond uwer vaderen, Dat is, met uwe vaders opgericht, gelijk de volgende woorden aanwijzen. dat Hij hun gezworen heeft, niet vergeten.
32. Want, vraag toch naar de vorige dagen, die voor u geweest zijn, van dien dag af, dat God den mens op de aarde geschapen heeft, van het *ene* einde des hemels Dat is, in de ganse wereld, die onder den hemel gelegen is, van het ene einde der wereld tot het andere; alzo onder, Deut. 30:4; Matth. 24:31; Mark. 13:27. tot aan het *andere* einde des hemels, of zulk een groot ding geschied of gehoord zij, als dit:
33. Of een volk gehoord hebbe de stem van God, sprekende uit het midden des vuurs, gelijk als gij gehoord hebt, en levend zij gebleven?
34. Of: of God verzocht heeft te gaan, om Zich een volk uit het midden eens volks aan te nemen, door

verzoeken, Door welke Farao verzocht werd of hij Israël zou laten trekken, en Israël, of zij hun God zouden vertrouwen. Zie van het woord *verzoeken* Gen. 21:1. door tekenen, en door wonderen, en door strijd, Zo tegen Farao, dien God met zijn ganse heirleger in de Rode zee gestort en verdelgd heeft, als tegen Sihon en Og, de koningen der Amoriëten. en door een sterke hand, en door een uitgestrekte arm, en met grote verschrikkingen; Die eerst over de Egyptenaars en daarna over andere volken gekomen zijn. Zie Exod. 23:27, en boven, Deut. 2:25, en onder, Deut. 34:12. Anders, *verschrikkelikheden*; dat is, schrikkelijke daden. naar al hetgeen de HEERE, uw God, ulieden voor uw ogen in Egypte gedaan heeft?

35. U is het getoond, opdat gij wetet, dat de HEERE die God is; Dat is, alleen de ware God is, gelijk de volgende woorden uitwijzen. er is niemand meer dan Hij alleen! Of, *behalve Hij alleen, buiten Hem alleen.*

36. Van den hemel Dat is, uit de lucht. heeft Hij u Zijn stem laten horen, om u te onderwijzen; en op de aarde Te weten, op den berg Sinai. heeft Hij u Zijn groot vuur doen zien; en gij hebt Zijn woorden uit het midden des vuurs gehoord.

37. En omdat Hij uw vaderen liefhad, en hun zaad na hen Hebreeuws, *zijn zaad na hem*; dat is, een ieders zaad na hem. verkoren had, zo heeft Hij u voor Zijn aangezicht Anders, *met zijn aangezicht*; dat is, tegenwoordigheid zonderling betonende door de wolkkolom en de vuurkolom, en u steeds als onder zijn ogen hebbende, om u overal te geleiden. Vergelijk Exod. 13:21, en Exod. 14:19,20. door Zijn grote kracht uit Egypte uitgevoerd;

38. Om volken, die groter en machtiger waren dan gij, voor uw aangezicht uit de bezitting te verdrijven; om u in te brengen, dat

Hij u hunlied land ter erfenis gave, als het te dezen dage is.

39. Zo zult gij heden weten, en in uw hart hervatten, Dat is, indachtig zijn en behartigen. dat de HEERE die God is, boven in den hemel, en onder op de aarde, niemand meer!

40. En gij zult houden Zijn inzettingen en Zijn geboden, die ik u heden gebiede, opdat het u en uw kinderen na u welga, en opdat gij de dagen verlegt in het land, dat de HEERE, uw God, u geeft, voor altoos. Versta, met conditie van gehoorzaamheid. Vergelijk boven, Deut. 4:26,27. Hebreeuws, *al de dagen*. Welke woorden ook kunnen gevoegd worden in het begin van Deut. 4:40: *Houdt al de dagen*; te weten, uws levens, altijd.

41. Toen scheidde Mozes drie steden uit, Volgens Gods bevel; Num. 35:14. aan deze zijde van de Jordaan, tegen den opgang der zon;

42. Opdat daarheen vlood de doodslager, die zijn naaste onwetende doodslaat, dien hij van gisteren Dat is, van tevoren. *en eergisteren* niet haatte; dat hij in een van deze steden vlood en levend bleef;

43. Bezer in de woestijn, Zie Joz. 20:8. in het effen land, voor de Rubenieten; Hebreeuws, *voor den Rubeniet*; en zo in het volgende. Anders, *van, of der*; en zo in het volgende. en Ramoth in Gilead, voor de Gadieten; en Golan in Bazan, voor de Manassieten.

44. Dit is nu de wet, die Mozes de kinderen Israels voorstelde:

45. Dit zijn de Versta, die in Deut. 5: verhaald worden. *getuigenissen*, Versta, Gods heilige leer, getuigende van zijn wezen, wil en werken. Zie onder, Deut. 6:17, en Ps. 19:8, enz. en de inzettingen, en de rechten, die Mozes sprak tot de kinderen Israels, als zij uit Egypte waren uitgetogen;

46. Aan deze zijde van de Jordaan, in het dal tegenover Beth-Peor, in het land van Sihon, den koning der Amoriëten, die te Hesbon woonde; welken Mozes sloeg, en de kinderen Israels, als zij uit Egypte waren uitgetogen,
47. En zijn land in bezitting genomen hadden; daartoe het land van Og, koning van Bazan; twee koningen der Amoriëten, die aan deze zijde van de Jordaan waren, tegen den opgang der zon;
48. Van Aroer af, dat aan den oever der beek Arnon is, *Hebreeuws, aan de lip.* Zie Gen. 41:3. tot aan den berg Sion, welke is Hermon; Zie boven, Deut. 3:9.
49. En al het vlakke veld, aan deze zijde van de Jordaan, naar het oosten, tot aan de zee des vlakken velds, *Versta, de Dode zee, of Zoutzee.* Zie Gen. 14:3. onder Asdoth-Pisga.

Deuteronomium 5

1. En Mozes riep het ganse Israel, en zeide tot hen: Hoor, Israel! de inzettingen en rechten, die ik heden voor uw oren spreek, dat gij ze leert en waarneemt, om dezelve te doen.
2. De HEERE, onze God, heeft een verbond met ons gemaakt Zie Gen. 15:18, alzo boven, Deut. 4:23. aan Horeb. Zie boven, Deut. 1:2.
3. Met onze vadersen Te weten, Abraham, Izak, Jakob en andere godzalige voorvaders, die allen gestorven waren toen God deze ganse wet, in de woestijn op den berg Sinaï of Horeb, aan Israël openbaarde. Sommigen verstaan dit van de vaders, die in de woestijn waren omgekomen, het verbond Gods verbroken en zich dies onwaardig gemaakt hadden. heeft de HEERE dit verbond niet gemaakt, Gelijk het met al zijn omstandigheden en particuliere wetten, in forma *gelijk men zegt* op den berg Sinaï of Horeb aan Israël is geopenbaard. Want de

substantie van de wet der zeden en der ceremoniën hebben de gelovige voorvaders gehad, en daarnaar door des HEEREN genade hunne godsdienstigheid gericht. maar met ons, wij die hier heden allen levend zijn.

4. *Van aangezicht tot aangezicht* Dat is, zeer gemeenzaam, gelijk wanneer de ene vriend mond voor mond tot den anderen zeer vrijelijk spreekt, menselijker wijze ten aanzien van God gesproken. Zie Exod. 33:11; Num. 12:8, en onder, Deut. 34:10; ook Num. 14:14. heeft de HEERE met u op den berg gesproken uit het midden des vuurs,
5. (Ik stond te dier tijd tussen den HEERE en tussen u, om u des HEEREN woord aan te zeggen; want gij vreesdet voor het vuur en klomt niet op den berg) zeggende:
6. Ik ben de HEERE, uw God, Vergelijk deze wederhaling der wet met de eerste publicatie Exod. 20:2, enz., en zie onder, Deut. 5:12. Die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb. *Hebreeuws, uit het huis der dienstknechten;* en alzo doorgaans.
7. Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.
8. Gij zult u geen gesneden beeld maken, *noch* enige gelijkenis, van hetgeen boven in den hemel, of onder op de aarde is; of in het water onder de aarde is;
9. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, de HEERE, uw God, ben een ijverig God, Zie boven, Deut. 4:24. Die de misdaad der vadersen *Of, ongerechtigheid.* bezoek aan de kinderen, en aan het derde, en aan het vierde *lid* *Hebreeuws, aan de derde en aan de vierde.* dergenen, die Mij haten;
10. En doe barmhartigheid *Of, doe, bewijs, weldadigheid, goedertierenheid, goedgunstigheit.* aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben, en Mijn geboden onderhouden.

11. Gij zult den Naam des HEEREN, uws Gods, niet ijdelijk *Anders, valselijk.* gebruiken; Hebreeuws, *nemen*; te weten, in den mond, gelijk Ps. 50:16; of *opnemen*. want de HEERE zal niet onschuldig houden dengene, die Zijn Naam ijdelijk *Anders, valselijk.* gebruikt.
12. Onderhoudt den sabbatdag, dat gij dien heiligt; gelijk als de HEERE, Deze woorden, alsook enige andere, Deut. 5:14,15,16, heeft Mozes boven de woorden, die Exod. 20: staan, bij manier van verklaring hier bijgevoegd, gelijk hier ook enige uitgelaten zijn, die in Exodus staan. uw God, u geboden heeft.
13. Zes dagen zult gij arbeiden, en al uw werk doen;
14. Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN, uws Gods; *dan* zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw os, noch uw ezel, noch enig van uw vee, noch de vreemdeling, die in uw poorten is; opdat uw dienstknecht, en uw dienstmaagd ruste, gelijk als gij.
15. Want gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt, en dat de HEERE, uw God, u van daar heeft uitgeleid door een sterke hand en een uitgestrekte arm; daarom heeft u de HEERE, uw God, geboden, dat gij den sabbatdag houden zult.
16. Eert uw vader, en uw moeder, gelijk als de HEERE, uw God, u geboden heeft, opdat uw dagen verlengd worden, *Anders, opdat zij uw dagen verlengen*; zij, te weten vader en moeder, door het gebed of de zegening. en opdat het u welga in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal.
17. Gij zult niet doodslaan.
18. En gij zult geen overspel doen.
19. En gij zult niet stelen.
20. En gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste. *Anders, antwoorden, getuigen.*
21. En gij zult niet begeren uws naasten vrouw; Exod. 20:17 wordt het *huis* des naasten voor zijn *vrouw* gesteld, tot een klaar bewijs dat dit maar één gebod is. en gij zult u niet laten gelusten uws naasten huis, zijn akker, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat uws naasten is.
22. Deze woorden sprak de HEERE tot uw ganse gemeente, op den berg, uit het midden des vuurs, der wolk en der donkerheid, met een grote stem, en deed daar niets toe; *Dat is, Hij sprak niet meer tot het ganse volk; maar de andere wetten en inzettingen sprak Hij tot Mozes in het bijzonder.* en Hij schreef ze op twee stenen tafelen, en gaf ze mij.
23. En het geschiedde, als gij die stem uit het midden der duisternis hoordet, en de berg van vuur brandde, zo naderdet gij tot mij, alle hoofden uwer stammen, en uw oudsten,
24. En zeidet: Zie, de HEERE, onze God, heeft ons Zijn heerlijkheid en Zijn grootheid laten zien, en wij hebben Zijn stem gehoord uit het midden des vuurs; dezen dag hebben wij gezien, dat God met den mens spreekt, en dat hij levend blijft. *Te weten, de mens.*
25. Maar nu, waarom zouden wij sterven? Zij willen zeggen, dat het wel een groot mirakel is, dat zij levend zijn gebleven, maar zouden niet gaarne dat perikel weder uitstaan. Vergelijk Gen. 16:13, en Richt. 6:22. Want dit grote vuur zou ons verteren; indien wij voortvoeren de stem des HEEREN, onzes Gods, langer te horen, zo zouden wij sterven.

26. Want wie is er van alle vlees, Dat is, wat mens is er. Zie Gen. 6:12. die de stem des levenden Gods, sprekende uit het midden des vuurs, gehoord heeft gelijk wij, en is levend gebleven?
27. Nader gij, en hoor alles, wat de HEERE, onze God, zeggen zal; en spreek gij tot ons al wat de HEERE, onze God, tot u spreken zal, en wij zullen het horen en doen.
28. Als nu de HEERE de stem uwer woorden hoorde, toen gij tot mij spraakt, zo zeide de HEERE tot mij: Ik heb gehoord de stem der woorden van dit volk, die zij tot u gesproken hebben; het is altemaal goed, *Hebreeuws, zij hebben wel gedaan, of, goed gemaakt, alles wat zij gesproken hebben.* dat zij gesproken hebben.
29. Och, *Hebreeuws, wie zal geven, dat zij dit hun hart hebben, enz.;* een menselijke manier van wensen, gelijk elders dikwijls, die van God gebruikt wordt, om te tonen dat zulk een hart hem aangenaam is; gelijk mensen plegen te wensen naar dingen, die hun aangenaam zijn. Anders is God almachtig, doende wat Hij wil en aan geen zulke beweging onderworpen. Vergelijk Richt. 9:29; 2 Sam. 18:33; Job 6:8, en Job 11:5, enz. dat zij zulk een hart hadden, om Mij te vrezen, en al Mijn geboden te allen dage te onderhouden; opdat het hun en hun kinderen welging in eeuwigheid!
30. Ga, zeg hun: Keert weder naar uw tenten.
31. Maar gij, sta hier bij Mij, dat Ik tot u spreke al de geboden, *Van deze drie achtereenvolgende woorden betekent het eerste naar het gevoel van de meesten,* de wet der zeden, het tweede de ceremoniële wetten, het derde de politieke of burgerlijke wetten of rechten. en inzettingen, en rechten, die gij hun leren zult, dat zij ze doen in het land, hetwelk Ik hun geven zal, om dat te erven.

32. Neemt dan waar, dat gij doet, gelijk als de HEERE, uw God, u geboden heeft; en wijkt niet af ter rechterhand, noch ter linkerhand.
33. In al den weg, *Zie Gen. 18:19.* dien de HEERE, uw God, u gebiedt, zult gij gaan; opdat gij leeft, en dat het u welga, en gij de dagen verlengt in het land, dat gij erven zult.

Deuteronomium 6

1. Dit zijn dan de geboden, *Hebreeuws, het gebod;* zie boven, Deut. 5:31. de inzettingen en de rechten, die de HEERE, uw God, geboden heeft om u te leren; opdat gij ze doet in het land, naar hetwelk gij heentrekt, om dat erfelijk te bezitten;
2. Opdat gij den HEERE, uw God, vrezet, om te houden al Zijn inzettingen, en Zijn geboden, die ik u gebiede; gij, en uw kind, en kindskind, al de dagen uws levens; en opdat uw dagen verlengd worden.
3. Hoor dan, Israel! en neem waar, dat gij ze doet, opdat het u welga, en opdat gij zeer vermenigvuldiget (gelijk als u de HEERE, uwer vaderen God, gesproken heeft) in het land, dat van melk en honig is vloeiende. *Zie Exod. 3:8.*
4. Hoor, Israel! de HEERE, onze God, is een enig HEERE! *Dat is, een enig, eeuwig, almachtig, goddelijk wezen. Zie van het woord HEERE, of Jehovah, Gen. 2:4.*
5. Zo zult gij den HEERE, uw God, liefhebben, met uw ganse hart, en met uw ganse ziel, en met al uw vermogen.
6. En deze woorden, die ik u heden gebiede, zullen in uw hart zijn.
7. En gij zult ze uw kinderen inscherpen, *Hebreeuws, scherpen, wetten, slijpen;* dat is, alzo voordragen, dat zij in hun hart mogen doordringen; gelijkwapens

- gescherpt worden, om naar het voornemen desgenen, die deze gebruikt, door te dringen. en daarvan spreken, als gij in uw huis zit, en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat.
8. Ook zult gij ze tot een teken binden op uw hand, Dat is, gij zult alle middelen gebruiken om delzeve in gestadige gedachtenis te houden en uwen kinderen dezelve voor ogen te leggen, om daarnaar te leven. Zie Exod. 13:9, en van de voorhoofdspannels Deut. 6:16. en zij zullen u tot voorhoofdspannels zijn tussen uw ogen.
  9. En gij zult ze op de posten van uw huis, en aan uw poorten schrijven.
  10. Als het dan zal geschied zijn, dat de HEERE, uw God, u zal hebben ingebracht in dat land, dat Hij uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft, u te zullen geven; grote en goede steden, die gij niet gebouwd hebt,
  11. En huizen, vol van alle goeds, die gij niet gevuld hebt, en uitgehouwen bornputten, die gij niet uitgehouwen hebt, wijngaarden en olijfgaarden, die gij niet geplant hebt, en gij gegeten hebt *Anders, dat gij dan zult eten en verzadigd worden, maar, enz. en verzadigd zijt;*
  12. Zo wacht u, dat gij den HEERE niet vergeet, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis heeft uitgevoerd. *Hebreeuws, uit het huis der dienstknechten; gelijk boven, Deut. 5:6.*
  13. Gij zult den HEERE, uw God, Versta, alleen, gelijk Deut. 6:14 uitwijst en te zien is Matth. 4:10. vrezen, en Hem dienen; en gij zult bij Zijn Naam zweren. Wanneer de publieke of private nood zulks vereist, zo zult gij uwen God deze eer aandoen, dat gij bij hem alleen zweert.
  14. Gij zult andere goden niet navolgen, van de goden der volken, die rondom u zijn.
  15. Want de HEERE, uw God is een ijverig God in het midden van u; Zie Exod. 20:5, en boven, Deut. 4:24. dat de toorn des HEEREN, uws Gods, tegen u niet ontsteke, en Hij u van den aardbodem verdelge.
  16. Gij zult den HEERE, uw God, niet verzoeken, God verzoeken is of uit mistrouwen op hem, of uit hoogachting van zichzelf, het goddelijke voorschrift, de rechte orde en de ordinaire middelen verlaten, om zijn eigen goeddunken te volgen en van God, zijn eigenschappen en zijn wil proef te nemen. Zie Exod. 17:2; Num. 14:22; Ps. 78:18; Matth. 4:7; Hand. 15:10. gelijk als gij Hem verzocht hebt te Massa.
  17. Gij zult de geboden des HEEREN, uws Gods, vlijtig houden, *Hebreeuws, houdende houden. mitsgaders Zijn getuigenissen, en Zijn inzettingen, die Hij u geboden heeft.*
  18. En gij zult doen, wat recht en goed is in de ogen des HEEREN; opdat het u welga, en dat gij inkomt, en erft het goede land, dat de HEERE uw vaders gezworen heeft;
  19. Om al uw vijanden voor uw aangezicht te verdrijven, gelijk als de HEERE gesproken heeft.
  20. Wanneer uw zoon u morgen zal vragen, Dat is, na dezen, heden of morgen, gelijk men zegt. Zie Gen. 30:33. zeggende: Wat zijn dat voor getuigenissen, en inzettingen, en rechten, die de HEERE, onze God, ulieden geboden heeft?
  21. Zo zult gij tot uw zoon zeggen: Wij waren dienstknechten van Farao in Egypte; maar de HEERE heeft ons door een sterke hand uit Egypte uitgevoerd.
  22. En de HEERE gaf tekenen, en grote en kwade wonderen, Dat is, vreemde, schrikkelijke, schadelijke en verderflijke plagen, waardoor de Egyptenaars zeer gekweld en gepijnigd werden. in

Egypte, aan Farao en aan zijn ganse huis, voor onze ogen;

23. En hij voerde ons van daar uit, opdat Hij ons inbracht, om ons het land te geven, dat Hij onzen vadersen gezworen had.

24. En de HEERE gebod ons te doen al deze inzettingen, om te vrezen den HEERE, onzen God, ons voor altoos ten goede, *Hebreeuws, al de dagen.* om ons in het leven te behouden, gelijk het te dezen dage is.

25. En het zal ons gerechtigheid zijn, Naar de wet, bij conditie indien wij de ganse wet volkomenlijk onderhouden, gelijk de volgende woorden uitwijzen. Vergelijk Lev. 18:5; Ezech. 20:11; Matth. 19:17; Rom. 10:5; Gal. 3:12; Jak. 2:10. Maar nadermaal alle wedergeboren kinderen Gods in dit leven onvolmaakt blijven, zodat zij de voorzegde conditie niet kunnen volbrengen, zo is er geen andere weg om voor God gerechtvaardigd te worden, dan door een oprecht geloof aan *Jezus Christus*, wiens gerechtigheid en voldoening ons van den Vader uit genade geschonken, toegekend en door het geloof toegeëigend worden. Zie Jer. 33:16; Dan. 9:24; Rom. 3:27, en Rom. 8:3; 1 Cor. 1:30; 2 Cor. 5:21; Gal. 3:10,11; waarop dan de goede werken volgen als een vrucht des geloofs en bewijs van schuldige dankbaarheid, naar het voorschrift van Gods wet, enz.; 1 Cor. 6:20; Gal. 5:6; Fil. 1:11; Jak. 2:18. Sommigen verstaan hier door *gerechtigheid*, het bewijs en uiterlijk betoon der gerechtigheid, dat wij door het geloof hebben. # Da 9.24 Ro 3.27 8.3 1Co 1.30 2Co 5.21 Ga 3.10,11 1Co 6.20 # Ga 5.6 Php 1.11 Jas 2.18 als wij zullen waarnemen te doen al deze geboden, voor het aangezicht des HEEREN, onzes Gods, gelijk Hij ons geboden heeft.

Deuteronomium 7

1. Wanneer u de HEERE, uw God, zal gebracht hebben in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven; en

Hij vele volken voor uw aangezicht zal hebben uitgeworpen, de Hethieten, Zie Gen. 10:15, enz., en Gen. 15:19, enz. en de Girgasieten, en de Amorieten, en de Kanaanieten, en de Ferezieten, en de Hevieten, en de Jebusieten, zeven volken, die meerder en machtiger zijn dan gij;

2. En de HEERE, uw God, hen zal gegeven hebben voor uw aangezicht, dat gij ze slaat; zo zult gij hen ganselijk verbannen; *Hebreeuws, verbannende verbannen.* Zie boven, Deut. 2:34. gij zult geen verbond met hen maken, noch hun genadig zijn.

3. Gij zult u ook met hen niet vermaagschappen; gij zult uw dochters In het Hebreeuws staat dit en enige navolgende woorden in het eenvoudig getal, ziende op ieder van deze volken, zonen en dochters. niet geven aan hun zonen, en hun dochters niet nemen voor uw zonen.

4. Want zij zouden uw zonen van Mij doen afwijken, dat zij andere goden zouden dienen; en de toorn des HEEREN zou tegen ulieden ontsteken, en u haast verdelgen.

5. Maar alzo zult gij hun doen: hun altaren zult gij afwerpen, en hun opgerichte beelden verbreken, *Anders, statuen, of, pilaarbeelden.* en hun bossen zult gij afhouden, Versta, de afgodische bossen, die zij ter afgoderij gesticht hebben. Zie onder, Deut. 12:3. en hun gesnedene beelden met vuur verbranden.

6. Want gij zijt een heilig volk den HEERE, Dat is, een volk, uit alle volken van God afgezonderd en Hem toegeëigend, opdat Hij u, naar luid der beloften zijns verbonds, zegene en gij in zijn geboden heiliglijk *gelijk Hij, uw bondsgenoot, heilig is* volgens uw verbondsbeloften wandelt. Zie onder, Deut. 28:9; 1 Petr. 2:9. uw God; u heeft de HEERE, uw God, verkoren, dat gij

- Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn uit alle volken, die op den aardbodem zijn.
7. De HEERE heeft geen lust tot u gehad, noch u verkoren, om uw veelheid boven alle andere volken; want gij waart het wenigste van alle volken.
8. Maar omdat de HEERE *Hebreeuws, om, of, uit, vermits de liefde des HEEREN tot ulieden.* ulieden liefhad, en opdat Hij hield den eed, dien Hij uw vaders gezwoeren had, heeft u de HEERE met een sterke hand uitgevoerd, en heeft u verlost uit het diensthuis, uit de hand van Farao, koning van Egypte.
9. Gij zult dan weten, dat de HEERE, uw God, die God is, die getrouwe God, Dat is, die waarachtig is in zijn woorden, en zijn beloften zekerlijk volbrengt. Zie Jes. 49:7; 1 Cor. 1:9, en 1 Cor. 10:13; 2 Cor. 1:18; 1 Thess. 5:24; 2 Thess. 3:3; 2 Tim. 2:13; Hebr. 11:11; 1 Joh. 1:9. # Heb 11.11 1Jo 1.9 welke het verbond en de weldadigheid houdt dien, die Hem liefhebben, en Zijn geboden houden tot in duizend geslachten.
10. En Hij vergeldt een ieder van hen, die Hem haten, in zijn aangezicht, Dat is, in hun tegenwoordigheid, onder hun ogen, gelijk men zegt, of in het openbaar, zonder hun wereldse hoogheid, macht, of trotsheid te ontzien; en also dat zij des HEEREN straffende hand tegen hen moeten merken en gevoelen. om hem te verderven; Hij zal het Zijn hater niet vertrekken, in zijn aangezicht zal Hij het hem vergelden.
11. Houdt dan de geboden, en de inzettingen, en de rechten, die ik u heden gebiede, om die te doen.
12. Zo zal het geschieden, omdat gij deze rechten zult horen, en houden, en dezelve doen, dat de HEERE, uw God, u het verbond en de weldadigheid zal houden, die Hij uw vaders gezwoeren heeft;
13. En Hij zal u liefhebben, en zal u zegenen, en u doen vermenigvuldigen; en Hij zal zegenen de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, uw koren, en uw most, en uw olie, de voortzetting uwer koeien, *Of, aanwas; dat is, de vrucht.* en de kudde van uw klein vee, in het land, dat Hij aan uw vaders gezwoeren heeft u te geven.
14. Gezegend zult gij zijn boven alle volken; er zal onder u noch man noch vrouw onvruchtbaar zijn, ook *niet* onder uw beesten;
15. En de HEERE zal alle krankheid van u afwerpen, en Hij zal u geen van de kwade ziekten der Egyptenaren, die gij kent, Die gij aan de Egyptenaars hebt gezien. Vergelijk onder, Deut. 28:60. opleggen, maar zal ze leggen op allen, die u haten.
16. Gij zult dan al die volken verteren, *Hebreeuws, eigenlijk, eten, opeten, en also voorts, verteren; dat is, gij zult hen vernielen, verdelgen, zonder verschonem of schromen, gelijk de spijs niet gespaard wordt, veel weiniger een roof van een wild dier.* Vergelijk onder, Deut. 31:17. die de HEERE, uw God, u geven zal; uw oog zal hen niet verschonem, en gij zult hun goden niet dienen; want dat zoude u een strik zijn. Zie Exod. 23:33, en Exod. 34:12; Richt. 2:3.
17. Zo gij in uw hart *Dat is, zo gij bij uzelfen mocht denken; also onder, Deut. 8:17, en Deut. 9:4, enz. zeydet: Deze volken zijn meerder dan ik; hoe zou ik hen uit de bezitting kunnen verdrijven?*
18. Vreest niet voor hen; gedenkt steeds, *Hebreeuws, gedenkende gedenkt.* wat de HEERE, uw God, aan Farao en aan alle Egyptenaren gedaan heeft;

19. De grote verzoeken, Zie boven, Deut. 4:34. die uw ogen gezien hebben, en de tekenen, en de wonderen, en de sterke hand, en den uitgestreken arm, door welken u de HEERE uw God, heeft uitgevoerd; also zal de HEERE, uw God, doen aan alle volken, voor welker aangezicht gij vreest.
20. Daartoe zal de HEERE, uw God, ook horzelen onder hen zenden; Zie Exod. 23:28. totdat zij omkomen, die overgebleven, en voor uw aangezicht verborgen zijn. Dat is, die zich verstoken hebben, en uw hand mogen ontkomen zijn.
21. Ontzet u niet voor hunlieder aangezicht; want de HEERE, uw God, is in het midden van u, Te weten, met zijn genade en hulp. een groot en vreselijk God.
22. En de HEERE, uw God, zal deze volken voor uw aangezicht allengskens Hebreeuws, *een weinig, een weinig*; dat is, al gemakkelijk, de een voor, de ander na. uitwerpen; Of, *uittrekken, uitwortelen, nederstorten*. haastelijk zult gij hen niet mogen te niet doen, Of, *kunnen*. opdat het wild des velds niet tegen u vermenigvuldige. Of, *boven u*.
23. En de HEERE zal hen geven voor uw aangezicht, en Hij zal hen verschrikken Of, *verbaasd maken met grote verbaasdheid*. met grote verschrikking, totdat zij verdelgd worden.
24. Ook zal Hij hun koningen in uw hand geven, dat gij hun naam van onder den hemel te niet doet; geen man zal voor uw aangezicht bestaan, totdat gij hen zult hebben verdelgd.
25. De gesneden beelden van hun goden zult gij met vuur verbranden; het zilver en goud, dat daaraan is, zult gij niet begeren, noch voor u nemen, opdat gij daardoor niet

verstrikt wordt; want dat is den HEERE, uw God, een gruwel.

26. Gij zult dan den gruwel in uw huis niet brengen, dat gij een ban zoudt worden, Dat is, verbannen; zie hiervan een aanmerkelijk exempel, Joz. 7:11,21,24,25,26. gelijk datzelve is; Te weten, het verbannen goed. gij zult het ganselijk verfoeien, Hebreeuws, *verfoeiende verfoeien, en gruwelende gruwelen*. en te enenmaal een gruwel daarvan hebben, want het is een ban. Dat is, ten verderf overgegeven, omdat het ter afgoderij gediend heeft.

Deuteronomium 8

1. Alle geboden, Hebreeuws, *alle gebod, dat ik, enz. of elk gebod*. die ik u heden gebiede, zult gij waarnemen om te doen, opdat gij leeft, en vermenigvuldigt, en inkomt, en het land erft, dat de HEERE aan uw vaders gezwooren heeft.
2. En gij zult gedenken aan al den weg, dien u den HEERE, uw God, deze veertig jaren in de woestijn geleid heeft; opdat Hij u verootmoedige, om u te verzoeken, Menselijker wijze van God gesproken. Zie Gen. 22:1. om te weten, Opdat gijzelf en anderen mogen weten; dat is, opdat het openbaar en bekend worde, enz. Alzo onder, Deut. 13:3; Richt. 3:4; 2 Kron. 32:31. wat in uw hart was, of gij Zijn geboden zoudt houden, of niet.
3. En Hij verootmoedigde u, en liet u hongeren, en spijsde u met het Man, dat gij niet kendet, noch uw vaders gekend hadden; opdat Hij u bekend maakte, dat de mens niet alleen van het brood leeft, Of, *op, door, bij*; gelijk wij ook spreken: *bij brood, op brood leven, zich onderhouden*. maar dat de mens leeft van alles, wat uit des HEEREN mond uitgaat. Of *voortkomt*. Hebreeuws, *van, bij, of door allen uitgang van des HEEREN mond*; dat is, van alles, wat God niet alleen

gewoonlijk maar ook buiten de algemene orde daartoe belijft te ordineren, beschikken en zegenen, waarvan Hij bevel geeft, dat de mens daarvan zijn leven onderhoude, ja ook zonder middel, wanneer het hem belijft.

4. Uw kleding is aan u niet verouderd, en uw voet is niet gezwollen, Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk: *het opzwellen, verheffen, rijzen van het deeg door den desem*; Mozes wil zeggen dat hun voeten niet ontsteld of verzeerd zijn geweest door de moeilijkheid en het ongemak van al dat reizen en trekken. deze veertig jaren.
5. Bekent dan in uw hart, dat de HEERE, uw God, u kastijdt, gelijk als een man Met al zulke liefde, op zulke wijze, en tot zulk einde, als een goedig vader zijn kind kastijdt. Zie Spreuk. 3:11,12; Hebr. 12:5,6,7,8,9,10, enz. zijn zoon kastijdt.
6. En houdt de geboden des HEEREN, uws Gods, om in Zijn *Of, wandelende in zijn wegen, en hem vrezende. wegen te wandelen*, Zie Gen. 18:19. en om Hem te vrezen.
7. Want de HEERE, uw God, brengt u in een goed land, een land van waterbeken, fonteinen en diepten, die in dalen *Hebreeuws, in dal en in berg.* en in bergen uitvlieten; *Of, voortkomen, ontspringen.*
8. Een land van tarwe en gerst, en wijnstokken, en vijgebomen, en granaatappelen; een land van olierijke olijfbomen, *Hebreeuws, olijfbomen der olie.* en van honig;
9. Een land, waarin gij brood zonder schaarsheid eten zult, Zie Gen. 3:19. waarin u niets ontbreken zal; een land, welks stenen ijzer zijn, Dat is, waar in de stenen ijzer gevonden wordt, of waar de stenen ijzerachtig zijn. en uit welks bergen gij koper uithouwen zult.
10. Als gij dan zult gegeten hebben, *Anders, gij zult dan eten en verzadigd worden, en enz.* en verzadigd zijn, zo zult gij den HEERE, uw God, loven over dat

goede land, *Hebreeuws, zegenen.* dat Hij u zal hebben gegeven.

11. Wacht u, dat gij den HEERE, uw God, niet vergeet, dat gij niet zoudt houden Zijn geboden, *Zie boven, Deut. 5:31.* en Zijn rechten, en Zijn inzettingen, die ik u heden gebiede;
12. Opdat niet misschien, als gij zult gegeten hebben, en verzadigd zijn, en goede huizen gebouwd hebben, en die bewonen,
13. En uw runderen en uw schapen zullen vermeerderd zijn, ook zilver en goud u zal vermeerderd zijn, ja, al wat gij hebt vermeerderd zal zijn;
14. Uw hart zich alsdan verheffe, dat gij vergeet den HEERE, uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft;
15. Die u geleid heeft in die grote en vreselijke woestijn, *waar vurige slangen, en schorpioenen, en dorheid, waar geen water was; Die u water uit de keiachtige rots* *Hebreeuws, de rots van den kei; dat is, de keiachtige, steenachtige rots.* voortbracht;
16. Die u in de woestijn spijsde met Man, dat uw vaderen niet gekend hadden; om u te verootmoedigen, *Zie boven, Deut. 8:2,3, enz.* en om u te verzoeken, *Zie boven, Deut. 8:2.* opdat Hij u ten laatste weldeed; *Hebreeuws, in uw uiterste, in uw laatste, achterste; dat is, achterna.*
17. En gij Dit moet gevoegd worden met het begin van Deut. 8:12 en Deut. 8:14. in uw hart zegt: *Zie boven, Deut. 7:17.* Mijn kracht, en de sterkte mijner hand heeft mij dit vermogen verkregen. *Zie Ps. 73:12.*
18. Maar gij zult gedenken den HEERE, uw God, dat Hij het is, Die u kracht geeft om vermogen te verkrijgen; opdat Hij Zijn verbond bevestigte, dat Hij aan uw vaderen

gezworen heeft, gelijk het te dezen dage is.

19. Maar indien het geschiedt, dat gij den HEERE, uw God, ganselijk vergeet, *Hebreeuws, vergetende vergeet.* en andere goden navolgt, en hen dient, en u voor dezelve buigt, zo betuig ik heden tegen u, dat gij voorzeker zult vergaan. *Hebreeuws, vergaande vergaan zult.*

20. Gelijk de heidenen, die de HEERE voor uw aangezicht verdaan heeft, alzo zult gij vergaan, omdat gij de stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam zult geweest zijn.

Deuteronomium 9

1. Hoor, Israel! gij zult heden over de Jordaan gaan, *Dat is, haast binnen korten tijd.* dat gij inkomt, om volken te erven, *Dat is, landen der volken, die, enz. Want die volken moesten zij uitroeien naar Gods bevel. die groter en sterker zijn dan gij; steden, die groot en tot in den hemel gesterkt zijn; Zie boven, Deut. 1:28.*

2. Een groot en lang volk, kinderen der Enakieten; *Gelijk boven, Deut. 1:28, en Deut. 2:10,11.* die gij kent, en *van welke* gij gehoord hebt: Wie zou bestaan *Een algemeen spreekwoord, ten tijde toen deze reuzen in bloei waren.* voor het aangezicht der kinderen van Enak?

3. Zo zult gij heden weten, dat de HEERE, uw God, Degene is, Die voor uw aangezicht doorgaat, een verterend vuur: *Zie boven, Deut. 4:24.* Die zal hen verdelgen, en Die zal hen voor uw aangezicht nederwerpen; en gij zult ze uit de bezitting verdrijven, en zult hen haastelijk te niet doen, gelijk als de HEERE tot u gesproken heeft.

4. Wanneer hen nu de HEERE, uw God, voor uw aangezicht zal hebben

uitgestoten, zo spreek niet in uw hart, *Zie boven, Deut. 7:17.* zeggende: De HEERE heeft mij om mijn gerechtigheid ingebracht, om dit land te erven; want, om de goddeloosheid dezer volken, verdrijft hen de HEERE voor uw aangezicht uit de bezitting.

5. Niet om uw gerechtigheid, *Want gij, wil de HEERE zeggen, hebt geen gerechtigheid bij uzelfen, maar het tegendeel. Zie Deut. 9:6,7, enz. Een gelijke manier van spreken gebruikt de apostel, Tit. 3:5, en elders dikwijls in het verhaal van de oorzaken der zaligheid; dat is, onzer verlossing en bezitting van het hemelse Kanaän, gelijk hij zegt: Niet uit de werken, niet uit de rechtvaardige werken, die wij zouden gedaan hebben, enz.* noch om de oprechtheid uws harten, komt gij er henen in, om hun land te erven; maar om de goddeloosheid dezer volken, verdrijft hen de HEERE, uw God, voor uw aangezicht uit de bezitting: en om het woord te bevestigen, dat de HEERE, uw God, aan uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft.

6. Weet dan, dat u de HEERE, uw God, niet om uw gerechtigheid, ditzelve goede land geeft, om dat te erven; want gij zijt een hardnekkig volk. *Zie Exod. 32:9.*

7. Gedenk, vergeet niet, dat gij den HEERE, uw God, in de woestijn, zeer vertoornd hebt; van dien dag af, dat gij uit Egypteland uitgegaan zijt, totdat gij kwaamt aan deze plaats, zijt gijlieden wederspanning geweest tegen den HEERE.

8. Want aan Horeb vertoorndet gij den HEERE zeer, *Dit volgende verhaal dient tot bewijs van Deut. 9:5,6, waar Mozes zeide dat God hen niet om hunne gerechtigheid in het land Kanaän brengen zou.* dat Hij Zich tegen u vertoornde, om u te verdelgen.

9. Als ik op den berg geklommen was, om te ontvangen de stenen tafelen, de tafelen des verbonds, Dat is, op welke de tien geboden geschreven waren, die het verbond der wet Gods bevatten, alzo Deut. 9:10, enz. dat de HEERE met ulieden gemaakt had, Zie Gen. 15:18. toen bleef ik veertig dagen en veertig nachten op den berg, at geen brood, en dronk geen water. Dat is, ik nuttigde noch spijs noch drank; alzo Deut. 9:18; 1 Kon. 13:8,9,16; 2 Kon. 2:22.
10. En de HEERE gaf mij de twee stenen tafelen, met Gods vinger beschreven; Dat is, met zijn vinger. Zie de geestelijke beduiding hiervan, 2 Cor. 3:3,7, en vergelijk Jer. 31:33. en op dezelve, Te weten, was geschreven. naar al de woorden, die de HEERE op den berg, uit het midden des vuurs, ten dage der verzameling, Toen Israël onder aan den voet des bergs stond om des HEEREN geboden aan te horen. met ulieden gesproken had.
11. Zo geschiedde het, ten einde van veertig dagen en veertig nachten, *als* mij de HEERE de twee stenen tafelen, de tafelen des verbonds, gaf,
12. Dat de HEERE tot mij zeide: Sta op, ga haastelijk af van hier; want uw volk, dat gij uit Egypte hebt uitgevoerd, heeft het verdorven; Of, zich verdorven. Zie Exod. 32:7. zij zijn haastelijk afgeweken van den weg, Zie Gen. 18:19. dien Ik hun geboden had; zij hebben zich een gegoten beeld gemaakt.
13. Voorts sprak de HEERE tot mij, zeggende: Ik heb dit volk aangemerkt, en zie, het is een hardnekkig volk.
14. Laat van Mij af, Alsof de HEERE zeide: Val Mij niet meer lastig met uw voorbidden voor dit hardnekkig volk. Zie Mozes' voorbede, Exod. 32:11,12, enz., en Exod. 34:9, en onder, Deut. 9:26, enz. dat Ik hen verdelge, en hun naam van onder den hemel uitdoe; en Ik zal u tot een machtiger en meerder volk maken, dan dit is.
15. Toen keerde ik mij, en ging van den berg af; de berg nu brandde van vuur, en de twee tafelen des verbonds waren op beide mijn handen.
16. En ik zag toe, en ziet, gij hadt tegen den HEERE, uw God, gezondigd; gij hadt u een gegoten kalf gemaakt; gij waart haastelijk afgeweken van den weg, dien u de HEERE geboden had.
17. Toen vatte ik de twee tafelen, en wierp ze heen uit beide mijn handen, en brak ze voor uw ogen.
18. En ik wierp mij neder voor het aangezicht des HEEREN, als in het eerst, Ik deed wederom gelijk ik tevoren gedaan had. veertig dagen en veertig nachten; ik at geen brood, en dronk geen water; om al uw zonde, die gij hadt gezondigd, doende dat kwaad is in des HEEREN ogen, Dat is, wat hem mishaagt. om Hem tot toorn te verwekken.
19. Want ik vreesde vanwege den toorn en de grimmigheid waarmede de HEERE zeer op ulieden vertoornd was, om u te verdelgen; doch de HEERE verhoorde mij ook op dat maal.
20. Ook vertoornde Zich de HEERE zeer tegen Aaron, om hem te verdelgen; doch ik bad ook ter zelve tijd voor Aaron.
21. Maar uw zonde, Dat is, gelijk de volgende woorden uitwijzen, het gegoten kalf, waarmede gij de gruwelijke zonde der afgoderij gedreven hadt. Vergelijk Jes. 27:9; Hos. 10:8; Amos 8:14. het kalf, dat gij hadt gemaakt, nam ik, en verbrandde het met vuur, en

stampte het, malende het wel, totdat het verdund werd tot stof; en zijn stof wierp ik in de beek, Om dezen gruwel op het hoogste te verfoeien en alle gedachtenis daarvan in de diepte te versmoren. Zie hiervan breder Exod. 32:20, en vergelijk 2 Kon. 23:12. die van den berg afvliet.

22. Ook vertoorndet gij den HEERE zeer te Thab-era Dat is, brand; waarom deze plaats aldus genaamd is, zie Num. 11:2,3. en te Massa, Dat is, verzoeking. Zie Exod. 17:7. en te Kibroth-Thaava.

23. Voorts als de HEERE ulieden zond uit dat land, dat Ik u gegeven heb; zo waart gij den mond des HEEREN, uws Gods, Dat is, het bevel. wederspanning, en geloofdet Hem niet, Zie boven, Deut. 1:32. en waart Zijn stem niet gehoorzaam.

24. Wederspanning zijt gij geweest tegen den HEERE, van de dag af, dat ik u gekend heb. Dat is, met u omgegaan, en volgens mijn beroep met u te doen gehad heb.

25. En ik wierp mij neder voor des HEEREN aangezicht, die veertig dagen en veertig nachten, in welke ik mij nederwierp, dewijl de HEERE gezegd had, dat Hij u verdelgen zou.

26. En ik bad tot den HEERE, en zeide: Heere, HEERE, verderf Uw volk en Uw erfdeel niet, dat Gij door Uw grootheid verlost hebt; Dat is, majesteit, of grote mogendheid; zie onder, Deut. 11:2. dat Gij uit Egypte door een sterke hand hebt uitgevoerd.

27. Gedenk aan Uw knechten, Dat is, des verbonds, dat Gij met hen gemaakt hebt. Abraham, Izak en Jakob; zie niet op de hardigheid dezes volks, noch op zijn goddeloosheid, noch op zijn zonde;

28. Opdat het land, Hebreeuws, *opdat zij niet zeggen het land, van daar, enz.*; dat is, opdat de inwoners des lands, van daar, enz.,

niet zeggen, namelijk de Egyptenaars; gelijk Exod. 32:12. van waar Gij ons hebt uitgevoerd, niet zegge: Omdat ze de HEERE niet kon brengen in het land, waarvan Hij hun gesproken had, en omdat Hij hen haatte, Vergelijk boven, Deut. 1:27. heeft Hij ze uitgevoerd, om hen te doden in de woestijn.

29. Zij zijn toch Uw volk, en Uw erfdeel, dat Gij door Uw grote kracht, en door Uw uitgestreken arm hebt uitgevoerd!

Deuteronomium 10

1. Ter zelve tijd zeide de HEERE tot mij: Wanneer des HEEREN toorn, na mijn voorbede, die in het einde Deut. 9: verhaald is, nu gestild was. Houw u twee stenen tafelen, als de eerste, en klim tot Mij op dezen berg; daarna zult gij u een kist van hout maken. Of, *ark*. Dit kan men verstaan van een kist, in welke Mozes de tafelen zou leggen, ten tijde toe dat de ark des verbonds Exod. 25:21 gemaakt zou zijn, of, van de ark des verbonds zelve, die God hier bevolen heeft, dat zij naderhand zou gemaakt worden.

2. En Ik zal op die tafelen schrijven de woorden, die geweest zijn op de eerste tafelen, die gij gebroken hebt; en gij zult ze leggen in die kist.

3. Alzo maakte ik een kist van sittimhout, Zie Exod. 25:5. en hiew twee stenen tafelen als de eerste; en ik klom op den berg, en de twee tafelen waren in mijn hand.

4. Toen schreef Hij op de tafelen, Namelijk, de Heere. naar het eerste schrift, de tien woorden, Dat is, de tien geboden. die de HEERE, ten dage der verzameling, Gelijk boven, Deut. 9:10. op den berg, uit het midden des vuurs, tot ulieden gesproken had; en de HEERE gaf ze mij.

5. En ik keerde mij, en ging af van den berg, en legde de tafelen in de kist,

- die ik gemaakt had; en aldaar zijn zij, *Of, waren zij.* gelijk als de HEERE mij geboden heeft.
6. (En de kinderen Israels reisden van Beeroth-Bene-jaakan *en* Mosera. Aldaar stierf Aaron, en werd aldaar begraven; en zijn zoon Eleazar bediende het priesterambt in zijn plaats.
7. Van daar reisden zij naar Gudgod, en van Num. 33:32,33 *Hor Gidgad.* Gudgod naar Jotbath, een land van waterbeken.)
8. Ter zelve tijd scheidde de HEERE den stam Levi uit, om de ark des verbonds des HEEREN te dragen, om voor het aangezicht des HEEREN te staan, Dat is, om hem in de verrichting van den godsdienst in zijn heilige woning te dienen, gelijk de volgende woorden verklaren. Vergelijk onder, Deut. 17:12, en Deut. 18:5,7; Richt. 20:28; 1 Kon. 17:1; Ps. 134:1, en Ps. 135:2; Ezech. 44:15,16. om Hem te dienen, en om in Zijn Naam te zegenen, Om Gods zegen in zijn naam of van zijnentwege over het volk in het scheiden der vergadering uit te spreken. Zie Lev. 9:23. tot op dezen dag.
9. Daarom heeft Levi Dat is, de stam van Levi, of de Levieten. geen deel noch erve met zijn broederen; de HEERE is zijn Erfdeel, Dat is, hetgeen de HEERE van de andere stammen geofferd wordt, daarvan zullen zij leven, volgens des Heeren ordinantie daarvan gegeven. Zie Num. 18:20,21,22,23, enz. gelijk als de HEERE, uw God, tot hem gesproken heeft.
10. En ik stond op den berg, als de vorige dagen, veertig dagen en veertig nachten; en de HEERE verhoorde mij ook op datzelve maal; de HEERE heeft u niet willen verderven.
11. Maar de HEERE zeide tot mij: Sta op, ga op de reize, voor het aangezicht des volks, dat zij inkomen, en erven het land, dat Ik hun vaders gezwoeren heb, hun te geven.
12. Nu dan, Israel! wat eist de HEERE, uw God van u dan den HEERE, uw God, te vrezen, in al Zijn wegen te wandelen, Zie Gen. 18:19. en Hem lief te hebben, en den HEERE, uw God, te dienen, met uw ganse hart en met uw ganse ziel; Gelijk Deut. 6:5.
13. Om te houden de geboden des HEEREN, en Zijn inzettingen, die ik u heden gebiede, u ten goede. Zie boven, Deut. 6:25.
14. Ziet, des HEEREN, uws Gods, is de hemel, en de hemel der hemelen, de aarde, Dat is, de hoogste hemel, alsook 1 Kon. 8:27, die de derde hemel genoemd wordt, 2 Cor. 12:2. *Hemel der hemelen* wordt gezegd, gelijk het Hooglied van Salomo, *het lied der liederen, ijdelheid der ijdelheden, koning der koningen, knechten der knechten.* en al wat daarin is.
15. Alleenlijk heeft de HEERE Mozes wil zeggen dat er geen andere oorzaak is van de verkiezing Israëls en van hun vaders, dan het enkele vrije welbehagen en de loutere genade Gods; want hem waren al zijn schepselen, ten aanzien der schepping, even na; Hij had niemand van doen en het stond hem vrij, Israël en zijn vaders in hun zondigen staat, als andere volken, te laten, of te verkiezen en te begenadigen wien of welk volk Hij wilde. Vergelijk Exod. 33:19; boven, Deut. 9:4,5,6, enz; Joz. 24:2,3; Matth. 11:26; Hand. 13:17, en Hand. 14:16; Rom. 9:15, en Rom. 11:35; Ef. 1:5,9,11, enz. # Ro 11.35 Eph 1.5,9,11 lust gehad aan uw vaders, om die lief te hebben, en heeft hun zaad na hen, ulieden, uit al de volken verkoren, gelijk het te dezen dage is.
16. Besnijdt dan de voorhuid uws harten, Dat is, doet uit uw hart weg alles, dat tegen den heiligen wil des HEEREN strijdt, en kruisigt uw vlees. Vergelijk Jer. 4:4; Rom. 2:28,29; Col. 2:11. *Van het verharden der*

nekken, zie men Exod. 32:9. en verhardt uw nek niet meer.

17. Want de HEERE, uw God, is een God der goden, Dat is, de afgoden zijn niets, maar deze is de enige, ware, allerhoogste God, die ook heerst over alle engelen en mensen, die vanwege enig goddelijk ambt, of dienst goden genaamd worden; alzo Ps. 50:1. Vergelijk 1 Cor. 8:5,6, en Openb. 17:14, en Openb. 19:16. en een Heere der heren; die grote, die machtige, en die vreselijke God, Die geen aangezicht aanneemt, Dat is, die geen uiterlijk onderscheid der mensen aanziet of iemand rijk of arm, ingeboren of vreemdeling, Jood of heiden zij, enz. Zie ook Lev. 19:15. noch geschenk ontvangt;
18. Die het recht van den wees en van de weduwe doet; Dat is, uitvoert. en den vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleding geve.
19. Daarom zult gijlieden den vreemdeling liefhebben, want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland.
20. Den HEERE, uw God, zult gij vrezen; Hem zult gij dienen, en Hem zult gij aanhangen, en bij Zijn Naam zweren. Zie boven, Deut. 6:13.
21. Hij is uw Lof, en Hij is uw God. Die bij u gedaan heeft deze grote en vreselijke dingen, die uw ogen gezien hebben.
22. Uw vaderen togen af naar Egypte Zie Gen. 12:10. met zeventig zielen; Dat is, zij waren niet meer dan zeventig personen. en nu heeft u de HEERE, uw God, gesteld als de sterren des hemels in menigte. Zie Gen. 13:16, en Gen. 15:5.

Deuteronomium 11

1. Daarom zult gij den HEERE, uw God, liefhebben, en gij zult te allen dage Hebreeuws, *al de dagen*; te weten, uws levens, gelijk dikwijls. Zie Deut. 12:1,19, en Deut. 16:3, en Deut. 17:19, enz.

onderhouden Zijn bevel, Hebreeuws, *gij zult zijn bewaring bewaren*, of, *zijn onderhouding onderhouden*. Zijn bewaring, of *onderhouding*; dat is, hetgeen Hij u bevolen heeft te bewaren of te onderhouden. Zie Gen. 26:5. en Zijn inzettingen, Zie boven, Deut. 5:31. en Zijn rechten, en Zijn geboden.

2. En gijlieden zult heden weten, dat ik niet *spreek* met uw kinderen, die het niet weten, en de onderwijzing des HEEREN, Dat is, alles wat God aan zijn volk om hen te onderwijzen in dien tijd gedaan had, hetwelk in het volgende verhaald wordt. uws Gods, niet gezien hebben. Zijn grootheid, Dat is, zijn majesteit en grote goddelijke macht, lichtende in zijn werken, gelijk de volgende woorden verklaren; alzo boven, Deut. 3:24, en Deut. 9:26. Zijn sterke hand en Zijn uitgestreken arm;
3. Daartoe Zijn tekenen en Zijn daden, die Hij in het midden van Egypte gedaan heeft, aan Farao, den koning van Egypte, en aan zijn ganse land;
4. En wat Hij gedaan heeft aan het heir der Egyptenaren, aan deszelfs paarden en aan deszelfs wagenen; dat Hij de wateren van de Schelfzee boven hun aangezicht deed overzwemmen, als zij ulieden van achteren vervolgden; en de HEERE verdeed hen, tot op dezen dag.
5. En wat Hij ulieden gedaan heeft in de woestijn, totdat gij gekomen zijt aan deze plaats.
6. Daarboven, wat Hij gedaan heeft aan Dathan, en aan Abiram, zonen van Eliab, den zoon van Ruben; hoe de aarde haar mond opendeed, en hen verslond met hun huisgezinnen, Hebreeuws, *huizen*. en hun tenten, ja, al wat bestond, Zie Gen. 7:4. dat hun aanging, Hebreeuws, *dat aan hun voet was*; dat is, in hun dienst, macht of bezit; of, wat

- hen aanging of volgde. Vergelijk Exod. 11:8. in het midden van gans Israel.
7. Want het zijn uw ogen, Mozes wil zeggen dat het een bijzondere weldaad van God is, dat al deze wonderen bij hun leven en voor hun ogen geschied zijn. Vergelijk boven, Deut. 5:3. die gezien hebben al dit grote werk des HEEREN, dat Hij gedaan heeft.
  8. Houdt dan alle geboden, Hebreeuws, *allen, of, elk gebod, dat ik*, enz. also onder, Deut. 11:22. die ik u heden gebiede; opdat gij gesterkt wordt en inkomt, en erft het land, waarheen gij overtrekt, om dat te erven;
  9. En opdat gij de dagen verlenkt in het land, dat de HEERE uw vaders gezwoeren heeft, aan hen en aan hun zaad te geven; een land, vloeiende van melk en honig. Zie Exod. 3:8.
  10. Want het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven, is niet als Egypteland, van waar gij uitgegaan zijt, hetwelk gij bezaaidet met uw zaad, en bewaterdet met uw gang, Hebreeuws, *met uw en voet*; dat is, met uw dienst en arbeid, moettende het water met moeite er in dragen of leiden, om dat te bevochtigen. Anders, *naar uw eigen goeddunken*. als een kruidhof.
  11. Maar het land, waarheen gij overtrekt, om dat te erven, is een land van bergen en van dalen; het drinkt water bij den regen des hemels; Zonder des menschen arbeid en toedoen.
  12. Een land, dat de HEERE, uw God, bezorgt; Hebreeuws, *zoekt, nazoekt, of navraagt*: menselijk van God gesproken. Want de menschen plegen te zoeken en te vragen naar hetgeen zij een bijzondere genegenheid toedragen. Vergelijk Job 3:4; Jes. 62:2. de ogen des HEEREN, uws Gods, zijn gedurig daarop, van het begin des jaars tot het einde des jaars.
  13. En het zal geschieden, zo gij naarstiglijk zult horen Hebreeuws, *horende horen zult*. naar Mijn geboden, die Ik u heden gebiede, om den HEERE, uw God, lief te hebben, en Hem te dienen, met uw ganse hart en met uw ganse ziel;
  14. Zo zal Ik den regen Hier voert Mozes God zelve in, aldus sprekende. uws lands geven te Zijner tijd, Dat is, uw land vereisen zal. vroegen regen Dien God gaf, nadat het land bebouwd en bezaaid was, om het zaad uit de aarde te doen opschieten. en spaden regen, Die kort vóór den oogst viel, om de vruchten zwaar en rijp te maken. Zie Jer. 5:24; Hos. 6:3; Joël. 2:23; Jak. 5:7. opdat gij uw koren, en uw most, en uw olie inzamelt.
  15. En Ik zal kruid geven op uw veld voor uw beesten; en gij zult eten en verzadigd worden.
  16. Wacht uzelve, dat ulieder hart niet verleid worde, dat gij afwijkt, en andere goden dient, en u voor die buigt;
  17. Dat de toorn des HEEREN tegen ulieden ontsteke, en Hij den hemel toesluite, Een manier van spreken, waardoor bij gelijkenis wordt uitgedrukt de goddelijke regering in de lucht, dienende tot wering en ophouding des regens. Zie 1 Kon. 8:35; 2 Kron. 6:26, en 2 Kron. 7:13. dat er geen regen zij, en het aardrijk zijn gewas niet geve; en gij haastelijk omkomt van het goede land, dat u de HEERE geeft.
  18. Legt dan deze mijn woorden in uw hart, en in uw ziel, en bindt ze tot een teken op uw hand, Zie Exod. 13:9, en boven, Deut. 6:8. dat zij tot voorhoofdspannelsen zijn tussen uw ogen;
  19. En leert die uw kinderen, sprekende daarvan, als gij in uw huis zit, en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt, en als gij opstaat;
  20. En schrijft ze op de posten van uw huis, en aan uw poorten;

21. Opdat uw dagen, en de dagen uwer kinderen, in het land, dat de HEERE uw vaders gezwoeren heeft hun te geven, vermenigvuldigen, gelijk de dagen des hemels op de aarde. Dat is, zolang de wereld staat zal God zijn volk met zijn zegen bijblijven. Vergelijk Ps. 89:37,38; Matth. 28:20. Anders, *uw en uwer kinderen dagen zullen vele zijn, gelijk de dagen van den hemel vele zijn.*
22. Want zo gij naarstiglijk houdt al deze geboden, *Hebreeuws, houdende houdt.* die ik u gebiede om die te doen, den HEERE, uw God, liefhebbende, wandelende in al Zijn wegen, en Hem aanhangende;
23. Zo zal de HEERE al deze volken voor uw aangezicht uit de bezitting verdrijven, en gij zult erfelijk bezitten groter en machtiger volken, *Dat is, landen van groter en machtiger volken; gelijk boven, Deut. 9:1.* dan gij zijt.
24. Alle plaats, waar uw voetzool op treedt, *Vergelijk boven, Deut. 2:5; Joz. 1:3, en Joz. 14:9.* zal de uwe zijn; van de woestijn en den Libanon, *Vergelijk Gen. 10:19, en Gen. 15:18; Exod. 23:31; Num. 34; boven, Deut. 1:7; Joz. 1:4.* van de rivier, de rivier Frath, tot aan de achterste zee, *Dat is, die in het westen gelegen is. Oost, of de opgang der zon, wordt genoemd het voorste deel, en west, of de ondergang, wordt genoemd het achterste.* Vergelijk onder, Deut. 34:2; Joz. 1:4, en Joz. 13:5; Joël. 2:20. zal uw landpale zijn.
25. Niemand zal voor uw aangezicht bestaan; de HEERE, uw God, zal uw schrik en uw vreze geven *Gelijk boven, Deut. 2:25.* over al het land, waarop gij treden zult, gelijk als Hij tot u gesproken heeft.
26. Ziet, ik stel ulieden heden voor, *Hebreeuws, ik geef, of, stel voor ulieder aangezicht;* also onder, Deut. 11:32, en Deut. 30:1. zegen en vloek:
27. Den zegen, wanneer gij horen zult naar de geboden des HEEREN, uws Gods, die ik u heden gebiede;
28. Maar den vloek, zo gij niet horen zult naar de geboden des HEEREN, uws Gods, en afwijkt van den weg, dien ik u heden gebiede, om andere goden na te wandelen, die gij niet gekend hebt.
29. En het zal geschieden, als u de HEERE, uw God, zal hebben ingebracht in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven; dan zult gij *Dat is, gij zult bevel geven dat de zegen Die beschreven wordt onder, Deut. 28. uitgesproken wordt. Zie de vervulling Joz. 8:33,34.* den zegen *Die beschreven wordt onder, Deut. 28. uitspreken Uiten, uitgeven.* Hebreeuws, *geven.* Vergelijk onder, Deut. 13:1; 1 Kon. 13:5. op den berg Gerizim, en den vloek op den berg Ebal. *Die beschreven wordt onder, Deut. 27: en Deut. 28.*
30. Zijn zij niet aan gene zijde van de Jordaan, *Te weten, de plaatsen, in het einde van Deut. 11:29 genoemd, zijn gewisselijk daar gelegen.* achter den weg van den ondergang der zon, in het land der Kanaanieten, die in het vlakke veld wonen, tegenover Gilgal, bij de eikenbossen van More? *Zie Gen. 12:6.*
31. Want gijlieden zult over de Jordaan gaan, dat gij inkomet om te erven dat land, dat de HEERE, uw God, u geven zal; en gij zult het erfelijk bezitten, en daarin wonen.
32. Neemt dan waar te doen al de inzettingen en de rechten, die ik u heden voorstel.

Deuteronomium 12

1. Dit zijn de inzettingen en de rechten, die gijlieden zult waarnemen om te doen, in dat land, hetwelk u de HEERE, uwer vaders God, gegeven heeft, om het te erven; al de dagen,

die gijlieden op den aardbodem leeft.

2. Gij zult ganselijk vernielen Hebreeuws, *vernielende vernielen*. al de plaatsen, Versta zulke, die ter afgoderij bereid en opgericht waren, gelijk tempels, huizen en allerlei op heidense wijze gewijde plaatsen en instrumenten der afgoderij. **alwaar de volken, die gij zult erven**, Dat is, welker landen gij zult erven; gelijk boven, Deut. 11:23. **hun goden gediend hebben; op de hoge bergen**, Waar zij den hemel en hun afgoden meenden wat nader te zijn dan in de laagten. Vergelijk Jes. 57:5,7; Ezech. 6:13; Hos. 4:13. **en op de heuvelen, en onder allen** Dat is, allerlei. **groenen boom**. Die in hoogte, schoonheid en schaduw uitstak boven anderen. Zie 2 Kon. 16:4.
3. En gij zult hun altaren afwerpen, en hun opgerichte beelden verbreken, *Of, pilaarbeelden, statuen*. en hun bossen met vuur verbranden, Dichte, duistere bossen, ter afgoderij misbruikt, alsof duisternis tot religieusheid diende en enige heiligheid aan zich had. **en de gesneden beelden hunner goden nederhouwen; en gij zult hun naam te niet doen uit diezelve plaats**.
4. Gij zult den HEERE, uw God, alzo niet doen! Gelijk de heidenen, die afgoderij aanstelden in alle plaatsen, waar het hun lustte.
5. Maar naar de plaats, De vaste plaats, waartoe naderhand door God verkoren en geordineerd is *Jeruzalem*. Zie 2 Sam. 7, en 2 Sam. 24; 1 Kron. 22; Ps. 122:1,2,3,4, en Ps. 132:13,14. Eer Jeruzalem daartoe was verordineerd, was er geen vaste plaats, hoewel men God gewoonlijk dienen en raad vragen moest ter plaatse, waar de ark des verbonds of tent der samenkomst door Gods bevel was berustende, gelijk in de volgende boeken zal worden bevonden. **die de HEERE, uw God, uit al uw stammen verkiezen zal**, Den stam van *Juda* heeft God hiermede vereerd, de andere daarin

voorbijgaande. Zie Ps. 78:67,68,69. **om Zijn Naam aldaar te zetten**, Dat de ark des verbonds, zijnde een bijzonder zichtbaar teken mijner genadige tegenwoordigheid, daar vastelijk in mijn tabernakel of huis beruste, en mijn openbare solemnele godsdienst aldaar verricht worde, enz. Vergelijk 2 Sam. 6:2; 1 Kon. 8:29; alzo onder, Deut. 12:11,21, en Deut. 14:23,24, en Deut. 16:2,6,11, enz. **naar Zijn woning zult gijlieden vragen, en daarheen zult gij komen;**

6. En daarheen zult gijlieden brengen uw brandofferen, en uw slachtofferen, en uw tienden, en het heoffer uwer hand, en uw geloften, Dat is, hetgeen gij den HEERE beloofd hebt te geven. en uw vrijwillige offeren, en de eerstgeboorten uwer runderen en uwer schapen.
7. En aldaar zult gijlieden voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, eten en vrolijk zijn, gijlieden en uw huizen, Dat is, huisgezinnen. **over alles**, Hebreeuws, *over alle uitsteking, allen uitslag, aanslag uwer hand*; dat is, alles, waartoe gij uw hand hebt uitgestrekt of uitstrekken moogt. Alzo onder, Deut. 12:18, en Deut. 15:10, enz. **waaraan gij uw hand geslagen hebt, waarin u de HEERE, uw God, gezegend heeft**.
8. Gij zult niet doen naar alles, wat wij hier heden doen, een ieder al wat in zijn ogen recht is. Dat is, al hetgeen hemzelve goeddunkt. Hoever zich dit uitstrekke, is te zien in Deut. 12:11.
9. Want gij zijt tot nu toe niet gekomen in de rust en in de erfenis, die de HEERE, uw God, u geven zal.
10. Maar gij zult over de Jordaan gaan, en wonen in het land, dat u de HEERE, uw God, zal doen erven; en Hij zal u rust geven van al uw vijanden rondom, en gij zult zeker wonen.
11. Dan zal er een plaats zijn, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om

- Zijn Naam aldaar te doen wonen; daarheen zult gij brengen alles, wat ik u gebiede: uw brandofferen, en uw slachtofferen, uw tienden, en het hefoffer uwer hand, en alle keur uwer geloften, *Dat is, wat gij van het beste uitgelezen en den HEERE beloofd hebt.* die gij den HEERE beloven zult.
12. En gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, gijlieden, en uw zonen, en uw dochteren, en uw dienstknechten, en uw dienstmaagden, en de Leviet, die in uw poorten is; want hij heeft geen deel noch erve met ulieden. *Zie boven, Deut. 10:9.*
13. Wacht u, dat gij uw brandofferen niet offert in alle plaats, die gij zien zult. *Namelijk, met behagen.*
14. Maar in de plaats, die de HEERE in een uwer stammen zal verkiezen, daar zult gij uw brandofferen offeren, en daar zult gij doen al wat ik u gebiede.
15. Doch naar allen lust uwer ziel zult gij slachten en vlees eten, naar den zegen des HEEREN, uws Gods, dien Hij u geeft, in al uw poorten; *Dat is, in al uw steden of woonplaatsen, en also dikwijls.* de onreine en de reine zal daarvan eten, als van een ree, en als van een hert. *Dat is, niet als een heilige, maar als een gemene toegelaten spijs.* Herten en reeën waren wel reine beesten, die men als een gemene spijs *onder, Deut. 14* mocht eten, maar zij werden niet gebruikt tot offeranden; also *onder, Deut. 12:22, en Deut. 15:22.*
16. Alleenlijk het bloed zult gijlieden niet eten; gij zult het op de aarde uitgieten als water.
17. Gij zult in uw poorten niet mogen eten de tienden van uw koren, *Zie van de tienden Lev. 27:30.* en van uw most, en van uw olie, noch de eerstgeboorten van uw runderen en van uw schapen, noch enige uwer geloften, die gij zult hebben beloofd, noch uw vrijwillige offeren, noch het hefoffer uwer hand.
18. Maar gij zult dat eten voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, in de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, gij, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienstknecht, en uw dienstmaagd, en de Leviet, die in uw poorten is; en gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, over alles, waaraan gij uw handen geslagen hebt. *Zie boven, Deut. 12:7, en onder, Deut. 15:10.*
19. Wacht u, dat gij den Leviet niet verlaat, al uw dagen in uw land. *Dat is, zolang gij op de aarde zult leven.*
20. Wanneer de HEERE, uw God, uw landpale zal verwijd hebben, gelijk als Hij tot u gesproken heeft, en gij zeggen zult: Ik zal vlees eten; dewijl uw ziel lust heeft vlees te eten, zo zult gij vlees eten, naar allen lust uwer ziel.
21. Zo de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om Zijn Naam aldaar te zetten, verre van u zal zijn, zo zult gij slachten van uw runderen en van uw schapen, die de HEERE u gegeven heeft, gelijk als ik u geboden heb; en gij zult eten in uw poorten, naar allen lust uwer ziel.
22. Doch gelijk als een ree *Zie boven, Deut. 12:15.* en een hert gegeten wordt, also zult gij dat eten; de onreine en de reine zullen het te zamen eten.
23. Alleen houdt vast, dat gij het bloed niet eet; want het bloed is de ziel; *Zie Lev. 17:11.* daarom zult gij de ziel met het vlees niet eten;
24. Gij zult dat niet eten; *Deze ceremonie boven, Deut. 12:16, ook geboden, wordt hier zonderling ingescherpt.* Zie hiervan

- Gen. 9:4, en Lev. 17:11. op de aarde zult gij het uitgieten als water;
25. Gij zult dat niet eten; opdat het u, en uw kinderen na u, welga, als gij zult gedaan hebben, wat recht is in de ogen des HEEREN.
26. Doch uw heilige dingen, *Hebreeuws, uw heiligheden*; dat is, dingen, die den Heere geheiligd of toegeëigend zijn, gelijk in het volgende verklaard wordt. die gij hebben zult, en uw geloften zult gij opnemen, en komen tot de plaats, die de HEERE verkiezen zal;
27. En gij zult uw brandofferen, het vlees en het bloed, bereiden op het altaar des HEEREN, uws Gods; en het bloed uwer slachtofferen zal op het altaar des HEEREN, uws Gods, worden uitgegoten; maar het vlees zult gij eten.
28. Neemt waar, en hoort al deze woorden, die ik u gebiede, opdat het u, en uw kinderen na u, welga tot in eeuwigheid, als gij zult gedaan hebben wat goed en recht is in de ogen des HEEREN, uws Gods.
29. Wanneer de HEERE, uw God, voor uw aangezicht zal hebben uitgeroeid de volken, naar dewelke gij heengaat, om die erfelijk te bezitten; *Dat is, hun land*; gelijk boven, Deut. 9:1, en Deut. 11:23, enz. en gij die erfelijk zult bezitten, en in hun land wonen;
30. Wacht u, dat gij niet verstrikt wordt achter hen, *Dat is, alzo, dat gij hen navolgt*. nadat zij voor uw aangezicht zullen verdelgd zijn; en dat gij niet vraagt naar hun goden, zeggende: Gelijk als deze volken hun goden gediend hebben, alzo zal ik ook doen.
31. Gij zult alzo niet doen den HEERE, uw God; want al wat den HEERE een gruwel is, dat Hij haat, hebben zij hun goden gedaan; want zij hebben ook hun zonen en hun dochteren

met vuur verbrand voor hun goden. Dat is, ter ere hunner afgoden. Van dezen gruwel der heidenen door de afvallige Joden nagevolgd, zie Jer. 7:31, en Jer. 19:5, en vergelijk 2 Kon. 16:3, en 2 Kon. 17:17,31, en 2 Kon. 23:10.

32. Al dit woord, *Of, dit ganse woord*; gelijke woorden zie boven, Deut. 4:2. Anders, *elke zaak, die ik ulieden gebied, die, enz. hetwelk ik ulieden gebiede, zult gij waarnemen om te doen*; gij zult daar niet toedoen, en daarvan niet afdoen.

Deuteronomium 13

1. Wanneer een profeet, *Versta, een valschen profeet, die valselijk roemt van goddelijke gezichten en openbaringen. of dromen-dromer, Zich valselijk beroemende op goddelijke dromen. Vergelijk Num. 12:6.* in het midden van u zal opstaan, en u geven een teken of wonder; *Dat is, uitspreken, voorzeggende dat het komen zal. Alzo wordt het woord geven ook genomen boven, Deut. 11:29, en 1 Kon. 13:15.*
2. En dat teken of dat wonder komt, *Anders, ofschoon dat teken, enz. dat hij tot u gesproken had, zeggende: Laat ons andere goden, die gij niet gekend hebt, navolgen en hen dienen; Hebreeuws, achter andere goden wandelen. Alzo Deut. 13:4.*
3. Gij zult naar de woorden van dien profeet, of naar dien dromen-dromer niet horen; want de HEERE, uw God, verzoekt ulieden, *Zie boven, Deut. 8:2.* om te weten, of gij den HEERE, uw God, liefhebt met uw ganse hart en met uw ganse ziel.
4. Den HEERE, uw God, zult gij navolgen, en Hem vrezen, en Zijn geboden zult gij houden, en Zijn stem gehoorzaam zijn, en Hem dienen, en Hem aanhangen.
5. En diezelve profeet, of dromen-dromer, zal gedood worden; want hij

- heeft *tot* een afval gesproken tegen den HEERE, *Dat is, geleerd, geraden, gedreven.* uw God, Die ulieden uit Egypteland heeft uitgevoerd, en u uit het diensthuis verlost; om u af te drijven van den weg, dien u de HEERE, uw God, geboden heeft, om daarin te wandelen. Zo zult gij het boze *Anders, den boze; vergelijk onder, Deut. 22:21,23,24, en 1 Cor. 5:13.* uit het midden van u wegdoen.
6. Wanneer uw broeder, de zoon uwer moeder, Die u door het recht der natuur en den band des bloeds nader is dan andere Israëlieten, die ook om de gemene afkomst van Jakob uw broeders genoemd worden. of uw zoon, of uw dochter, of de vrouw van uw schoot, *Dat is die in uw schoot slaapt. Zie Micha 7:5. Alzo wordt daarentegen de echte man genoemd: De man van haar der vrouwe schoot; onder, Deut. 28:56. Anderen: De vrouw van uw schoot; dat is, die u zeer lief is. of uw vriend, die als uw ziel is, Dat is, die gij zo liefhebt als uw eigen persoon. u zal aanporren in het heimelijke, Of, aanzoeken.* zeggende: Laat ons gaan, en dienen andere goden, die gij niet gekend hebt, gij noch uw vaderen;
7. Van de goden der volken, die rondom u zijn, nabij u, of verre van u, van het ene einde der aarde tot aan het andere einde der aarde;
8. Zo zult gij hem niet ter wille zijn, en naar hem niet horen; ook zal uw oog hem niet verschonen, en gij zult u niet ontfermen, noch hem verbergen;
9. Maar gij zult hem zekerlijk doodslaan; *Hebreeuws, gij zult hem doodslaande doodslaan; dat is, gij zult niet nalaten hem te doden. uw hand zal eerst tegen hem zijn, Hebreeuws, in het begin.* Als zijnde de aanbrenger en getuige geweest bij het gericht, volgens de wet; *onder, Deut. 17:7; vergelijk Hand. 7:58.* om hem te doden, en daarna de hand des gansen volks.
10. En gij zult hem met stenen stenigen, dat hij sterve; want hij heeft u gezocht af te drijven van den HEERE, uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft.
11. Opdat gans Israel het hore en vreze, en niet voortvare te doen naar dit boze stuk in het midden van u. *Hebreeuws, zaak, ding, woord; alzo onder, Deut. 17:5.*
12. Wanneer gij van een uwer steden, die de HEERE, uw God, u geeft, om aldaar te wonen, zult horen zeggen:
13. Er zijn mannen, Belials-kinderen, *Of, Belials zonen.* Het Hebreeuwse woord *Belijaal* betekent zoveel in onze spraak als een *deugniet*, of iemand *zonder juk*; dat is, een onbandig mens, die zich onder geen tucht of wet wil buigen. Zie Richt. 19:22; 1 Sam. 1:16, en 1 Sam. 2:12, en 1 Sam. 10:27, en 1 Sam. 25:17; 2 Sam. 16:7, en 2 Sam. 20:1, en 2 Sam. 22:5; 1 Kon. 21:10; 2 Kron. 13:7; Ps. 41:9; Spreuk. 19:28; Nah. 1:11,15; deze naam wordt ook den duivel gegeven; 2 Cor. 6:15; vergelijk ook *onder, Deut. 25:2, en 2 Sam. 3:34. # 1Ki 21.10 2Ch 13.7 Ps 41.8 Pr 19.28 Na 1.11,15 2Co 6.15 # De 25.2 2Sa 3.34* uit het midden van u uitgegaan, en hebben de inwoners hunner stad aangedreven, zeggende: Laat ons gaan, en dienen andere goden, die gij niet gekend hebt;
14. Zo zult gij onderzoeken, en naspeuren, en wel navragen; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in het midden van u gedaan;
15. Zo zult gij de inwoners derzelver stad ganselijk slaan *Hebreeuws, slaande slaan.* met de scherpte des zwaards, *Hebreeuws, aan den mond des zwaards;* en zo in het volgende. *verbannende haar,* Zie boven, Deut. 2:34. en alles, wat daarin

is, ook haar beesten, met de scherpte des zwaards.

16. En al haar roof zult gij verzamelen in het midden van haar straat, en den HEERE, uw God, die stad en al haar roof ganselijk met vuur verbranden; en zij zal een hoop zijn eeuwiglijk, *Hebreeuws, een hoop der eeuwigheid*; dat is, zij zal eeuwiglijk overhoop, als een steenhoop, liggen. zij zal niet weder gebouwd worden.

17. Ook zal er niets van *Vergelijk boven, Deut. 7:25,26.* het verbannene aan uw hand kleven, *Hebreeuws, van den ban.* opdat de HEERE Zich wende van de hitte Zijns toorns, en u geve barmhartigheid, en Zich uwer erbarme, en u vermenigvuldige, gelijk als Hij uw vaders gezwooren heeft;

18. Wanneer gij de stem des HEEREN, uws Gods, zult gehoorzaam zijn, om te houden al Zijn geboden, die ik u heden gebiede, om te doen wat recht is *Dat is, hetgeen de Heere kent of oordeelt voor recht en goed, en dat dienvolgens hem wel behaagt.* in de ogen des HEEREN, uws Gods.

Deuteronomium 14

1. Gijlieden zijt kinderen des HEEREN, Kinderen der genade en dienvolgens Gods erfgenamen *Rom. 8:17*; hebbende de belofte en hoop der zalige opstanding en des eeuwigen levens; waarom het u niet betaamt over doden te treuren, gelijk de heidenen, die geen hoop hebben; *1 Thess. 4:13.* uws Gods; gij zult uzelf niet snijden, *Dat is geen insnijding maken in uw vlees; een heidense manier van rouw, inzonderheid bij het afsterven van enige bijzondere vrienden. Zie Lev. 19:28. Vergelijk 1 Kon. 18:28; Jer. 16:6, en Jer. 41:5, en Jer. 47:5.* noch kaalheid maken tussen uw ogen, over een dode.

2. Want gij zijt een heilig volk den HEERE, uw God; en u heeft de HEERE verkoren, om Hem tot een volk des eigendoms te zijn, uit al de volken, die op den aardbodem zijn. *Hebreeuws, op het aangezicht des aardbodems.*

3. Gij zult geen gruwel eten. *Dat is, hetgeen u de HEERE verboden heeft te eten, waarvan gij dienvolgens een gruwel behoort te hebben.*

4. Dit zijn de beesten, die gijlieden eten zult; een os, klein vee der schapen, en klein vee der geiten;

5. Een hert, en een ree, en een buffel, en een steenbok, en een das, en een wilde os, en een gems.

6. Alle beesten, *Zie hiervan en van het volgende, Lev. 11:3, enz., en de aantekeningen daar.* die de klauwen verdelen, en de kloof in twee klauwen klieven, *en* herkauwen onder de beesten, die zult gij eten.

7. Maar deze zult gij niet eten, van degenen, die *alleen* herkauwen, of van degenen, die den gekloofden klauw *alleen* verdelen: den kemel, en den haas, en het konijn; want deze herkauwen wel, maar zij verdelen den klauw niet; onrein zullen zij ulieden zijn.

8. Ook het varken; want dat verdeelt zijn klauw wel, maar het herkauwt niet; onrein zal het ulieden zijn; van hun vlees zult gij niet eten, en hun dood aas zult gij niet aanroeren.

9. Dit zult gij eten van alles, wat in de wateren is; al wat vinnen en schubben heeft, zult gij eten.

10. Maar al wat geen vinnen en schubben heeft, zult gij niet eten; het zal ulieden onrein zijn.

11. Allen reinen vogel zult gij eten.

12. Maar deze zijn het, van dewelke gij niet zult eten: de arend, en de havik, en de zeearend;

13. En de wouw, en de kraai, en de gier naar haar aard;
14. En alle rave naar zijn aard;
15. En de struis, en de nachtuil, en de koekoek, en de sperwer naar zijn aard;
16. En de steenuil, en de schuifuit, en de kauw,
17. En de roerdomp, en de pelikaan, en het duikertje;
18. En de ooievaar, en de reiger naar zijn aard; en de hop, en de vledermuis;
19. Ook al het kruipend gevogelte zal ulieden onrein zijn; zij zullen niet gegeten worden.
20. Al het rein gevogelte zult gij eten.
21. Gij zult geen dood aas eten; den vreemdeling, Versta, den onbesneden vreemdeling, die zich tot de onderhouding van Gods wet niet had verbonden, alleenlijk verkerende onder de Israëlieten; want de besneden vreemdelingen waren verbonden tot de onderhouding der wetten van Israël. die in uw poorten is, zult gij het geven, dat hij het ete, of verkoopt het den vreemde; want gij zijt een heilig volk den HEERE, uw God. Gij zult het bokje niet koken in de melk zijner moeder. Anders, zieden.
22. Gij zult getrouwelijk verdienen Hebreeuws, *vertienende vertienen*. Zie Lev. 27:30. al het inkomen uws zaads, dat elk jaar van het veld voortkomt.
23. En voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, ter plaatse, die Hij verkiezen zal, om Zijn Naam aldaar te doen wonen, zult gij eten de tienden van uw koren, van uw most, en van uw olie, en de eerstgeboorten uwer runderen en uwer schapen; opdat gij den HEERE, uw God, leert vrezen alle dagen. Te weten, uws levens; gelijk boven, Deut. 11:1.
24. Wanneer dan nog de weg voor u te veel zal zijn, dat gij zulks niet

zoudt kunnen heendragen, omdat de plaats te verre van u zal zijn, die de HEERE, uw God, verkiezen zal, om Zijn Naam aldaar te stellen; wanneer de HEERE, uw God, u zal gezegend hebben; Te weten, alzo dat de tienden te veel zouden zijn om te brengen ter plaatse, die God verkoren heeft.

25. Zo maak het tot geld, en bindt het geld in uw hand, Dat is, bindt het samen in buidels of zakken zie 2 Kon. 12:10 en neem het met u. en gaat naar de plaats, die de HEERE, uw God, verkiezen zal;
26. En geeft dat geld voor alles, wat uw ziel gelust, voor runderen en voor schapen, en voor wijn, en voor sterken drank, Zie Lev. 10:9. en voor alles, wat uw ziel van u begeren zal, en eet aldaar Zie boven, Deut. 12:7. voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, en weest vrolijk, gij en uw huis.
27. Maar den Leviet, die in uw poorten is, zult gij niet verlaten; want hij heeft geen deel noch erve met u. Zie boven, Deut. 10:9.
28. Ten einde van drie jaren Zie boven, Deut. 12:17. zult gij voortbrengen alle tienden van uw inkomen, in hetzelfde jaar, Te weten, het laatste van alle drie jaren, of elk derde jaar. en gij zult ze wegleggen in uw poorten;
29. Zo zal komen de Leviet, dewijl hij geen deel noch erve met u heeft, en de vreemdeling, en de wees en de weduwe, die in uw poorten zijn, en zullen eten en verzadigd worden; opdat u de HEERE, uw God, zegene in al het werk uwer hand, dat gij doen zult.

Deuteronomium 15

1. Ten einde van zeven jaren Dat is, in het laatste jaar van alle zeven jaren; want het zevende jaar was telkens een jaar der vrijlating Of, *nalating*. Het Hebreeuwse woord

betekent beide; en beide moest men het zevende jaar doen: schulden nalaten, of niet inmane, en knechten en maagden vrijlaten, en het land niet bebouwen.. Vergelijk Exod. 21:2; Jer. 34:14. Alzo worden elders jaren en dagen gezegd vervuld te worden of vervuld te zijn, wanneer ze eerst aankomen of lopen. Zie Deut. 14:28; Joz. 3:2; Jer. 25:12; Luk. 2:21; Hand. 2:1. **zult gij een vrijlating** Of, *nalating*. Het Hebreeuwse woord betekent beide; en beide moest men het zevende jaar doen: schulden nalaten, of niet inmane, en knechten en maagden vrijlaten, en het land niet bebouwen. **maken**. Dat is houden.

2. Dit nu is de zaak der vrijlating, Hebreeuws, *het woord*; dat is, het recht of de wijze. Vergelijk onder, Deut. 19:4. **dat ieder schuldeheer**, Hebreeuws, *alle meester*, of, *heer der inmaning*, of, *van het geleende zijner hand*; dat is, een ieder, die recht heeft om den schuldenaar te manen en zijn hand aan hem of het zijne te slaan. Anders, *een ieder heer zal het geleende zijner hand vrijlaten, hetwelk hij van zijn naasten vorderen mocht*. die zijn naaste zal geleend hebben, vrijlate; hij zal zijn naaste of zijn broeder niet manen, dewijl men of, *wanneer men den HEERE een vrijlating heeft uitgeroepen*. Dat is, den Heere ter ere, die het also bevolen heeft. Anders, *een nalating*, of, *vrijlating des HEEREN*; dat is, die van den HEERE bevolen is. **den HEERE een vrijlating heeft uitgeroepen**. Dat is, den Heere ter ere, die het also bevolen heeft. Anders, *een nalating*, of, *vrijlating des HEEREN*; dat is, die van den HEERE bevolen is.
3. Den vreemde zult gij manen; maar wat gij bij uw broeder hebt, Dat gij hem geleend of geborgd hebt. **zal uw hand vrijlaten**;
4. **Alleenlijk**, Anders, *behalve wanneer er geen arme onder u zal zijn*; dat is, indien de schuldenaar rijk is en de macht wel heeft om u te betalen. Vergelijk Deut. 15:5,6,7. **omdat er geen bedelaar onder u zal zijn**; Of, *nooddruftige*. **want de HEERE** Anders, *wanneer de HEERE u*, enz. **zal u overloediglijk zegenen in het land**,

dat u de HEERE, uw God, ten erve zal geven, om hetzelfde erfelijk te bezitten;

5. Indien gij slechts de stem des HEEREN, uws Gods, vlijtiglijk zult gehoorzamen, Hebreeuws, *gehoorzamende gehoorzamen*. **dat gij waarneemt te doen al deze geboden, die ik u heden gebiede**.
6. **Want de HEERE, uw God, Anders, wanneer**. zal u zegenen, gelijk als Hij tot u heeft gesproken, zo zult gij aan vele volken lenen; maar gij zult niet ontlenen; en gij zult over vele volken heersen; maar over u zullen zij niet heersen.
7. **Wanneer er onder u een arme zal zijn, een uit uw broederen**, Hebreeuws, *uit, of, van een uwer broeders*. in een uwer poorten, in uw land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zo zult gij uw hart niet verstijven, noch uw hand toesluiten voor uw broeder, die arm is;
8. **Maar gij zult hem uw hand mildelijk opendoen**, Hebreeuws, *opdoende opdoen*. en zult hem rijkelijk lenen, Hebreeuws, *lenende lenen*. **genoeg voor zijn gebrek**, Hebreeuws, *de genoegzaamheid van zijn gebrek*. dat hem ontbreekt.
9. **Wacht u, dat in uw hart geen Belials** Van dit woord, zie boven, Deut. 13:13.-woord zij, Of, *zaak, ding*. om te zeggen: Het zevende jaar, het jaar der vrijlating, naakt; dat uw oog boos zij tegen uw broeder, Dat is, stuurs, onvriendelijk, dat gij hem een kwaad en nijdig gelaat toont. Vergelijk onder, Deut. 28:54; Spreuk. 22:9, en Matth. 20:15. **die arm is, en dat gij hem niet gevet; en hij over u roepe tot den HEERE, en zonde in u zij**. Die van God aan u gezocht en gestraft wordt.
10. **Gij zult hem mildelijk geven**, Hebreeuws, *gevende geven*. en uw hart zal niet boos zijn, als gij hem geeft;

Dat is, het zal u niet verdrieten, gij zult hem met geen verkeerdt, onwillig, onlustig gemoed geven, maar blijdelijk. Vergelijk Rom. 12:8; 2 Cor. 9:7. want om dezer zake wil zal u de HEERE, uw God, zegenen in al uw werk, en in alles, *Hebreeuws, in alle uitstrekking, of, in allen uitslag uwer hand.* Zie boven, Deut. 12:7. waaraan gij uw hand slaat.

11. Want de arme zal niet ophouden

Dat is, er zullen altijd armen in het land, of bij u zijn. Vergelijk Matth. 26:11; Joh. 12:8. uit het midden des lands; daarom gebiede ik u, zeggende: Gij zult uw hand mildelijk opendoen *Hebreeuws, opdoende opdoen.* aan uw broeder, aan uw bedrukten Dat is, dengene die onder u woont en wiens armoede u bekend is, aan welken gij, als uw broeder, bijzonderlijk verplicht zijt, gelijk het voorgaande en volgende verklaart. en aan uw armen in uw land.

12. Wanneer uw broeder, een

Hebreer of een Hebreinne, Zie Gen. 10:21. aan u verkocht zal zijn, Zie Exod. 31:2. zo zal hij u zes jaren dienen; *Anders, en u zes jaren zal gediend hebben;* tenware dan dat het jubeljaar, in een daarvan vallende, hem vrij maakte. maar in het zevende jaar zult gij hem vrij van u laten gaan.

13. En als gij hem vrij van u gaan laat, zo zult gij hem niet ledig laten gaan:

14. Gij zult hem rijkelijk opleggen van uw kudde, *Hebreeuws, om den hals doende om den hals doen.* Het Hebreeuwse woord betekent *een halsband omdoen, den hals als met een band of keten omringen.* Mozes wil zeggen dat men hem rijkelijk zal voorzien en vereren, opdat hij met vreugde scheide. en van uw dorsvloer, en van uw wijnpers; waarin u de HEERE, uw God, gezegend heeft, daarvan zult gij hem geven.

15. En gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht in Egypteland geweest zijt, en dat u de HEERE, uw God,

verlost heeft; daarom gebiede ik u heden deze zake.

16. Maar het zal geschieden, als hij tot u zeggen zal: Ik zal niet van u uitgaan, omdat hij u en uw huis liefheeft, dewijl het hem wel bij u is; Dat is, dewijl hij bij u welvaart.

17. Zo zult gij een priem nemen, en steken in zijn oor en in de deur, Zie hiervan Exod. 21:5,6. en hij zal eeuwiglijk uw dienstknecht zijn; *Hebreeuws, en hij zal u een dienstknecht der eeuwigheid zijn;* dat is, den gansen tijd zijns levens; alzo Exod. 21:6. Vergelijk Exod. 19:9; 1 Sam. 1:22, enz; Ps. 73:12. Anderen verstaan dit tot het jubeljaar toe. en aan uw dienstmaagd zult gij ook alzo doen.

18. Het zal niet hard zijn in uw ogen,

Dat is, het zal u niet hard dunken, of toeschijnen. als gij hem vrij van u gaan laat; want *als* een dubbel-loonsdagloner Dat is, hij heeft gedaan als een dubbele dagloner; of hij is u zoveel waard geweest als een dubbele dagloner; want hij heeft de vrijheid niet gehad van zijn dienst u te weigeren, op te zeggen, slapelijk te doen, *gelijk dagloners wel doen* maar heeft u tot uw genoegen zes jaren voluit moeten dienen. Uit Jes. 16:14 nemen sommigen af dat de dagloners zich niet langer dan voor drie jaren mochten besteden. heeft hij u zes jaren gediend; zo zal u de HEERE, uw God, zegenen in alles, wat gij doen zult.

19. Al het eerstgeborene, dat onder uw runderen en onder uw schapen zal geboren worden, zijnde mannelijk, zult gij den HEERE, uw God, heiligen; Vergelijk Gen. 2:3; Lev. 8:10. gij zult niet arbeiden met den eerstgeborene van uw os, noch de eerstgeborene uwer schapen scheren.

20. Voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, zult gij ze jaar op jaar eten in de plaats, die de HEERE zal verkiezen, gij en uw huis. Dat is, huisgezin.

21. Doch als enig gebrek daaraan zal zijn, hetzij mank of blind, *of* enig kwaad gebrek, zo zult gij het den HEERE, uw God, niet offeren;
22. In uw poorten zult gij het eten; de onreine en de reine te zamen, als een ree, en als een hert, Zie boven, Deut. 12:15.
23. Zijn bloed alleen zult gij niet eten; gij zult het op de aarde uitgieten als water. Zie boven, Deut. 12:23,24,25.

Deuteronomium 16

1. Neemt waar de maand Abib, Exod. 13:4, en boven, Deut. 1:3. dat gij den HEERE, uw God, pascha Zie Exod. 12:11. Hebreeuws, *Pesach*. houdt; Anders, *maakt*, *of, doet*. Anders, *Pascha bereidt*. want in de maand Abib heeft u de HEERE, uw God, uit Egypteland uitgevoerd, bij nacht. Zie Exod. 12:31.
2. Dan zult gij den HEERE, uw God, het pascha slachten, *Of, offeren*, en zo Deut. 16:4,5,6. schapen en runderen, Dat is, al zulke offeranden, als de Heere op dit feest te slachten en te offeren bevolen had; Num. 28:16; een jong lam of geit was eigenlijk het paaschoffer genoemd. Zie Exod. 12:3,4,5,27. Daarbenevens moesten ook andere offeranden op het feest geslacht en geofferd worden. in de plaats, die de HEERE verkiesen zal, om Zijn Naam aldaar te doen wonen.
3. Gij zult niets gedeseemds op hetzelfde eten; Te weten, feest. Anders, *daarmede*; te weten, met het lam, en daarna met de offeranden. zeven dagen zult gij ongezuurde op hetzelfde eten, een brood der ellende Dat is, waarmede gij indachtig zult zijn aan de verdrukking, die gij in Egypte geleden hebt; of zulk brood, wat in der haast zowat toegemaakt wordt, wanneer de nood en de haast niet toelaten dat men het naar gewone wijze ten volle bereide en aangenaam of smakelijk make., (want in der haast zijt gij uit Egypteland uitgetogen); opdat gij gedenkt aan

- den dag van uw uittrekken uit Egypteland, al de dagen uws levens.
4. Er zal bij u in zeven dagen geen zuurdeeg gezien worden in enige uwer landpalen; ook zal van het vlees, dat gij aan den avond van den eersten dag geslacht zult hebben, niets tot den morgen overnachten.
5. Gij zult het pascha niet mogen slachten in een uwer poorten, Dat is, binnen een uwer steden of woonplaatsen. die de HEERE, uw God, u geeft.
6. Maar aan de plaats, Anders, *reizende naar de plaats*, enz., *aldaar zult gij*, enz. die de HEERE, uw God, verkiesen zal om *daar* Zijn Naam te doen wonen, aldaar zult gij het pascha slachten aan den avond, als de zon ondergaat, Zie Exod. 12:6; 2 Kron. 35:14. ter bestemder tijd Dat is, juist, of even op dien tijd, toen gij uit Egypte uittoogt, op den veertienden dag der maand Abib; Exod. 13:3,4. van uw uittrekken uit Egypte.
7. Dan zult gij het koken en eten in de plaats, Dat is, braden. Zie Exod. 12:9; 2 Kron. 35:13. die de HEERE, uw God, verkiesen zal; daarna zult gij u des morgens keren, Als het feest over is, hetwelk zeven dagen duurde. en heengaan naar uw tenten. Versta, woningen of huizen, zoals die dan zouden zijn.
8. Zes dagen zult gij ongezuurde *broden* eten, en aan den zevenden dag is een verbods *dag* den HEERE, uw God; *dan* zult gij geen werk doen.
9. Zeven weken zult gij u tellen; van dat men *met* de sikkel begint Om den Heere een garf te offeren. Zie Lev. 2:14, en Lev. 23:10. in het staande koren, zult gij de zeven weken beginnen te tellen.
10. Daarna zult gij den HEERE, uw God, het feest der weken houden; Namelijk, der zeven voorzegde weken. Dit feest wordt anders genoemd het feest der

eerstelingen; Num. 28:26, idem pinksterfeest, Hand. 2:1. het zal een vrijwillige schatting uwer hand zijn, Hebreeuws, *tribuut, of, schatting der vrijwilligheid*; zie hiervan onder, Deut. 26:1, enz. Anders, *met een vrijwillige schatting, of genoegzaamheid ener vrijwillige offerande*. dat gij geven zult, naardat u de HEERE, uw God, zal gezegend hebben.

11. En gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, gij, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienstknecht, en uw dienstmaagd, en de Leviet, die in uw poorten is, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in het midden van u zijn; in de plaats, die de HEERE, uw God, zal verkiezen, om Zijnen Naam aldaar te doen wonen.
12. En gij zult gedenken, dat gij een dienstknecht geweest zijt in Egypte; en gij zult deze inzettingen houden en doen.
13. Het feest der loofhutten Zie Lev. 23:34. zult gij u zeven dagen houden, als gij zult hebben ingezameld van uw dorsvloer en van uw wijnpers.
14. En gij zult vrolijk zijn op uw feest, gij, en uw zoon, en uw dochter, en uw dienstknecht, en uw dienstmaagd, en de Leviet, en de vreemdeling, en de wees, en de weduwe, die in uw poorten zijn.
15. Zeven dagen zult gij den HEERE, uw God, feest houden, in de plaats, die de HEERE verkiezen zal; want de HEERE, uw God, Anders, *wanneer de HEERE, uw God, u zal gezegend hebben*. zal u zegenen in al uw inkomen, en in al het werk uwer handen; daarom zult gij immers vrolijk zijn.
16. Driemaal in het jaar zal alles, wat mannelijk onder u is, voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, verschijnen, in de plaats, die Hij verkiezen zal: op het feest der

ongezuurde, en op het feest der weken, en op het feest der loofhutten; maar het zal niet ledig voor het aangezicht des HEEREN verschijnen:

17. Een ieder, naar de gave zijner hand, Naardat zijn hand vermag te geven, gelijk de volgende woorden schijnen te verklaren. Anders, *naardat aan zijn hand gegeven is*. Hetwelk ook op het volgende niet kwalijk past. Vergelijk Ps. 55:23; Num. 18:6; Ezech. 46:5,7,11. naar den zegen des HEEREN, uws Gods, dien Hij u gegeven heeft.
18. Rechters en ambtlieden Vergelijk 1 Kron. 23:4, en 1 Kron. 26:29; 2 Kron. 19:8. zult gij u stellen in al uw poorten, die de HEERE, uw God, u geven zal, onder uw stammen; Of, *voor, naar uw stammen*. dat zij het volk richten met een gericht der gerechtigheid.
19. Gij zult het gericht niet buigen; gij zult het aangezicht niet kennen; Zie boven, Deut. 1:17. ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de ogen der wijzen, en verkeert de woorden der rechtvaardigen. Versta, de woorden der rechters, dat zij kwade vonnissen uitspreken, of, de woorden dergenen, die een rechtvaardige zaak hebben, die door den omgekochten rechter verkeerd en verdraaid worden. Anders, *zaken*.
20. Gerechtigheid, gerechtigheid Dat is enkel of louter gerechtigheid. Het is gesproken met nadruk. Vergelijk Deut. 2:27; Jes. 26:5,15; Ezech. 21:9, met de aantekeningen. zult gij najagen; opdat gij leeft, en erfelijk bezit het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal.
21. Gij zult u geen bos planten van enig geboomte, Of, *bosplanten noch enig geboomte*. bij het altaar des HEEREN, Dat is, met de mening van enige godsdienstigheid, hetwelk gij er mede zoudt te kennen geven, wanneer gij enig bos nabij het altaar of den tempel des HEEREN zoudt

planten, of anderszins hetzelfde nevens des HEEREN altaar enige heiligheid toeschrijven, en van gelijke of meerdere waarde houden. Zie 2 Kon. 16, 2 Kon. 17. uws Gods, dat gij u maken zult.

22. Ook zult gij u geen opgericht beeld stellen, Of, *pilaarbeeld, statue.* hetwelk de HEERE, uw God, haat.

Deuteronomium 17

1. Gij zult den HEERE, Hebreeuws, *een gruwel des HEEREN, uws Gods;* dat is, wat de HEERE voor een gruwel houdt. Alzo onder, Deut. 18:12, en elders meer; gelijk, *een vloek des HEEREN,* onder, Deut. 21:23. uw God, geen os of klein vee offeren, Dat is, schaap of geit. Zie Exod. 12:5, en boven, Deut. 14:4. waaraan een gebrek zij of enig kwaad; Hebreeuws, *enige kwade zaak, of enig kwaad ding.* want dat is den HEERE, Hebreeuws, *een gruwel des HEEREN, uws Gods;* dat is, wat de HEERE voor een gruwel houdt. Alzo onder, Deut. 18:12, en elders meer; gelijk, *een vloek des HEEREN,* onder, Deut. 21:23. uw God, een gruwel.
2. Wanneer in het midden van u, in een uwer poorten, die de HEERE, uw God, u geeft, een man of vrouw gevonden zal worden, die doen zal, dat kwaad is in de ogen des HEEREN, uws Gods, overtredende Zijn verbond; Dat is, het verbond, dat Hij met u gemaakt heeft, waarin gij uwen God gehoorzaamheid beloofd hebt.
3. Dat hij heengaat, en dient andere goden, en buigt zich voor die, of voor de zon, of voor de maan, of voor het ganse heir des hemels, Of, *enig;* dat is, geen van allen. hetwelk ik niet geboden heb; Maar wel uitdrukkelijk en scherpelijk verboden.
4. En het wordt u aangezegd, en gij hoort het; zo zult gij het wel onderzoeken; en ziet, het is de waarheid, de zaak is zeker, zulk een gruwel is in Israel gedaan;

5. Zo zult gij dien man of die vrouw, die ditzelve boze stuk gedaan hebben, Hebreeuws, *zaak, of woord;* gelijk boven, Deut. 13:11. tot uw poorten uitbrengen, Waar de publieke bijeenkomsten en het gericht gehouden werden. Zie Gen. 22:17. dien man *zeg ik,* of die vrouw; en gij zult hen met stenen stenigen, dat zij sterven.
6. Op den mond van twee getuigen, Dat is, op het zeggen, verklaren, enz. of drie getuigen, zal hij gedood worden, die sterven zal; Hebreeuws, *de dode, of, stervende;* dat is, die den dood verdiend heeft, of sterven zal. Vergelijk Gen. 20:3. op den mond van een enigen getuige zal hij niet gedood worden.
7. De hand der getuigen zal eerst tegen hem zijn, om hem te doden, en daarna de hand des gansen volks; zo zult gij het boze uit het midden van u wegdoen. Zie boven, Deut. 13:5.
8. Wanneer een zaak aan het gericht voor u te zwaar zal zijn, Hebreeuws *eigenlijk, wonderlijk, vreemd, of verborgen;* dat is, zodanig, dat gij daarin niet kondt beslissen of durven vertrouwen, wat recht of onrecht is. tussen bloed en bloed, Dat is, in materie van doodslag. Zie Gen. 37:26. tussen rechtshandel en rechtshandel, tussen plage en plage, Als in materie van wonden, kwetsuren, of ook enige kwade, vreemde plagen aan des mensen lichaam, misschien ook aan huizen, klederen, enz. zijnde twistzaken in uw poorten, zo zult gij u opmaken, en opgaan naar de plaats, die de HEERE, uw God, verkiesen zal;
9. En gij zult komen tot de Levietische priesters, Dit schijnt te zien op den hogepriester, alsook op den hoogsten rechter. Zie onder, Deut. 17:12. en tot den rechter, Anders, *of tot den rechter.* Vergelijk onder, Deut. 17:12. die in die dagen zijn zal; en gij zult ondervragen, en zij zullen u de zaak des rechts

aanzeggen. Of, *het woord van het recht, of oordeel*; dat is, waarin deze zaak recht is en van u behoort geoordeeld en uitgesproken te worden.

10. En gij zult doen naar de mond des woords, dat zij u zullen aanzeggen, van diezelfde plaats, die de HEERE verkiezen zal, en gij zult waarnemen te doen naar alles, wat zij u zullen leren.
11. Naar de mond der wet, die zij u zullen leren, en naar het oordeel, dat zij u zullen zeggen, zult gij doen; gij zult niet afwijken van het woord, dat zij u zullen aanzeggen, ter rechterhand of ter linkerhand.
12. De man nu, die trotselijk handelen zal, *Hebreeuws, in, of door trotsheid, of vermetelheid.* dat hij niet hore naar den priester, dewelke staat, Zie boven, Deut. 10:8. om aldaar den HEERE, uw God, te dienen, of naar den rechter, *Naar de natuur der zaken zal vereisen.* dezelve man zal sterven; en gij zult het boze uit Israel wegdoen.
13. Dat het al dat volk hore en vreze, en niet meer trotselijk handele.
14. Wanneer gij zult gekomen zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, geeft, en gij dat erfelijk zult bezitten en daarin wonen, en gij zeggen zult: *Te weten, wettelijk en met Gods believen zulks besluitende; hetwelk niet geschiedde* 1 Sam. 8:5, en omdat zulks den Heere mishagde; 1 Sam. 8:7, en 1 Sam. 12:19. Ik zal een koning over mij stellen, als al de volken, die rondom mij zijn;
15. Zo zult gij ganselijk *Hebreeuws, stellende stellen;* dat is, gij zult geen ander mogen stellen dan dien, enz. tot koning over u stellen, dien de HEERE, uw God, verkiezen zal; uit het midden uwer broederen *Dat is, hij zal een Israëliet moeten zijn.* zult gij een koning over u stellen; gij zult niet vermogen

over u te zetten een vreemden man, die uw broeder niet zij.

16. Maar hij zal voor zich de paarden niet vermenigvuldigen, *Dat is, zoveel werk van ruiters en knechten niet maken, dat hij op zijn grote macht hoogmoedig worde en, tot Gods oneer zijn vertrouwen er op stellende, gelijk de heidense en goddeloze koningen deden* zichzelf en zijn onderdanen door vermetelheid in perijkel en verdriet brenge. en het volk niet doen wederkeren naar Egypte, om paarden te vermenigvuldigen; Waardoor Egypte vermaard was. Zie Exod. 14:15; Jes. 31:1,3; Ezech. 17:15, enz. terwijl de HEERE ulieden gezegd heeft: Gij zult voortaan niet wederkeren *Hebreeuws, gij zult niet meer toedoen, of, voortvaren om weder te keren.* Versta, om u te wreken aan Egypte, of verbond met hen te maken, of slaven daar te worden. door dezen weg.
17. Ook zal hij voor zich de vrouwen niet vermenigvuldigen, opdat zijn hart niet afwijke; *Te weten, van den HEERE.* hij zal ook voor zich geen zilver en goud *Hier past ook de aantekening op Deut. 17:16.* zeer vermenigvuldigen.
18. Voorts zal het geschieden, als hij op den stoel zijns koninkrijks zal zitten, zo zal hij zich een dubbel van deze wet *Of, copie, afschrift,* geschreven uit en naar het originele wetboek, dat bij de priesters was berustende, en dat zij steeds voor ogen moesten hebben, om zich daarnaar te reguleren. Vergelijk onder, Deut. 31:9,26. afschrijven in een boek, uit *hetgeen Anders, nemende die van de tegenwoordigheid der Levietische priesters;* dat is, hij zal het wetboek, dat bij de priesters berust, laten halen, en daaruit een copie schrijven, of doen schrijven. voor het aangezicht der Levietische priesteren is;
19. En het zal bij hem zijn, en hij zal daarin lezen al de dagen zijns levens;

opdat hij den HEERE, zijn God, lere vrezende, om te bewaren al de woorden dezer wet en deze inzettingen, om die te doen;

20. Dat zijn hart zich niet verheffe boven zijn broederen, en dat hij niet afwijke van het gebod, ter rechterhand of ter linkerhand; opdat hij de dagen verlange in zijn koninkrijk, hij en zijn zonen, in het midden van Israel.

Deuteronomium 18

1. De Levietische priesteren, de ganse stam van Levi, zullen geen deel noch erve hebben met Israel; de vuuroffers des HEEREN Zie Lev. 1:9. en zijn erfdeel zullen zij eten.
2. Daarom zal hij geen erfdeel hebben Te weten, de Leviet. in het midden zijner broederen; de HEERE is zijn Erfdeel, Zie Num. 18:20; boven, Deut. 10:9. gelijk als Hij tot hem gesproken heeft.
3. Dit nu zal het recht der priesters zijn van het volk, van hen, die een offerande offeren, hetzij een os, of klein vee: dat hij den priester zal geven den schouder, en beide kinnebakken, en de pens.
4. De eerstelingen van uw koren, van uw most en van uw olie, en de eerstelingen van de bescheringuwer schapen zult gij hem geven;
5. Want de HEERE, uw God, heeft hem uit al uw stammen verkoren, dat hij sta, om te dienen Alzo onder, Deut. 18:7; zie boven, Deut. 10:8. in den Naam des HEEREN, hij en zijn zonen, te allen dage.
6. Voorts wanneer een Leviet zal komen uit een uwer poorten, uit gans Israel, alwaar hij woont, en hij komt naar alle begeerte zijner ziel, tot de plaats, die de HEERE zal hebben verkoren;

7. En hij dienen zal Of, zo zal hij moge dienen. En in Deut. 18:8: *gelijken deel zullen zij eten.* in den Naam des HEEREN, zijns Gods, als al zijn broederen, de Levieten, die aldaar voor het aangezicht des HEEREN staan;
8. Zo zullen zij een gelijk deel eten, Hebreeuws, *deel gelijk deel.* boven zijn verkoping Of, *boven eens ieders verkopingen;* dat is, boven hetgeen zij hebben en behouden zullen van den prijs hunner verkochte goederen, die zij zullen mogen wederkopen en lossen. Zie Lev. 25:32,33. *bij de vaderen.* Dat is, *aan, of, bij de vaderlijke familiën gedaan.* Anders, *naar de vaderlijke huisgezinnen,* in welke de Levieten waren afgedeeld, Num. 3. Deze woorden voegen sommigen bij de eerste woorden van Deut. 18:8, in dezen zin: *Gelijken deel zullen zij eten, alzo nochtans, dat elk zich voege bij zijn vaderlijke familie.* Anders, *alleenlijk van hetgeen hem geleverd is naar de vaderlijke huisgezinnen.*
9. Wanneer gij komt in het land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zo zult gij niet leren te doen naar de gruwelen van dezelve volken. Der Kanaänieten, die er in wonen.
10. Onder u zal niet gevonden worden, die zijn zoon of zijn dochter door het vuur doet doorgaan, Zie de aantekeningen Lev. 18:21. die met waarzeggerijen omgaat, Hebreeuws, *een voorzegger der voorzeggingen, of, rader der raadselen, gisser der gissingen.* een guichelaar, Zie Lev. 19:26. of die op vogelgeschrei acht geeft, of tovenaar.
11. Of een bezweerder, Hebreeuws, *die met bezwering zweert, of, bezwering bezweert;* eigenlijk: *die koppeling samenkoppelt.* die met bezwering omgaat, of die een waarzeggenden geest Zie Lev. 19:31, en Lev. 20:6. vraagt, of een duivelskunstenaar, of die de doden vraagt.

12. Want al wie zulks doet, is den HEERE een gruwel; Hebreeuws, *een gruwel des HEEREN*. Zie boven, Deut. 17:1. en om dezer gruwelen wil verdrijft hen de HEERE, Te weten, de inwoners van Kanaän. uw God, voor uw aangezicht uit de bezitting.
13. Oprecht zult gij zijn met den HEERE, uw God.
14. Want deze volken, die gij zult erven, Dat is, wier landen; gelijk boven, Deut. 9:1 en elders meer. horen naar guichelaars en waarzeggers; maar u aangaande, de HEERE, uw God, heeft u zulks niet toegelaten. Hebreeuws, *heeft u alzo niet toegelaten*; versta, te doen.
15. Een Profeet, Versta, den Heere *Jezus Christus*; Hand. 3:22, en Hand. 7:37. uit het midden van u, uit uw broederen, als mij, Niettegenstaande de eeuwige Godheid, onbevleete mensheid en het zaligmakende ambt onzes Heeren *Jezus Christus*, mag Hij evenwel met Mozes worden vergeleken in de volgende zaken: I. Gelijk Mozes een waarachtig mens was, uit het zaad van Abraham, alzo ook *Christus*. II. Gelijk Mozes Gods volk gevoerd heeft uit de lichamelijke slavernij van Egypte, alzo heeft *Christus* zijn volk verlost uit de geestelijke slavernij. III. Gelijk Mozes stond tussen God en het volk in het verbond der wet, Gal. 3:19, alzo is *Christus* de enige Middelaar tussen God en zijn volk in het verbond der genade. IV. Gelijk Mozes getrouw was in het ganse huis Gods, Hebr. 3:2, alzo *Christus* bovenal, in zijn gemeente te bezorgen, enz. V. Mozes was een groot profeet en leraar des volks; *Christus* is het hoofd aller profeten, door wiens geest Mozes en de andere gesproken hebben, 1 Petr. 1:11. Doch dat hier de andere profeten niet verstaan worden, blijkt Deut. 34:10, waar gezegd wordt dat geen profeet in Israël is opgestaan *gelijk Mozes*. zal u de HEERE, uw God, verwekken; naar Hem zult gij horen;
16. Naar alles, wat gij van den HEERE, uw God, aan Horeb, ten dage der verzameling, geeist hebt, zeggende: Ik zal niet voortvaren te horen de stem des HEEREN, mijns Gods, en ditzelve grote vuur zal ik niet meer zien, dat ik niet sterve.
17. Toen zeide de HEERE tot mij: Het is goed, Hebreeuws, *zij hebben goed gemaakt, of, wel gedaan, wat zij gesproken hebben*: gelijk boven, Deut. 5:28. wat zij gesproken hebben.
18. Een Profeet zal Ik hun verwekken uit het midden hunner broederen, als u; en Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, Vergelijk deze manier van spreken met Exod. 4:15; onder, Deut. 31:19; 2 Sam. 14:3; Ps. 40:4; Jer. 1:9, en Jer. 5:14, hoewel er een groot onderscheid is tussen dit werk van God aan *Jezus Christus* persoon en den dienst zijner knechten, of het doen van andere mensen. en Hij zal tot hen spreken alles, wat Ik Hem gebieden zal.
19. En het zal geschieden, de man, die niet zal horen naar Mijn woorden, die Hij in Mijn Naam zal spreken, van dien zal Ik het zoeken.
20. Maar de profeet, die hoogmoediglijk zal handelen, sprekende een woord in Mijn Naam, hetwelk Ik hem niet geboden heb te spreken, of die spreken zal in den naam van andere goden, dezelve profeet zal sterven.
21. Zo gij dan in uw hart zoudt mogen zeggen: Hoe zullen wij het woord kennen, dat de HEERE niet gesproken heeft?
22. Wanneer die profeet in den Naam des HEEREN zal hebben gesproken, en dat woord geschiedt niet, Dat is, het tweede merkteken van een valschen profeet. Van het eerste, bestaande in het punt der leer; zie boven, Deut. 13. en komt niet; dat is het woord, dat de HEERE niet gesproken heeft; door trotsheid heeft die profeet dat gesproken; gij

zult voor hem niet vrezen. Anders, voor hetzelfde; namelijk, woord, profetie.

Deuteronomium 19

1. Wanneer de HEERE, uw God, de volken zal hebben uitgeroeid, welker land de HEERE, uw God, u geven zal, en gij die erfelijk zult bezitten, Te weten, die volken, dit is, derzelve land. Zie boven, Deut. 9:1, enz. en in hun steden en in hun huizen wonen;
2. Zo zult gij u drie steden uitscheiden, Vergelijk boven, Deut. 4:41; Num. 35:14. in het midden van uw land, hetwelk de HEERE, uw God, u geven zal, om dat erfelijk te bezitten.
3. Gij zult u den weg bereiden, Naar deze steden. en de pale uws lands, Dat is, uw land. dat u de HEERE, uw God, zal doen erven, in drieën delen; Opdat in elk derde deel des lands ene stad ter bekwamer plaatse mocht geordineerd worden, naar welke de doodslager in dat kwartier ten spoedigste mocht vluchten. Zie onder, Deut. 19:6. dit nu zal zijn, opdat ieder doodslager daarhenen vliede.
4. En dit zij de zaak des doodslagers, Dat is, dit zal het recht van deze zaak zijn, zo zal men er mede handelen. Alzo boven, Deut. 15:2. die daarhenen vlieden zal, dat hij leve; die zijn naaste zal geslagen hebben door onwetendheid, dien hij toch van gisteren *en* eergisteren Dat is, van tevoren, gelijk boven, Deut. 4:42, en onder, Deut. 19:6. niet haatte;
5. Als, dewelke met zijn naaste in het bos zal zijn gegaan, om hout te houwen, en zijn hand met de bijl wordt aangedreven, *Of, haar geslingerd vervorderd hebbende.* om hout af te houwen, en het ijzer schiet af Anders, *zo werpt hij.* van den steel, Hebreeuws, *uit, of, van het hout.* en treft zijn naaste, Hebreeuws, *vindt.* dat hij sterve; die zal in een dezer steden vluchten en leven;
6. Opdat de bloedwreker Een van de naaste bloedvrienden des doden. den doodslager niet najage, als zijn hart verhit is, en hem achterhale, omdat de weg te verre zou zijn, en hem sla aan het leven; Hebreeuws, *sla hem aan de ziel;* dat is, alzo, dat zijn ziel van hem ga, of alzo, dat hij hem het leven beneme. Zie Gen. 37:21; alzo onder, Deut. 19:11; Jer. 40:14,15. zo toch geen oordeel des doodts aan hem is; Dat is, zo hij toch niet verdiend heeft ter dood verwezen of aan het leven gestraft te worden; gelijk onder, Deut. 21:22; Jer. 26:11,16; Luk. 24:20. want hij haatte hem niet van gisteren *en* eergisteren. Gelijk boven, Deut. 19:4.
7. Daarom gebiede ik u, zeggende: Gij zult u drie steden uitscheiden.
8. En indien de HEERE, uw God, uw landpale zal verwijden, gelijk als Hij uw vadersen gezworen heeft, en u al dat land geven zal, hetwelk Hij uw vadersen te geven gesproken heeft;
9. (Wanneer gij al ditzelve gebod zult waarnemen, om dat te doen, hetgeen ik u heden gebiede, den HEERE, uw God, liefhebbende, en alle dagen in Zijn wegen wandelende) zo zult gij u nog drie steden toedoen tot deze drie;
10. Opdat het bloed des onschuldigen niet vergoten worde in het midden van uw land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft, en bloedschulden op u zouden zijn. Hebreeuws, *bloeden.*
11. Maar wanneer er iemand zijn zal, die zijn naaste haat, en hem lagen legt, en staat tegen hem op, en slaat hem aan het leven, dat hij sterve; Hebreeuws, *ziel;* gelijk boven, Deut. 19:6, en onder, Deut. 19:21. en vliedt tot een van die steden;
12. Zo zullen de oudsten zijner stad zenden, Dat is, de oudsten van de plaats, waar de doodslager woonachtig is, of tehuis

- behoort. en nemen hem van daar, en zij zullen hem in de hand des bloedwrekers geven, dat hij sterve.
13. Uw oog zal hem niet verschonen; maar gij zult het bloed des onschuldigen uit Israel wegdoen, dat het u welga.
14. Gij zult uws naasten landpale, die de voorvaderen gepaald hebben, *Hebreeuws, de eerste.* niet verrukken in uw erfdeel, dat gij erven zult, in het land, hetwelk u de HEERE, uw God, geeft, om dat erfelijk te bezitten.
15. Een enig getuige zal tegen niemand opstaan over enige ongerechtigheid of over enige zonde, van alle zonde, *Dat is, allerlei zonde.* die hij zou mogen zondigen; op den mond van twee getuigen, of op den mond van drie getuigen zal de zaak bestaan. *Of, het woord.*
16. Wanneer een wrevelige getuige *Hebreeuws, een getuige des wrevels, of, des moedwils;* dat is, die, òf uit eigen moedwil, òf door iemands aandrijven, zijn naaste met valsheid zoekt te overvallen, onrecht en geweld aan te doen. tegen iemand zal opstaan, om een afwijking tegen hem te betuigen;
17. Zo zullen die twee mannen, welke den twist hebben, staan voor het aangezicht des HEEREN, voor het aangezicht der priesters, *Of aldus: Der priesters, of der rechters.* Zie boven, Deut. 17:9,12. en der rechters, die in diezelfde dagen zullen zijn.
18. En de rechters zullen wel onderzoeken; en ziet, de getuige is een vals getuige, *Hebreeuws, een getuige der valsheid, of, der leugens.* hij heeft valsheid betuigd tegen zijn broeder;
19. Zo zult gijlieden hem doen, gelijk als hij zijn broeder dacht te doen; also zult gij *Zie boven, Deut. 13:5.* het boze uit het midden van u wegdoen;

20. Dat de overgeblevenen *Dat is, de anderen, het ganse volk.* Zie boven, Deut. 13:11, en Deut. 17:13. het horen en vrezen, en niet voortvaren meer te doen naar dit boze stuk, *Hebreeuws, woord, ding, zaak.* in het midden van u.
21. En uw oog zal niet verschonen; ziel om ziel, *Dat is, leven om leven.* oog om oog, *Zie Lev. 24:20.* tand om tand, hand om hand, voet om voet.

Deuteronomium 20

1. Wanneer gij zult uittrekken tot den strijd tegen uw vijanden, en zult zien paarden en wagenen, een volk, meerder dan gij, zo zult gij voor hen niet vrezen; want de HEERE, uw God, is met u, Die u uit Egypteland heeft opgevoerd.
2. En het zal geschieden, als gijlieden tot den strijd nadert, zo zal de priester toetreden, en tot het volk spreken.
3. En tot hen zeggen: Hoort, Israel! gijlieden zijt heden na aan den strijd tegen uw vijanden; uw hart worde niet week, vreest niet, en beeft niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht.
4. Want het is de HEERE, uw God, Die met u gaat, om voor u te strijden tegen uw vijanden, om u te verlossen.
5. Dan zullen de ambtlieden tot het volk spreken, zeggende: Wie is de man, *Dat is, degene, die een nieuw huis gebouwd heeft, enz.* Vergelijk 2 Sam. 20:11; 2 Kron. 36:23; Ezra 1:3; Ps. 34:13, enz. die een nieuw huis heeft gebouwd, en het niet heeft ingewijd? *Dat is, heeft het niet begonnen te bewonen; tot welk einde de inwijding door gebeden en dankzeggingen geschiedde.* Vergelijk Ps. 30:1, en Neh. 12:27, enz. Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien

- sterve in den strijd, en iemand anders dat inwijde.
6. En wie is de man, die een wijngaard geplant heeft, en deszelfs vrucht niet heeft genoten? *Hebreeuws, ontheiligd; dat is, hij heeft nog geen vruchten daarvan voor zich mogen genieten, dewijl de wijngaard nog in zijn voorhuid was, en de vruchten den Heere moesten worden toegebracht. Zie de wet hiervan Lev. 19:23,24,25. Alzo Jer. 31:5. Die ga henen en kere weder naar zijn huis, opdat hij niet misschien in den strijd sterve en iemand anders die geniete.*
  7. En wie is de man, die een vrouw ondertrouwd heeft, en haar niet *tot zich* heeft genomen? Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien in den strijd sterve, en een ander man haar neme.
  8. Daarna zullen de ambtlieden voortvaren te spreken tot het volk, en zeggen: Wie is de man, die vreesachtig en week van hart is? Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat het hart zijner broederen niet smelte, *Zie boven, Deut. 1:28. gelijk zijn hart.*
  9. En het zal geschieden, als die ambtlieden geeindigd zullen hebben te spreken tot het volk, zo zullen zij oversten der heiren aan de spits des volks bestellen. *Hebreeuws, in, of, aan het hoofd des volks.*
  10. Wanneer gij nadert tot een stad om tegen haar te strijden, zo zult gij haar *Hebreeuws, gij zult haar, of, tot haar roepen van, of, tot vrede; dat is, gij zult haar eerst door boden nodigen tot vrede, presenterende haar te verschonen aan het leven en aan het goed. den vrede toeroepen.*
  11. En het zal geschieden, indien zij u vrede zal antwoorden, en u opendoen, zo zal al het volk, dat daarin gevonden wordt, u cijnsbaar zijn, en u dienen.
  12. Doch zo zij geen vrede met u zal maken, maar krijg tegen u voeren, zo zult gij haar belegeren.
  13. En de HEERE, uw God, zal haar in uw hand geven; en gij zult alles, wat mannelijk daarin is, slaan met de scherpte des zwaards; *Hebreeuws, aan den mond des zwaards.*
  14. Behalve de vrouwen, en de kinderkens, en de beesten, en al wat in de stad zijn zal, al haar buit zult gij voor u roven; en gij zult eten den buit uwer vijanden, dien u de HEERE, uw God, gegeven heeft.
  15. Alzo zult gij aan alle steden doen, die zeer verre van u zijn, die niet zijn van de steden dezer volken. *Versta, die in het land Kanaän woonden, die de Heere geboden had te verbannen, gelijk in het volgende verhaald wordt.*
  16. Maar van de steden dezer volken, die u de HEERE, uw God, ten erve geeft, zult gij niets laten leven, dat adem heeft. *Hebreeuws, geen adem laten leven.*
  17. Maar gij zult ze ganselijk verbannen: *Hebreeuws, verbannende verbannen. Zie boven, Deut. 2:34. de Hethieten, en de Amorieten, en de Kanaanieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten, gelijk als u de HEERE, uw God, geboden heeft;*
  18. Opdat zij ulieden niet leren te doen naar al hun gruwelen, die zij hun goden gedaan hebben, en gij zondigt tegen den HEERE, uw God.
  19. Wanneer gij een stad vele dagen zult belegeren, strijdende tegen haar, om die in te nemen, zo zult gij haar geboomte niet verderven, de bijl daaraan drijvende; want gij zult daarvan eten; daarom zult gij dat niet afhouden (want het *Te weten, het vruchtgeboomte, dat zult gij niet afhouden*

om bolwerken ervan te maken. **geboomte van het** Te weten, het vruchtgeboomte, dat zult gij niet afhouden om bolwerken ervan te maken. **veld** Dat is, hoewel de bomen des velds algemeen zijn, zo zult gij nochtans de vruchtbomen verschonen, dewijl er andere genoeg zijn, om af te houwen en bolwerken ervan te maken, gelijk in Deut. 20:20 nader verklaard wordt. De laatste woorden van Deut. 20:19 worden zeer onderscheidenlijk overgezet. **is des mensen spijze**), Hebreeuws, *is den mens*; dat is, des mensen leven en onderhoud. **opdat het** Te weten, het vruchtgeboomte, dat zult gij niet afhouden om bolwerken ervan te maken. **voor uw aangezicht** Hebreeuws, *van uw aangezicht*. kome tot een bolwerk.

20. Maar het geboomte, hetwelk gij kennen zult, dat het geen geboomte ter spijze is, dat zult gij verderven en afhouden; en gij zult een bolwerk bouwen tegen deze stad, dewelke tegen u krijg voert, totdat zij ten onderga.

Deuteronomium 21

1. Wanneer in het land, hetwelk de HEERE, uw God, u geven zal, om dat te erven, een verslagene zal gevonden worden, liggende in het veld, niet bekend zijnde, wie hem geslagen heeft;
2. Zo zullen uw oudsten en uw rechters uitgaan, en zij zullen meten naar de steden, die rondom den verslagene zijn.
3. De stad nu, die de naaste zal zijn aan den verslagene, daar zullen de oudsten derzelver stad een jonge koe van de runderen nemen, met dewelke niet gearbeid is, die aan het juk niet getrokken heeft.
4. En de oudsten derzelver stad zullen de jonge koe afbrengen in een ruw dal, Deze omstandigheden dienden, naar sommiger gevoelens, om de gruwelijkheid van

den doodslag enigszins af te beelden, en de mensen er van af te schrikken. **dat niet bearbeid noch bezaaid zal zijn; en zij zullen deze jonge koe aldaar in het dal den nek doorhouwen.**

5. Dan zullen de priesters, de kinderen van Levi, toetreden; want de HEERE, uw God, heeft hen verkoren, om Hem te dienen, en om in des HEEREN Naam te zegenen, Zie boven, Deut. 10:8. en naar hun mond Dat is, naar hunlieder woord, zeggen, uitspraak. **zal alle twist en alle plaag afgedaan worden.** Hebreeuws, *zijn, of worden*.
6. En alle oudsten derzelver stad, die naast aan den verslagene zijn, zullen hun handen wassen over deze jonge koe, die in dat dal de nek doorgehouden is;
7. En zij zullen betuigen en zeggen: Onze handen hebben dit bloed niet vergoten, en onze ogen hebben het niet gezien; Dat is, hebben het niet zien vergieten.
8. Wees genadig aan Uw volk Israel, dat Gij, o HEERE! verlost hebt, en leg geen onschuldig bloed Dat is, wil uw ganse volk dezen doodslag van een onschuldige niet toerekenen, of daarom straffen. in het midden van Uw volk Israel! En dat bloed zal voor hen verzoend zijn. Dat is, aldus zullen zij van de schuld dezes doodslags ontlast zijn, dat zij hun niet toegerekend worde.
9. Alzo zult gij het onschuldig bloed uit het midden van u wegdoen; want gij zult doen, wat recht is in de ogen des HEEREN.
10. Wanneer gij zult uitgetogen zijn tot den strijd tegen uw vijanden; en de HEERE, uw God, hen zal gegeven hebben in uw hand, dat gij hun gevangenen gevankelijk wegvoert; Hebreeuws, *zijn gevangenis*; en zo in het volgende.

11. En gij onder de gevangenen zult zien een vrouw, schoon van gedaante, en gij lust tot haar gekregen zult hebben, dat gij ze u ter vrouwe neemt;
12. Zo zult gij haar binnen in uw huis brengen; Hebreeuws, *in het midden van uw huis*; gelijk onder, Deut. 22:2. en zij zal haar hoofd scheren, en haar nagelen besnijden. Hebreeuws, *maken*; dat is, toemaken, bereiden. In dezen zin wordt het Hebreeuwse woord ook gevonden 2 Sam. 19:24. Al deze ceremoniën in Deut. 21:12 en Deut. 21:13 verhaald, als: *scheren van het hoofd, besnijden, of reinigen der nagels, het afleggen der vorige heidense klederen, het bewenen van haar ouders*, enz., waren een teken van de aflegging en verlatting des vorigen heidensen afgodischen wezens, aanneming der ware religie en inlijving in Gods volk. Vergelijk Ps. 45:11. Sommigen, die menen dat deze dingen dienden om den man van dit huwelijk afkerig te maken, zetten het over: *nagels laten wassen*.
13. En zij zal het kleed harer gevangenis Het heidense kleed, waarin zij gevangen was. van zich afleggen, en in uw huis zitten, en haar vader en haar moeder een maand lang bewenen; Hebreeuws, *een man der dagen*. Zie Gen. 29:14; also, *een jaar der dagen*; dat is, een vol jaar. Zie Gen. 41:1. en daarna zult gij tot haar ingaan, en haar man zijn, en zij zal u ter vrouwe zijn.
14. En het zal geschieden, indien gij geen behagen in haar hebt, dat gij haar zult laten gaan naar haar begeerte; Hebreeuws, *ziel*. doch gij zult haar geenszins Hebreeuws, *verkopende niet verkopen*. voor geld verkopen, gij zult met haar geen gewin drijven, Vergelijk onder, Deut. 24:7. daarom dat gij haar vernederd hebt. Of, *geschonden, beslapen hebt*.
15. Wanneer een man twee vrouwen heeft, een beminde, en een gehate; Dat is, die hij minder bemint dan de andere. Vergelijk Gen. 29:31. en de beminde en de gehate hem zonen zullen gebaar hebben, en de eerstgeboren zoon van de gehate zal zijn;
16. Zo zal het geschieden, ten dage als hij zijn zonen zal doen erven wat hij heeft, dat hij niet zal vermogen de eerstgeboorte Dat is, het recht der eerstgeboorte. te geven aan den zoon der beminde, voor het aangezicht Dat is, hem in zijn tegenwoordigheid en als onder zijn ogen voorbij gaande, tot zijn beschaming en verkorting. Anders, *voor zijn aangezicht*; dat is, in zijn plaats. van den zoon der gehate, die de eerstgeborene is.
17. Maar den eerstgeborene, den zoon der gehate, zal hij kennen, Dat is, hij zal met de daad bewijzen dat hij hem houdt voor den eerstgeborene. gevende hem het dubbele deel van alles, Of, *twee delen*. Hebreeuws, *den mond van twee*; vergelijk 2 Kon. 2:9. Zie de aantekeningen daar; idem Zach. 13:8. wat bij hem zal worden gevonden; want hij is het beginsel zijner kracht, het recht der eerstgeboorte Zie Gen. 25:31. is het zijne.
18. Wanneer iemand een moedwilligen en wederspannigen zoon heeft, die de stem zijns vaders en de stem zijner moeder niet gehoorzaam is; en zij hem gekastijd zullen hebben, en hij naar hen niet horen zal,
19. Zo zullen zijn vader en zijn moeder Anders, *zullen mogen*. hem grijpen, en zij zullen hem uitbrengen tot de oudsten zijner stad, Waar de zoon woont. en tot de poorte zijner plaats. Zie Gen. 22:17.
20. En zij zullen zeggen tot de oudsten zijner stad: Deze onze zoon is afwijkende en wederspannig, hij is onze stem niet gehoorzaam; hij is een brasser en zuiper.

21. Dan zullen alle lieden zijner stad hem met stenen overwerpen, dat hij sterve; en gij zult het boze uit het midden van u wegdoen; dat het gans Israel hore, en vreze.
22. Voorts, wanneer in iemand een zonde zal zijn, *Hebreeuws, een zonde, een oordeel des doods.* Zie boven, Deut. 19:6. die het oordeel des doods *waardig is*, dat hij gedood zal worden, en gij hem aan het hout zult opgehangen hebben;
23. Zo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten; maar gij zult het zekerlijk ten zelve dage begraven; *Hebreeuws, begravende begraven.* want een opgehangene is Gode een vloek. *Hebreeuws, een vloek Gods,* gelijk boven, Deut. 17:1, *een gruwel des HEEREN.* Dit ziet wel in het algemeen op de misdaden, die gruwelijk zijn in des HEEREN ogen, maar in het bijzonder op het voornemen Gods aangaande onzen Zaligmaker *Jezus Christus*, die vanwege de zonde onder den vloek waren, den vloek zou dragen, en tot teken en verzekering daarvan aan het hout gehangen worden. Zie Gal. 3:13; 1 Petr. 2:24. Alzo zult gij uw land niet verontreinigen, dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.

Deuteronomium 22

1. Gij zult uws broeders os of klein vee *Dat is, groot vee.* niet zien afgedreven, *Te weten, van den weg, of van de kudde, en dienvolgens dolende.* en u van die verbergen; *Dat is, onttrekken, u houdende alsof gij ze niet gezien hadt, latende dezelve voort dolen.* Alzo onder, Deut. 22:3,4. gij zult ze uw broeder ganselijk weder toesturen. *Hebreeuws, wedersturende wedersturen.*
2. En indien uw broeder niet nabij u is, *Dat is, te ver van u woont.* of gij hem niet kent, zo zult gij ze *Hebreeuws, zo zult gij hem;* te weten, den os, waarbij het klein vee mede verstaan wordt, en zo in de volgende

woorden. *binnen in uw huis vergaderen,* *Hebreeuws, in het midden van het huis vergaderen;* dat is, in uw huis innemen, niet buiten laten blijven. Vergelijk Richt. 19:15. dat zij bij u zijn, totdat uw broeder die zoek, en gij ze hem wedergeeft.

3. Alzo zult gij ook doen aan zijn ezel, en alzo zult gij doen aan zijn kleding, ja, alzo zult gij doen aan al het verlorene uws broeders, *Hebreeuws, het verlies.* dat van hem verloren zal zijn, en dat gij zult hebben gevonden; gij zult u niet mogen verbergen. *Of, het zal niet mogen verborgen worden.*
4. Gij zult uws broeders ezel of zijn os niet zien, vallende op den weg, en u van die verbergen; gij zult ze met hem *Te weten, uwen broeder, dien gij zult helpen in het oprichten.* ganselijk oprichten. *Hebreeuws, oprichtende oprichten.*
5. Het kleed eens mans *Hebreeuws, tuig, gereedschap;* in het Hebreeuws is een woordje, waarvan te zien is Lev. 15:4. zal niet zijn aan een vrouw, en een man zal geen vrouwenkleed aantrekken; want al wie zulks doet, is den HEERE, uw God, *Hebreeuws, een gruwel des HEEREN uws Gods.* Zie boven, Deut. 17:1. een gruwel.
6. Wanneer voor uw aangezicht een vogelnest op den weg voorkomt, in enigen boom, of op de aarde, met jongen of eieren, en de moeder zittende op de jongen *Hebreeuws, liggende.* of op de eieren, zo zult gij de moeder met de jongen niet nemen. *Hebreeuws, kinderen;* en alzo in Deut. 22:7.
7. Gij zult de moeder ganselijk vrijlaten; *Hebreeuws, vrijlatende vrijlaten.* maar de jongen zult gij voor u nemen; opdat het u welga, en gij de dagen verlenget.

8. Wanneer gij een nieuw huis zult bouwen, zo zult gij op uw dak een leuning maken; Omdat de daken in het Joodse land zo plat waren, dat men er op wandelen kon. Zie Richt. 16:27; 1 Sam. 9:25,26; 2 Sam. 11:2; Neh. 8:17; Jer. 19:13; Matth. 10:27, en Matth. 24:17; Mark. 2:4; Hand. 10:9. # Mt 24.17 Mr 2.4 Ac 10.9 opdat gij geen bloedschuld op uw huis legt, Hebreeuws, *bloeden*. wanneer iemand, vallende, daarvan afviel.
9. Gij zult uw wijngaard niet met tweeerlei bezaaien; Gelijk men in die landen gewoon was tussen de wijnstokken allerlei te zaaien, als: rogge, weit, gerst, enz. opdat de volheid des zaads, Dat is, de volrijpe vruchten. Zie Exod. 22:29. dat gij zult gezaaid hebben, en de inkomst des wijngaards niet ontheiligd worde. Of, *verontreinigd*. anders, *geheiligd*; te weten den Heere, en overzulks den priesters ten deel valle, zodat gij voor u daarvan niet moogt genieten, omdat gij tegen het bevel des Heeren gedaan zult hebben. Zie boven, Deut. 20:6.
10. Gij zult niet ploegen met een os en met een ezel te gelijk.
11. Gij zult geen kleed Zie Lev. 19:19. van gemengde stof aantrekken, wollen en linnen te gelijk.
12. Snoeren zult gij u maken Vergelijk Num. 15:38,39, en Matth. 23:5. Anders, *zomen, boorden, franjes, bandjes*. aan de vier hoeken Hebreeuws, *vleugels*. uws opperkleeds, Hebreeuws, *deksels*. waarmede gij u bedekt.
13. Wanneer een man een vrouw zal genomen hebben, en tot haar ingegaan zijnde, alsdan haar zal haten,
14. En haar oorzaak van naspraak of, *stukken, daden, vonden, versiersels*. zal opleggen, en een kwaden naam over haar uitbrengen, en zeggen: Deze vrouw heb ik genomen, en ben tot haar genaderd, maar heb den maagdom aan haar niet gevonden;
15. Dan zullen de vader van deze jonge dochter en haar moeder nemen, en tot de oudsten der stad aan de poort uitbrengen, den maagdom dezer jonge vrouw. Dat is, de merktekenen van haar maagdom, en alzo in het volgende. Zie nadere verklaring van dit, Deut. 22:17.
16. En de vader van de jonge dochter zal tot de oudsten zeggen: Ik heb mijn dochter aan dezen man gegeven tot een vrouw; maar hij heeft haar gehaat;
17. En ziet, hij heeft oorzaak van opspraak gegeven, zeggende: Ik heb den maagdom aan uw dochter niet gevonden; dit nu is de maagdom mijner dochter. En zij zullen het kleed Vader en moeder. voor het aangezicht van de oudsten der stad uitbreiden.
18. Dan zullen de oudsten derzelve stad dien man nemen, en kastijden hem;
19. En zij zullen hem een boete opleggen van honderd zilverlingen, Dat is, zilveren sikkels, wat meer dan vijf en twintig rijksdaalders. Zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15. en ze geven aan den vader van de jonge dochter, omdat hij een kwaden naam heeft uitgebracht over een jonge dochter van Israel; voorts zal zij hem ter vrouwe zijn, hij zal haar niet mogen laten gaan al zijn dagen.
20. Maar indien ditzelve woord of, *dezelve zaak*. waarachtig is, Hebreeuws, *waarheid*. dat de maagdom aan de jonge dochter niet gevonden is;
21. Zo zullen zij deze jonge dochter uitbrengen tot de deur van haars vaders huis, en de lieden harer stad zullen haar met stenen stenigen, dat zij sterve, omdat zij een dwaasheid in Israel gedaan heeft, hoererende in

- haars vaders huis; zo zult gij het boze uit het midden van u wegdoen.
22. Wanneer een man gevonden zal worden, Dat is, als het bevonden wordt dat iemand bij een getrouwde vrouw gelegen heeft. liggende bij eens mans getrouwde vrouw, zo zullen zij ook beiden sterven, de man, die bij de vrouw gelegen heeft, en de vrouw; zo zult gij het boze uit Israel wegdoen.
23. Wanneer er een jonge dochter zal zijn, die een maagd is, ondertrouwd aan een man, en een man haar in de stad zal gevonden, en bij haar gelegen hebben;
24. Zo zult gij ze beiden uitbrengen tot de poort derzelve stad, en gij zult hen met stenen stenigen, dat zij sterven; de jonge dochter, ter oorzake, dat zij niet geroepen heeft in de stad, en den man, ter oorzake dat hij zijns naasten vrouw vernederd heeft; Gelijk boven, Deut. 21:14, en onder, Deut. 22:29. zo zult gij het boze uit het midden van u wegdoen.
25. En indien een man een ondertrouwd jonge dochter in het veld gevonden, en de man haar verkracht en bij haar gelegen zal hebben, zo zal de man, die bij haar gelegen heeft, alleen sterven;
26. Maar de jonge dochter zult gij niets doen; Hebreeuws, *geen ding, geen woord.* de jonge dochter heeft geen zonde des doods; Dat is, geen schuld, die doodwaardig is. Vergelijk boven, Deut. 21:22. want gelijk of een man tegen zijn naaste opstond, en sloeg hem dood Hebreeuws, *sloeg hem de ziel dood;* dat is, sloeg hem *gelijk de Heilige Schrift dikwijls spreekt* aan het leven; dat is, sloeg hem alzo, dat hij hem het leven benam. **aan het leven, alzo is deze zaak.** Dat is, met deze zaak is het ook alzo gelegen. Gelijk de man

onschuldig is, die met geweld vermoord wordt, alzo ook de jonge dochter, die met geweld verkracht wordt.

27. Want hij heeft haar in het veld gevonden; de ondertrouwd jonge dochter riep, en er was niemand, die haar verlost.
28. Wanneer een man een jonge dochter zal gevonden hebben, die een maagd is, dewelke niet ondertrouwd is, en haar zal gegrepen en bij haar gelegen hebben, en zij gevonden zullen zijn; Dat is, ontdekt, haar misdaad bevonden.
29. Zo zal de man, die bij haar gelegen heeft, den vader van de jonge dochter vijftig zilverlingen geven, Zie boven, Deut. 22:19. en zij zal hem ter vrouwe zijn, omdat hij haar vernederd heeft; hij zal ze niet mogen laten gaan al zijn dagen.
30. Een man zal zijns vaders vrouw niet nemen, en hij zal zijns vaders slippe niet ontdekken. Dat is, het kleed zijner stiefmoeder. Zie Lev. 18:7,8, en onder, Deut. 27:20. De zin is, gij zult bij uwe stiefmoeder niet liggen.

Deuteronomium 23

1. Die door plettering verwond of uitgesneden is aan de mannelijkheid, zal in de vergadering Dat is, naar het meeste gevoelen, zal geen stem hebben in publieke vergaderingen, noch plaats in den Raad der regenten, rechters of officieren des volks, welke vergadering ook een *vergadering Gods* genoemd wordt, Ps. 82:1. Alzo werden ook tot het priesterambt geen toegelaten, die enig gebrek aan het lichaam hadden, Lev. 21:17, enz. De reden van deze wet kan zijn: eensdeels, omdat zodanigen gemeenlijk kleinhartig zijn; anderdeels, omdat het tot verwijt en kleinachting van het ambt zou kunnen strekken. Van de bijeenkomsten der gemeente tot den publieken godsdienst kan men dit niet verstaan, omdat daarin ook de vreemdelingen *mits besneden zijnde* toegelaten werden, Exod. 12:48; Lev. 22:18;

- Num. 9:14, en Num. 15:15. Daarentegen in de vergadering, van welke Deut. 23:1 en in het volgende gesproken wordt, mochten de Ammonieten en Moabieten ganselijk niet komen, gelijk volgt Deut. 23:3. des HEEREN niet komen.
2. Geen bastaard Gelijk *Jeftha* was, Richt. 11:1,2, die om den nood, buiten order, daartoe gebruikt en door God gezegend is. zal in de vergadering des HEEREN komen; zelfs zijn tiende geslacht zal in de vergadering des HEEREN niet komen.
  3. Geen Ammoniet, noch Moabiet zal in de vergadering des HEEREN komen; zelfs hun tiende geslacht zal in de vergadering des HEEREN niet komen tot in eeuwigheid.
  4. Ter oorzaak dat zij ulieden op den weg niet tegengekomen zijn met brood en met water, Zie boven, Deut. 2:28. als gij uit Egypte uittoogt; en omdat hij tegen u gehuurd heeft Bileam, Namelijk, de Moabiet; Num. 22:3,4,5, enz. den zoon van Beor, van Pethor uit Mesopotamie, Hebreeuws, *Aram Naharajim*; dat is, Syrië der twee rivieren. Zie Gen. 24:10. om u te vloeken.
  5. Doch de HEERE, uw God, heeft naar Bileam niet willen horen; maar de HEERE, uw God, heeft u den vloek in een zegen veranderd, omdat de HEERE, uw God, u liefhad.
  6. Gij zult hun vrede en hun best Dat is, voorspoed, welstand. niet zoeken, al uw dagen in eeuwigheid.
  7. Den Edomiet Doch uitgezonderd de Amalekieten. Zie onder, Deut. 25:17. zult gij voor geen gruwel houden, want hij is uw broeder; Een nakomeling van Ezau, die de broeder was van Jakob uw voorvader. den Egyptenaar zult gij voor geen gruwel houden want gij zijt een vreemdeling geweest in zijn land.
  8. *Aangaande* de kinderen, die hun zullen geboren worden in het derde geslacht, elk van die zal in de vergadering des HEEREN komen. Dat is, mogen komen.
  9. Wanneer het leger uittrekt tegen uw vijanden, zo zult gij u wachten voor alle kwade zaak.
  10. Wanneer iemand onder u is, die niet rein is, door enig toeval des nachts, Zie Lev. 15:4,16,17. die zal tot buiten het leger uitgaan; hij zal tot binnen het leger niet komen.
  11. Maar het zal geschieden, dat hij zich tegen het naken van den avond met water zal baden; en als de zon ondergegaan is, zal hij tot binnen het leger komen.
  12. Gij zult ook een plaats hebben Hebreeuws, *hand*; welk woord ook genomen wordt voor *ruimte, zijde, plaats, begrijp*, enz. Zie Spreuk. 8:3; Jes. 57:8 met de aantekeningen. buiten het leger, en daarhenen zult gij uitgaan naar buiten.
  13. En gij zult een schopje hebben, benevens uw gereedschap, Of, *op uwe wapens*. en het zal geschieden, als gij buiten gezeten hebt, Dat is, het werk der natuur gedaan hebt. dan zult gij daarmede graven, en u omkeren, en bedekken wat van u uitgegaan is.
  14. Want de HEERE, uw God, wandelt in het midden Zie Lev. 26:12. van uw leger, om u te verlossen, en om uw vijanden voor uw aangezicht te geven; Zie boven, Deut. 1:8. daarom zal uw leger heilig zijn, opdat Hij Namelijk, de HEERE. niets schandelijks onder u zie, Hebreeuws, *geen naaktheid, of, schandelijkheid van enig ding*; dat is, niets oneerlijks, onreins, dat de eerbaarheid niet toelaat bloot te laten liggen. en achterwaarts van u afkere.
  15. Gij zult een knecht aan zijn heer niet overleveren, die van zijn heer tot u ontkomen zal zijn. Die hem tirannisch behandelde.

16. Hij zal bij u blijven Nadat hij kennis van zaken genomen en bevonden zult hebben, dat hij zijn heer om genoegzame redenen ontgaan is; tenware dan dat gij hem met zijn heer mocht verzoenen en alzo hem wederzenden. Sommigen verstaan dit alleen van de knechten der omliggende volken, die hen met onmenselijke wreedheid naar hun lust behandelden. in het midden van u, in de plaats, die hij zal verkiezen, in een van uw poorten, Dat is, steden of woonplaatsen, waarin het hem best passen of schikken zal. waar het goed voor hem is; gij zult hem niet verdrukken.
17. Er zal geen hoer zijn onder de dochteren van Israel; en er zal geen schandjongen zijn Dat is, die zich door manspersonen laat verontreinigen. Zie Gen. 19:5; Lev. 18:22; 1 Kon. 14:24, en 1 Kon. 22:47; 2 Kon. 23:7; Rom. 1:27. onder de zonen van Israel.
18. Gij zult geen hoerenloon noch hondenprijs Dat is, geld, hetwelk met de gruwelijke zonde der onkuisheid, in Deut. 23:17 vermeld, verdiend is. Vergelijk 2 Sam. 3:8; Openb. 22:15. Sommigen verstaan dit eigenlijk van den prijs, waarvoor een hond, als een onrein dier, verkocht is. in het huis des HEEREN, uws Gods, brengen, tot enige gelofte; want ook die beiden zijn den HEERE, uw God, een gruwel.
19. Gij zult aan uw broeder niet woekeren, Zie Lev. 25:36. met woeker van geld, met woeker van spijze, met woeker van enig ding, waarmede men woekert.
20. Aan den vreemde zult gij woekeren; Dat is, zult gij mogen woekeren. Omdat zij niet als de arme Israëlieten door armoede, maar om hun koophandel en nering met de Joden handelden. maar aan uw broeder zult gij niet woekeren; opdat u de HEERE, uw God, zegene, in alles, waaraan Hebreeuws, *in allen uitslag, of aanslag uwer hand.* gij uw hand slaat, in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven.
21. Wanneer gij den HEERE, uw God, een gelofte zult beloofd hebben, gij zult niet vertrekken die te betalen; want de HEERE, uw God, zal ze zekerlijk van u eisen, Hebreeuws, *eisende eisen.* en zonde zou in u zijn. Dat is, het zou u tot zonde gerekend en gestraft worden. Alzo boven, Deut. 15:9.
22. Maar als gij nalaat te beloven, zo zal het geen zonde in u zijn.
23. Wat uit uw lippen gaat, Hebreeuws, *de uitgang uwer lippen.* zult gij houden en doen; gelijk als gij den HEERE, uw God, een vrijwillig offer beloofd hebt, dat gij met uw mond gesproken hebt.
24. Wanneer gij gaan zult in uws naasten wijngaard, zo zult gij druiven eten Dat is, mogen eten, alzo ook in Deut. 23:25. naar uw lust, Hebreeuws, *naar uw ziel;* dat is, naar uw lust; gelijk boven dikwijls. tot uw verzadiging; maar in uw vat zult gij niets doen.
25. Wanneer gij zult gaan in uws naasten staande koren, zo zult gij de aren met uw hand afplukken; Zie een exempel in *Christus'* apostelen, Matth. 12:1. maar de sikkel zult gij aan uws naasten staande koren niet bewegen. Of, *herwaarts en derwaarts gaan laten, slaan.*

Deuteronomium 24

1. Wanneer een man een vrouw zal genomen en die getrouwd hebben, zo zal het geschieden, indien zij geen genade zal vinden in zijn ogen, omdat hij iets schandelijks Hebreeuws, *naaktheid, of schandelijkheid eens dings.* Versta, al zulke dingen, waardoor de man mishagen aan haar neemt, uitgenomen hoererij. aan haar gevonden heeft, dat hij haar Anders, *en hij haar een scheidbrief geschreven en in haar hand gegeven, en uit zijn huis verlaten zal hebben;* en alzo voorts tot Deut. 24:4 toe. een scheidbrief zal

- schrijven, Hebreeuws, *een brief, of, boekje daarvan, of, uitsnijding*; omdat de band des huwelijks daarmede als in tweeën gesneden en de gehuwden ganselijk vaneen gescheiden werden. Zie de verklaring van onzen Heere *Jezus Christus* over deze wet Matth. 19:3, enz. en in haar hand geven, en ze laten gaan uit zijn huis.
2. Zo zij dan, uit zijn huis uitgegaan zijnde, zal henegaan en een anderen man *ter vrouwe* worden,
  3. En deze laatste man haar gehaat, en haar een scheidbrief geschreven, en in haar hand gegeven, en haar uit zijn huis zal hebben laten gaan; of als deze laatste man, die ze voor zich tot een vrouw genomen heeft, zal gestorven zijn;
  4. Zo zal haar eerste man, die haar heeft laten gaan, haar niet mogen wedernemen, Hebreeuws, *mogen wederkeren, om haar te nemen*. dat zij hem ter vrouwe zij, nadat zij is verontreinigd geworden; Vergelijk Matth. 5:32. want dat is een gruwel voor het aangezicht des HEEREN; also zult gij het land niet doen zondigen, Dat is, geen schuld en straf over het land brengen, of, den inwoners des lands geen oorzaak geven tot zondigen. dat u de HEERE, uw God, ten erve geeft.
  5. Wanneer een man een nieuwe vrouw zal genomen hebben, die zal in het heir Tot een krijg. Zie Num. 1:3. niet uittrekken, en men zal hem geen last opleggen; Hebreeuws, *geen ding; dat is, geen last zal over hem gaan*. een jaar lang zal hij vrij zijn in zijn huis, Hebreeuws, *onschuldig*; dat is, vrij van last, gelijk de onschuldige vrij behoort te zijn van straf. en zijn vrouw, die hij genomen heeft, verheugen.
  6. Men zal beide molenstenen, Dit schijnt te zien op de handmolens, die men vanouds in huisgezinnen placht te hebben. Vergelijk Exod. 11:5; Num. 11:8; Jer. 25:10. immers

den bovensten molensteen, Want de bovenste steen moet malen. niet te pand nemen; want hij neemt Die zulks doet. de ziel te pand. Dat is, het leven. Versta, hetgeen waarvan de mens leven of zich onderhouden moet.

7. Wanneer iemand gevonden zal worden, die een ziel steelt Dat is, een mens. uit zijn broederen, uit de kinderen Israels, en drijft gewin met hem, en verkoopt hem; zo zal deze dief sterven, en gij zult het boze uit het midden van u wegdoen.
8. Wacht u in de plaag der melaatsheid, dat gij naarstiglijk waarneemt Hebreeuws, *zeer*. en doet naar alles, wat de Levietische priesteren ulieden zullen leren; gelijk als ik hun geboden heb, zult gij waarnemen te doen.
9. Gedenkt, wat de HEERE, uw God, gedaan heeft aan Mirjam, op den weg, als gij uit Egypte waart uitgetogen.
10. Wanneer gij aan uw naaste iets zult geleend hebben, Hebreeuws, *de lening van iets geleend zult hebben*. zo zult gij tot zijn huis niet ingaan, om zijn pand te pand te nemen;
11. Buiten zult gij staan, en de man, dien gij geleend hebt, zal het pand naar buiten tot u uitbrengen.
12. Doch indien hij een arm man is, zo zult gij met zijn pand niet nederliggen. *Slapen gaan*.
13. Gij zult hem dat pand zekerlijk wedergeven, Hebreeuws, *wedergevende wedergeven*. als de zon ondergaat, dat hij in zijn kleed nederligge, en u zegene; Dat is, uw medelijdendheid voor God gedenke en zijn goddelijken zegen u van harte toewense en toebidde. en het zal u gerechtigheid zijn God zal het houden voor een goed werk der barmhartigheid, dat hem in den *Messias* aangenaam is, als uit waar geloof en tot zijn eer gedaan, naar zijn

wet, die een richtsnoer is der gerechtigheid, waarnaar zij die door het geloof gerechtvaardigd zijn, Gode ter dankbaarheid schuldig zijn te wandelen. Vergelijk boven, Deut. 6:25, en Deut. 9:5; Ps. 106:31; Luk. 1:74,75; Rom. 6:18,19; Gal. 5:6; Fil. 1:11. voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods.

14. Gij zult den armen en nooddruftigen dagloner niet verdrukken, Zijn loon met list of geweld onttrekken of bekorten. die uit uw broederen is, of uit uw vreemdelingen, die in uw land en in uw poorten zijn. Dat is, steden of woonplaatsen.

15. Op zijn dag Dat is, tenzelfden dage, wanneer hij gearbeid en zijn loon verdiend heeft. zult gij zijn loon geven, en de zon zal daarover niet ondergaan; Dat is, gij zult maken dat hij vóór den ondergang der zon voldaan is. want hij is arm, en zijn ziel Hebreeuws, *hij verheft zijn ziel tot, of, naar hetzelve;* te weten, loon; dat is, zijn hart verlangt daarnaar. Zie Ps. 24:4. verlangt daarnaar; dat hij tegen u niet roepe tot den HEERE, en zonde in u zij. Zie boven, Deut. 23:21.

16. De vaders Mozes wil zeggen, dat de rechters toezien zullen, dat zij geen onschuldigen straffen voor of met de schuldigen. Zie ook 2 Kron. 25:4. zullen niet gedood worden voor de kinderen, en de kinderen zullen niet gedood worden voor de vaders; een ieder zal om zijn zonde gedood worden.

17. Gij zult het recht van den vreemdeling en van den wees niet buigen, Hieronder moet de weduwe ook verstaan worden, gelijk in het volgende bij de weduwe de andere moeten verstaan worden. en gij zult het kleed der weduwe niet te pand nemen.

18. Maar gij zult gedenken, dat gij een knecht in Egypte geweest zijt, en de HEERE, uw God, heeft u van daar

verlost; daarom gebiede ik u deze zaak te doen.

19. Wanneer gij uw oogst op uw akker afgeoogst, en een garf op den akker vergeten zult hebben, zo zult gij niet wederkeren, om die op te nemen; voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal zij zijn; opdat u de HEERE, uw God, zegene, in al het werk uwer handen.

20. Wanneer gij uw olijfboom zult geschud hebben, zo zult gij de takken achter u niet nauw doorzoeken; Dat is, die gij achtergelaten of overgeslagen hebt; en zo in Deut. 24:21. voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal het zijn.

21. Wanneer gij uw wijngaard zult afgelezen hebben, zo zult gij de druiven achter u niet nalezen; voor den vreemdeling, voor den wees en voor de weduwe zal het zijn.

22. En gij zult gedenken, dat gij een knecht in Egypteland geweest zijt; daarom gebiede ik u deze zaak te doen.

Deuteronomium 25

1. Wanneer er tussen lieden twist zal zij De rechters.n, en zij De rechters. tot het gerecht zullen toetreden, dat zij De rechters. hen richten, Te weten, de rechters. zo zullen zij De rechters. den rechtvaardige rechtvaardig spreken, Dat is hier, dengene, die *onschuldig is, of een rechtvaardige zaak heeft*, voor zodanig verklaren, en den *schuldige, of, die onrecht heeft*, voor zodanig verklaren en veroordelen. Zie wijders Gen. 44:16; Num. 35:31. en den onrechtvaardige verdoemen.

2. En het zal geschieden, indien de onrechtvaardige slagen verdiend heeft, Hebreeuws, *een zoon, of kind van het slaan is;* dat is, waardig om geslagen te worden, of die slagen verdiend heeft en

daartoe verwezen of veroordeeld is. Vergelijk Matth. 23:15; Joh. 17:12; Ef. 2:3; 2 Thess. 2:3. Zie wijders 2 Sam. 3:34. dat de rechter hem zal doen nedervallen, en hem doen slaan in zijn tegenwoordigheid, Hebreeuws, *voor zijn aangezicht*. naar dat het voor zijn Hebreeuws, *naar de genoegzaamheid zijner onrechtvaardigheid*. onrechtvaardigheid genoeg zal zijn, in getal. Dat is, met zeker getal van slagen, naar den eis van zijn misdaad, maar niet boven de veertig, gelijk volgt.

3. Met veertig *slagen* zal hij hem doen slaan, Dat is, mogen doen slaan. hij zal er niet toedoen; Hieruit is de gewoonte gekomen, dat men niet meer dan negen en dertig slagen heeft gegeven, om immers niet te veel te doen. Zie 2 Cor. 11:24; hoewel veel Joden de negen en dertig slagen uit dezen tekst zoeken te bewijzen, verkerende dien naar hun gewoonte. opdat niet misschien, zo hij voortvoere hem daarboven met meer slagen te doen slaan, Dat is, mogen doen slaan. uw broeder dan voor uw ogen Die, gelijk gij, van den zade Abrahams is. verachtelijk gehouden worde. Dat is, van den rechter en anderen minder geacht worde, gelijk de wet der liefde vereist en onder Gods volk betaamt, en de misdadige door onmatig slaan voor de ogen zijner broeders niet ijslijk en mismaakt worde, of ook in gevaar des levens kome.
4. Een os zult gij niet muilbanden, Zodat hij onder den arbeid zijn voeder niet zou kunnen nemen. als hij dorst. Het koren met voeten tredende, of *gelijk de Hebreën zeggen* den dorswagen *die van onderen vol stompe houten, takken of kerven was* daarover omtrekkende, om het koren van het stro te scheiden en het stro tot kaf voor de beesten te maken; waarop God wijders in deze wet gezien heeft, zie 1 Cor. 9:9,10, enz.
5. Wanneer broeders samenwonen, en een van hen sterft, Anders, *de eerste*; dat is, de eerstgeborene of de oudste onder velen, ja ook de naaste bloedverwant onder velen. Vergelijk Gen. 38:6, enz; Ruth 3, en

Matth. 22:24, enz. en geen zoon heeft, zo zal de vrouw des verstorvenen aan geen vreemden man daarbuiten geworden; Versta, buiten den familie van haar gestorven man zal zij niet mogen trouwen of iemand ter vrouw worden. haar mans broeder zal tot haar ingaan en nemen haar zich ter vrouw, Wel verstaande, zo hij ongetrouwd is. Zie de wet Lev. 18:18. en doen haar den plicht van eens mans broeder.

6. En het zal geschieden, dat de eerstgeborene, dien zij zal baren, zal staan in den naam zijns broeders, Dat is, zal een zoon des gestorven broeders genaamd worden, en als zijn erfgenaam in zijn plaats treden. des verstorvenen; opdat zijn naam niet Hieruit, alsook uit Deut. 25:7, blijkt dat dit huwelijk voornamelijk zag op de vermenigvuldiging van Abrahams zaad, of de Joodse familiën, tot op de komst van den *Messias*. Dienvolgens gaat deze wet den Christenen gans niet aan. uitgedelgd worde uit Israel.
7. Maar indien dezen man zijns broeders vrouw niet bevallen zal te nemen, zo zal zijn broeders vrouw opgaan naar de poort tot de oudsten, Zie Gen. 22:17. en zeggen: Mijns mans broeder weigert zijn broeder een naam te verwekken in Israel; hij wil mij den plicht van eens mans broeders niet doen.
8. Dan zullen hem de oudsten zijner stad roepen, en tot hem spreken; blijft hij dan daarbij staan, Vergelijk Ezech. 44:24. en zegt: Het bevalt mij niet haar te nemen;
9. Zo zal zijns broeders vrouw voor de ogen der oudsten tot hem toetreden, en zijn schoen van zijn voet uittrekken, Tot een teken dat hij in zijns broeders erfenis niet zou mogen treden. Zie Ruth 4:8. en spuwen in zijn aangezicht, Om met deze openbare smaadheid hem te beschamen, en anderen af

te schrikken. en zal betuigen en zeggen: Alzo zal dien man gedaan worden, die zijns broeders huis niet zal bouwen. Zie Gen. 16:2.

10. En zijn naam zal in Israel genoemd worden: Het huis desgenen, dien de schoen uitgetogen is.

11. Wanneer mannen, de een met den ander, *Hebreeuws, de man en zijn broeder.* twisten, *Dat is, vechten.* en de vrouw des enen toetreedt, om haar man uit de hand desgenen, die hem slaat, te redden, en haar hand uitstrekt, en zijn schamelheid aangrijpt; *Van de tegenpartij.*

12. Zo zult gij haar hand afhouden, uw oog zal niet verschonen. Om iedereen van alle oneerbaarheid en onbeschaamdheid af te schrikken.

13. Gij zult geen tweeerlei weegstenen *Hebreeuws, niet steen en steen;* dat is, tweeërlei gewicht. Zie Lev. 19:36. Alzo ook onder, Deut. 25:15, en Spreuk. 20:10. in uw zak hebben; een groten en een kleinen.

14. Gij zult in uw huis geen tweeerlei efa hebben, *Hebreeuws, efa en efa.* Zie Exod. 16:36. een grote en een kleine.

15. Gij zult een volkomen en gerechten weegsteen hebben; *Hebreeuws, steen der gerechtigheid;* en zo in het volgende. gij zult een volkomene en gerechte efa hebben; opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal.

16. Want al wie zulks doet, is den HEERE, *Hebreeuws, een gruwel des HEEREN.* Zie boven, Deut. 17:1. uw God, een gruwel; *ja,* al wie onrecht doet.

17. Gedenkt, wat u Amalek gedaan heeft *Dat is, de Amalekieten, die wel afkomstig waren van Amalek, Ezaus kindskind, maar, om hun bittere vijandschap tegen Israël bewezen, door God specialijk verbannen zijn.*

Vergelijk boven, Deut. 23:7. op den weg, als gij uit Egypte uittoogt;

18. Hoe hij u op den weg ontmoette, en sloeg onder u in den staart al de zwakken achter u, als gij moede en mat waart; en hij vreesde God niet.

19. Het zal dan geschieden, als u de HEERE, uw God, rust zal gegeven hebben, van al uw vijanden rondom, in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geven zal, om hetzelfde erfelijk te bezitten, dat gij de gedachtenis van Amalek van onder den hemel zult uitdelgen; vergeet het niet!

Deuteronomium 26

1. Voorts zal het geschieden, wanneer gij zult gekomen zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, ten erve geven zal, en gij dat erfelijk zult bezitten, en daarin wonen;

2. Zo zult gij nemen van de eerstelingen van alle vrucht des lands, die gij opbrengen zult van uw land, dat u de HEERE, uw God, geeft, en zult ze in een korf leggen; en gij zult heengaan tot de plaats, die de HEERE, uw God, verkoren zal hebben, om Zijn Naam aldaar te doen wonen;

3. En gij zult komen tot den priester, dewelke in die dagen zijn zal, en tot hem zeggen: Ik verklaar heden voor den HEERE, uw God, dat ik gekomen ben in het land, hetwelk de HEERE onzen vaders gezwooren heeft ons te zullen geven.

4. En de priester zal den korf van uw hand nemen, en hij zal dien voor het altaar des HEEREN, uws Gods, nederzetten.

5. Dan zult gij voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, betuigen en zeggen: Mijn vader was *Dat is,*

voorvader, namelijk Jakob. een bedorven Of, *vergaande, verloren gaande*; dat is, nabij om te vergaan *gelijk dikwijls, een verloren schaap*; dat is, *verbijsterd en in perikel zijnde van vergaan* ten aanzien van al het ongelijk, dat hem zijn schoonvader aangedaan had, mitsgaders andere moeilijkheden en zwaarigheden, die hij, zo in den dienst bij Laban als in en na het wederkeren vandaar, geleden heeft. Vergelijk de hoofdstukken Gen. 31, Gen. 33, Gen. 34, Gen. 37, en Gen. 47:9. Deze belijdenis diende ter ere Gods, die het aanstaande verderf van Jakob en zijn ganse geslacht, volgens zijn beloften, wonderbaarlijk had verhoed. Syrier, Ten aanzien van zijn langdurig wonen in Syrië bij Laban; anderszins was hij in het land Kanaän geboren. Anders, *bedorven van den Syriër*, te weten, Laban, Gen. 25:20. en hij toog af naar Egypte, en verkeerde aldaar als vreemdeling met weinig volks; maar Hebreeuws, *mannen*. hij werd aldaar tot een groot, machtig en menigvuldig volk.

6. Doch de Egyptenaars deden ons kwaad, en verdrukten ons, en legden ons een harden dienst op.
7. Toen riepen wij tot den HEERE, den God onzer vaderen; en de HEERE verhoorde onze stem en zag onze ellende aan, Zie Gen. 16:13. en onzen arbeid, en onze onderdrukking.
8. En de HEERE voerde ons uit Egypte, door een sterke hand, en door een uitgestreken arm, en door groten schrik, en door tekenen, en door wonderen.
9. En Hij heeft ons gebracht tot deze plaats; en Hij heeft ons dit land gegeven, een land vloeiende van melk en honig.
10. En nu, zie, ik heb gebracht de eerstelingen van de vrucht dezes lands, dat Gij, HEERE, mij gegeven hebt! Dan zult gij ze nederzetten voor het aangezicht des HEEREN,

uws Gods, en zult u buigen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods;

11. En gij zult vrolijk zijn over al het goede, dat de HEERE, uw God, aan u en uw huis gegeven heeft; gij, en de Leviet, en de vreemdeling, die in het midden van u is.
12. Wanneer gij zult geeindigd hebben Dat is, alle tienden bijeen zult gebracht hebben. Zie van de tienden Lev. 27:30. alle tienden van uw inkomen te verdienen, in het derde jaar, zijnde een jaar der tienden; dan zult gij aan den Leviet, aan den vreemdeling, aan den wees en aan de weduwe geven, dat zij in uw poorten eten Dat is, steden of plaatsen uwer woning. en verzadigd worden.
13. En gij zult voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, zeggen: Ik heb het heilige uit het huis weggenomen, Versta, de tienden, die den Heere geheilgd waren, voor den Leviet, vreemdeling, enz. en heb het ook aan den Leviet en aan den vreemdeling, aan den wees en aan de weduwe gegeven, naar al Uw geboden, die Gij mij geboden hebt; ik heb niets van Uw geboden overtreden, en niets vergeten.
14. Ik heb daarvan niets gegeten in mijn leed, Dat is, in mijn tegenspoed, ofschoon het mij niet welging, heb ik evenwel de tienden voor mij niet aangetast. Of, *in mijn rouw*, waardoor het onrein zou zijn geworden; waarop de volgende woorden mede zien. en heb daarvan niets weggenomen tot iets onreins, Dat is, tot enig onrein gebruik, of in onreinheid; dat is, zodat ik daardoor zou verontreinigd zijn. noch daarvan gegeven tot een dode; Tot enigen leedmaaltijd of begrafenis der doden, waarin men zulks met enigen schijn van heiligheid zou mogen zoeken te excuseren en nochtans verontreinigd worden. ik ben der stem des HEEREN, mijns Gods, gehoorzaam geweest, ik heb

- gedaan naar alles, wat Gij mij geboden hebt.
15. Zie nederwaarts van Uw heilige woning, van den hemel, en zegen Uw volk Israel, en het land, dat Gij ons gegeven hebt, gelijk als Gij onzen vadersen gezworen hebt, een land van melk en honig vloeiende.
16. Te dezen dage gebiedt u de HEERE, uw God, deze inzettingen en rechten te doen; houdt dan en doet dezelve, met uw ganse hart en met uw ganse ziel.
17. Heden Dat is, in dezen tijd is het verbond, eertijds met Abraham en zijn zaad, opgericht, vernieuwd en door de vervulling van Gods belofte en het bewijs uwer dankbaarheid bekrachtigd. hebt gij den HEERE doen zeggen, Dat is, verklaren, beloven; en zo in Deut. 26:18. dat Hij u tot een God zal zijn, Zie Gen. 17:7. en dat gij zult wandelen in Zijn wegen, en houden Zijn inzettingen, Zie boven, Deut. 5:31. en Zijn geboden, en Zijn rechten, en dat gij Zijner stem zult gehoorzaam zijn.
18. En de HEERE heeft u heden doen zeggen, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zult zijn, gelijk als Hij u gesproken heeft, en dat gij al Zijn geboden zult houden;
19. Opdat Hij u alzo boven al de volken, die Hij gemaakt heeft, hoog zette, U alzo doen uitsteken, dat gij boven alle volken geroemd, vermaard en verheerlijkt zijt, en dat tot prijs en heerlijkheid van Gods hogen en heerlijken naam, die de enige auteur is van allen genadigen, zo geestelijken als lichamelijken zegen. Vergelijk onder, Deut. 28;1, en boven, Deut. 10:21; 2 Sam. 7:23; Jer. 33:9, enz. tot lof, en tot een naam, en tot heerlijkheid; Of, *sieraad, smuk.* en opdat gij een heilig volk zijt den HEERE, uw God, gelijk als Hij gesproken heeft.

1. En Mozes, te zamen met de oudsten van Israel, gebood het volk, zeggende: Behoudt al deze geboden, *Hebreeuws, al dit gebod, dat, enz.* die ik ulieden heden gebiede.
2. Het zal dan geschieden, ten dage als gij over de Jordaan zult gegaan zijn in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal, zo zult gij u grote stenen oprichten, en bestrijken ze met kalk; *Hebreeuws, bekalken ze met kalk;* en alzo onder, Deut. 27:4.
3. En gij zult daarop schrijven alle woorden dezer wet, als gij overgegaan zult zijn; opdat gij komt in het land, *Anders, omdat gij komt.* dat de HEERE, uw God, u geven zal, een land vloeiende van melk en honig, gelijk als de HEERE, uwer vadersen God, tot u gesproken heeft.
4. Het zal dan geschieden, als gij over de Jordaan gegaan zult zijn, dat gij dezelve stenen, van dewelke ik u heden gebiede, zult oprichten op den berg Ebal, en gij zult ze met kalk bestrijken;
5. En gij zult aldaar den HEERE, uw God, een altaar bouwen, een altaar van stenen; gij zult geen ijzer over hetzelfde bewegen. Dat is, gij zult geen ijzeren instrument aan de stenen gebruiken, om die kunstiglijk te bereiden, opdat het niet tot misbruik gedijde. Want dit was maar voor een tijd, totdat God zijn wil van een zekere plaats van zijn dienst zou hebben geopenbaard.
6. Van gehele stenen *Ruw en onbehouwen,* zoals gij die vinden zult. zult gij het altaar des HEEREN, uws Gods, bouwen, en gij zult den HEERE, uw God, brandofferen daarop offeren.
7. Ook zult gij dankofferen offeren, en zult aldaar eten, en vrolijk zijn voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods.

8. En gij zult op deze stenen schrijven alle woorden dezer wet, die wel uitdrukken. Alzo, dat zij wel leesbaar en langdurig zijn.
9. Voorts sprak Mozes, te zamen met de Levietische priesteren, tot gans Israel, zeggende: Luistert toe en hoort o Israel! Op dezen dag zijt gij den HEERE, Vergelijk boven, Deut. 26:17. uw God, tot een volk geworden.
10. Daarom zult gij der stem des HEEREN, uws Gods, gehoorzaam zijn, en gij zult doen Zijn geboden en Zijn inzettingen, die ik u heden gebiede.
11. En Mozes gebod het volk te dien dage, zeggende:
12. Dezen zullen staan, Vergelijk boven, Deut. 11:29. om het volk te zegenen op den berg Gerizim, als gij over de Jordaan gegaan zult zijn: Simeon, en Levi, en Juda, en Issaschar, en Jozef, en Benjamin.
13. En dezen zullen staan over den vloek op den berg Ebal: Ruben, Gad en Aser, Zebulon, Dan en Nafthali.
14. En de Levieten zullen betuigen en zeggen tot allen man van Israel, met verhevene stem:
15. Vervloekt zij de man, die een gesneden of gegoten beeld, een gruwel des HEEREN, Zie boven, Deut. 17:1. een werk van 's werkmeesters handen, zal maken, *Of, al zou hij het in het verborgen zetten.* en zetten in het verborgene! En al het volk zal antwoorden en zeggen: Amen. Zie Num. 5:22.
16. Vervloekt zij, die zijn vader of zijn moeder veracht! En al het volk zal zeggen: Amen.
17. Vervloekt zij, die zijns naasten landpale verrukt! En al het volk zal zeggen: Amen.
18. Vervloekt zij, die een blinde op den weg doet dolen! En al het volk zal zeggen: Amen.
19. Vervloekt zij, die het recht van den vreemdeling, van den wees en van de weduwe buigt! En al het volk zal zeggen: Amen.
20. Vervloekt zij, die bij de vrouw zijns vaders ligt, omdat hij zijns vaders slippe ontdekt heeft! Zie boven, Deut. 22:30. En al het volk zal zeggen: Amen.
21. Vervloekt zij, die bij enig beest ligt! En al het volk zal zeggen: Amen.
22. Vervloekt zij, die bij zijn zuster ligt, de dochter zijns vaders *Dat is, zijn half-zuster, gelijk de volgende woorden verklaren.* of de dochter zijner moeder! En al het volk zal zeggen: Amen.
23. Vervloekt zij, die bij zijn schoonmoeder ligt! *Dat is, de moeder zijner huisvrouw.* En al het volk zal zeggen: Amen.
24. Vervloekt zij, die zijn naaste in het verborgene verslaat! *Dat is, ombrengt, vermoordt.* En al het volk zal zeggen: Amen.
25. Vervloekt zij, die geschenk neemt, *Hetzij rechter, of getuige, of een moordenaar, daartoe omgekocht, enz.* om een ziel, *Dat is, een mens.* het bloed eens onschuldigen, *Dat is, alzo dat het bloed eens onschuldigen door hem of zijn toedoen vergoten worde.* te verslaan! En al het volk zal zeggen: Amen.
26. Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, *Met hart, mond en met de daad, die steeds nakomende en volbrengende.* Vergelijk Jer. 35:14,16. doende dezelve! En al het volk zal zeggen: Amen.

Deuteronomium 28

1. En het zal geschieden, indien gij der stem des HEEREN, uws Gods,

- vlijtiglijk zult gehoorzamen, Hebreeuws, *gehoorzamende zult gehoorzamen.* waarnemende te doen al Zijn geboden, die ik u heden gebiede, zo zal de HEERE, uw God, u hoog zetten Zie boven, Deut. 26:19. boven alle volken der aarde.
2. En al deze zegeningen zullen over u komen, en u aantreffen, wanneer gij der stem des HEEREN uws Gods, zult gehoorzaam zijn.
  3. Gezegend zult gij zijn in de stad, en gezegend zult gij zijn in het veld.
  4. Gezegend zal zijn de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, en de vrucht uwer beesten, de voortzetting uwer koeien, en de kudde van uw klein vee.
  5. Gezegend zal zijn uw korf, Te weten, waarin gij uw brood of landvruchten placht te leggen, die zal nimmer ledig zijn. Zie boven, Deut. 26:2,10. en uw baktrog. Dat is, gij zult deeg en brood genoeg hebben.
  6. Gezegend zult gij zijn in uw ingaan, Dat is, binnenshuis en buitenshuis, in al uw doen, handel en wandel. Alzo onder, Deut. 28:19. Vergelijk Num. 27:17, en onder, Deut. 31:2. gezegend zult gij zijn in uw uitgaan.
  7. De HEERE zal geven uw vijanden, die tegen u opstaan, geslagen voor uw aangezicht; Vergelijk boven, Deut. 1:8; alzo onder, Deut. 28:25. door een weg zullen zij tot u uittrekken, maar door zeven wegen zullen zij voor uw aangezicht vlieden.
  8. De HEERE zal den zegen Hebreeuws, *den zegen met u gebieden.* gebieden, Zie Lev. 25:21. dat Hij met u zij in uw schuren, en in alles, Hebreeuws, *en in allen aanslag, of, alle uitsteking uwer hand.* waaraan gij uw hand slaat; en Hij zal u zegenen in het land, dat u de HEERE, uw God, geven zal.
  9. De HEERE zal u Zichzelf tot een heilig volk Zie boven, Deut. 7:6, en vergelijk

- onder, Deut. 29:13. bevestigen, Of, *stellen, oprichten.* gelijk als Hij u gezworen heeft, wanneer gij de geboden des HEEREN, uws Gods, zult houden, en in Zijn wegen wandelen.
10. En alle volken der aarde zullen zien, dat de Naam des HEEREN Of, *dat de naam des HEEREN over u uitgeroepen is, of, dat gij naar den naam des Heeren genoemd zijt.* Vergelijk Gen. 48:6,16. over u genoemd is, en zij zullen voor u vrezen.
  11. En de HEERE zal u doen overvloeien aan goed, in de vrucht uws buiks, en in de vrucht uwer beesten, en in de vrucht uws lands; op het land, dat de HEERE uw vaders gezworen heeft u te zullen geven.
  12. De HEERE zal u opendoen Zijn goeden schat, den hemel, Dat is, de lucht *als zijne schatkamer* alzo regeren, dat u de tijdige regen vandaar afkome. om aan uw land regen te geven te zijner tijd, en om te zegenen al het werk uwer hand; en gij zult aan vele volken lenen, maar gij zult niet ontlenen.
  13. En de HEERE zal u tot een hoofd maken, Dat gij in aanzien, eer en macht den voortocht zult hebben, gelijk de volgende woorden mede verklaren. Een manier van spreken, die gekomen is van de plaats en achting dezer leden in de beesten. Vergelijk Jes. 9:13,14, en Jes. 19:15. en niet tot een staart, en gij zult alleenlijk boven zijn, Dat is, overwinnen, en niet onderliggen. en niet onder zijn; wanneer gij horen zult naar de geboden des HEEREN, uws Gods, die ik u heden gebiede te houden en te doen;
  14. En gij niet afwijken zult van al de woorden, die ik u heden gebiede, ter rechterhand of ter linkerhand, dat gij andere goden nawandelt, om hen te dienen.

15. Daarentegen zal het geschieden, indien gij de stem des HEEREN, uws Gods, niet zult gehoorzaam zijn, om waar te nemen, dat gij doet al Zijn geboden en Zijn inzettingen, die ik u heden gebiede; zo zullen al deze vloeken over u komen, en u treffen.
16. Vervloekt zult gij zijn in de stad, en vervloekt zult gij zijn in het veld.
17. Vervloekt zal zijn uw korf, en uw baktrog.
18. Vervloekt zal zijn de vrucht uws buiks, en de vrucht uws lands, de voortzetting uwer koeien, en de kudden van uw klein vee.
19. Vervloekt zult gij zijn in uw ingaan, en vervloekt zult gij zijn in uw uitgaan.
20. De HEERE zal onder u zenden den vloek, de versterking en het verderf, De zin is, dat al uw aanslagen verstoord en bedorven, of verhinderd en teruggezet zullen worden. in alles, waaraan gij uw hand slaat, dat gij doen zult; totdat gij verdelgd wordt, en totdat gij haastelijk omkomt, vanwege de boosheid uwer werken, waarmede gij Mij verlaten hebt.
21. De HEERE zal u de pestilentie doen aankleven, totdat Hij u verdoe Te weten, de HEERE. Vergelijk onder, Deut. 28:48. van het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven.
22. De HEERE zal u slaan met toring, en met koorts, en met vurigheid, Of, *ontsteking*; dat is, met vurige of hete gezwellen. en met hitte, Ontsteking der lucht. Sommigen verstaan het van inwendigen brand des lichaams, waarop gedurige dorst volgt. en met droogte, Dat het in langen tijd niet regent. Zie 1 Kon. 17:1,7; Hagg. 1:10,11. Anders, *zwaard*. en met brandkoren, Een plaag in het gewas, wanneer het door langdurige droogte en hitte, of door een dorren oostenwind verzenget en verdort. Sommigen verstaan door deze twee woorden enige ziekten, als brandzucht en geelzucht. en met honigdauw, Of, *meeldauw*; een andere plaag in het koren, wanneer het door te veel vocht vervuult en verrot. Zie van deze plaag 1 Kon. 8:37; 2 Kron. 6:28; Amos 4:9; Hagg. 2:18. die u vervolgen zullen, totdat gij omkomt.
23. En uw hemel, Dat is, de lucht. die boven uw hoofd is, zal koper zijn, Zie Lev. 26:19. en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn.
24. De HEERE, uw God, zal pulver en stof Anders, *den regen des lands tot pulver en stof maken*; dat is, de regen zal tot bevochtiging des aardrijks onnut en ondienstig zijn. tot regen uws lands geven; van den hemel zal het op u nederdalen, totdat gij verdelgd wordt.
25. De HEERE zal u geslagen geven Zie boven, Deut. 28:7. voor het aangezicht uwer vijanden; door een weg zult gij tot hem uittrekken, Den vijand. en door zeven wegen zult gij voor zijn aangezicht vlieden; en gij zult van alle koninkrijken der aarde beroerd worden. Dat is, gij zult in gestadige onrust zijn vanwege buitenlands geweld, of, gij zult onder de omliggende koninkrijken heen en weder gedreven worden. Zie 2 Kron. 29:8; Jer. 15:4, en Jer. 24:9, en Jer. 29:18, en Jer. 34:17.
26. En uw dood lichaam zal aan alle gevogelte des hemels, en aan de beesten der aarde tot spijs zijn; en niemand zal ze afschrikken.
27. De HEERE zal u slaan met zweren van Egypte, Die God mensen en beesten in gans Egypteland toeschikte; Exod. 9:9. en met spenen, en met droge schurft, en met krauwsel, Of, *jeuksel*. waarvan gij niet zult kunnen genezen worden.
28. De HEERE zal u slaan met onzinnigheid, en met blindheid, en met verbaasdheid des harten; Of, *bottigheid, plompigheid, bedwelmdheid*. Vergelijk Job 5:13,14.

29. Dat gij op den middag zult omtasten, gelijk als een blinde omtast in het donkere, en uw wegen niet zult voorspoedig maken; maar gij zult alleenlijk verdrukt en beroofd zijn alle dagen, en er zal geen verlosser zijn.
30. Gij zult een vrouw ondertrouwen, maar een ander zal haar beslapen; een huis zult gij bouwen, maar daarin niet wonen; een wijngaard zult gij planten, maar dien niet gemeen maken. Dat is, geen vruchten daarvan voor u mogen genieten. Zie boven, Deut. 20:6, en vergelijk Deut. 22:9.
31. Uw os zal voor uw ogen geslacht worden, maar gij zult daarvan niet eten; uw ezel zal van voor uw aangezicht geroofd worden, en tot u niet wederkeren; uw klein vee zal aan uw vijanden gegeven worden, en voor u zal geen verlosser zijn.
32. Uw zonen en uw dochteren zullen aan een ander volk gegeven worden, dat het uw ogen aanzien, en naar hen bezwijken *Versta, van omzien en verlangen naar de zonen en dochters zullen uw ogen versmachten.* den gansen dag; maar het zal in het vermogen *Gij zult de macht niet hebben om die te verlossen, of weder te krijgen. Anders, er zal geen sterkte in uw hand zijn.* uwer hand niet zijn.
33. De vrucht van uw land en al uw arbeid *Zie Job 20:18,19.* zal een volk eten, dat gij niet gekend hebt; en gij zult alle dagen alleenlijk verdrukt en gepletterd zijn.
34. En gij zult onzinnig zijn, vanwege het gezicht uwer ogen, *Dat is, vanwege de dingen, die gij met uw ogen zult moeten aanzien; also onder, Deut. 28:67.* dat gij zien zult.
35. De HEERE zal u slaan met boze zweren, aan de knieën en aan de benen, waarvan gij niet zult kunnen genezen worden, van uw voetzool af tot aan uw schedel.
36. De HEERE zal u, mitsgaders uw koning, dien gij over u zult gesteld hebben, doen gaan tot een volk, dat gij niet gekend hebt, noch uw vaderen; en aldaar zult gij dienen andere goden, hout en steen.
37. En gij zult zijn tot een schrik, *Dat de volken zich over uw plagen en ellenden ontzetten zullen. Anders, tot verwoesting.* tot een spreekwoord en tot een spotrede, *Of, fabel, schim.* onder al de volken, waarheen u de HEERE leiden zal.
38. Gij zult veel zaads op den akker uitbrengen, maar gij zult weinig inzamelen; want de sprinkhaan zal het verteren.
39. Wijngaarden zult gij planten, en bouwen, maar gij zult geen wijn drinken, noch iets vergaderen; want de worm zal het afeten.
40. Olijfbomen zult gij hebben in al uw landpalen, maar gij zult u met olie niet zalven; want uw olijfboom zal *zijn vrucht* afwerpen.
41. Zonen en dochteren zult gij gewinnen, maar zij zullen voor u niet zijn; want zij zullen in gevangenis gaan.
42. Al uw geboomte, en de vrucht uws lands zal het boos gewormte *Anders, de vlam, slag, drop;* een plaag in het geboomte en de landvruchten, veroorzaakt door dampen, die van boven *inzonderheid in de hondsdagen* verdroogd en verhit worden, en de bomen en vruchten verzengen, verdorren en verderven. erfelijk bezitten.
43. De vreemdeling, die in het midden van u is, zal hoog, hoog boven u opklimmen; *Dat is, zeer hoog, en in hoogheid boven u toenemende en voortgaande, gelijk gij in zonden voortgaat.* en gij zult laag, laag nederdalen.

44. Hij zal u lenen, maar gij zult hem niet lenen; hij zal tot een hoofd zijn, Zie boven, Deut. 28:13. en gij zult tot een staart zijn.
45. En al deze vloeken zullen over u komen, en u vervolgen, en u treffen, totdat gij verdelgd wordt; omdat gij der stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam zult geweest zijn, om te houden Zijn geboden en Zijn inzettingen, die Hij u geboden heeft.
46. En zij zullen onder u Te weten, deze vloeken. tot een teken, en tot een wonder zijn, ja, onder uw zaad tot in eeuwigheid.
47. Omdat gij den HEERE, Of, voor, *inplaats* dat gij den HEERE niet hebt willen dienen in voorspoed, zo zult gij vreemde volken moeten dienen in grote ellende; gelijk in Deut. 28:48 gedreigd wordt. uw God, niet gediend zult hebben met vrolijkheid en goedheid des harten, Met lust en gewilligheid. vanwege de veelheid van alles; Of, *overvloed*; waardoor gij weelderig en dartel zult worden. Zie onder, Deut. 31:20, en Deut. 32:15. De vervulling, zie Neh. 9:25,26, en elders.
48. Zo zult gij uw vijanden, die de HEERE onder u zenden zal, dienen, in honger en in dorst, en in naaktheid, en in gebrek van alles; en Hij zal een ijzeren juk op uw hals leggen, Een manier van spreken genomen van het juk der beesten, dat van hout placht te zijn; daartegen dreigt God dat Hij zijn volk een ijzeren juk zal opleggen, dat is, een harde, zware, zeer lastige en langdurige dienstbaarheid; alzo Jer. 28;13,14. totdat Hij u verdelge.
49. De HEERE zal tegen u een volk verheffen van verre, van het einde der aarde, gelijk als een arend vliegt; Zo haastig en onvoorziens zal het u overkomen, als een arend pleegt te vliegen. een volk, welks spraak gij niet zult verstaan; Hebreeuws, *horen*. Zie Gen. 11:7.
50. Een volk, stijf van aangezicht, Dat is, Hebreeuws eigenlijk *sterk*, onbeschaamd, hard, onbewegelijk, dat niemand zal ontzien of verschonen, over niemand bewogen worden, hij zij oud of jong; gelijk in het volgende verklaard wordt. Alzo Dan. 8:23. dat het aangezicht des ouden Vergelijk boven, Deut. 1:17. niet zal aannemen, noch den jonge genadig zijn.
51. En het zal de vrucht uwer beesten, Te weten, het volk, waarvan in het voorgaande gesproken is. en de vrucht uws lands opeten, totdat gij verdelgd zult zijn; hetwelk u geen koren, Volk. most noch olie, voortzetting uwer koeien noch kudden van uw klein vee zal overig laten, totdat Hij u verdoe. Namelijk de Heere.
52. En het zal u beangstigen Of, *belegeren*. in al uw poorten, Dat is, steden, en zo in het volgende. totdat uw hoge en vaste muren nedervallen, op welke gij vertrouwdet in uw ganse land; ja, het zal u beangstigen Of, *belegeren*. in al uw poorten, Dat is, steden, en zo in het volgende. in uw ganse land, dat u de HEERE, uw God, gegeven heeft.
53. En gij zult eten de vrucht uws buiks, het vlees uwer zonen en uwer dochteren, die u de HEERE, uw God, gegeven zal hebben; in de belegering en in de benauwing, waarmede uw vijanden u zullen benauwen
54. Aangaande den man, die teder onder u, en die zeer wellustig geweest is, Delicaat, lekker, dartel. zijn oog zal kwaad zijn Dat is, zijn oog zal onvriendelijk, nijdig, afgunstig zijn; gelijk ook onder, Deut. 28:56. Zie boven, Deut. 15:9. tegen zijn broeder en tegen de huisvrouw zijns schoots, Zie boven, Deut. 13:6. en tegen zijn overige

- zonen, die hij overgehouden zal hebben;
55. Dat hij niet aan een van die zal geven van het vlees zijner zonen, die hij eten zal, omdat hij voor zich niets heeft overgehouden; in de belegering en in de benauwing, waarmede uw vijand u in al uw poorten zal benauwen.
56. Aangaande de tedere en wellustige *vrouw* onder u, die niet verzocht heeft haar voetzool op de aarde te zetten, omdat zij zich wellustig en teder hield; haar oog zal kwaad zijn tegen den man haars schoots, en tegen haar zoon, en tegen haar dochter;
57. En dat om haar nageboorte, *Dat is, om haar nieuwgeboren kindje, mitsgaders de gevolgde nageboorte, die deze delicate vrouw haar man, enz. zal misgunnen en zelve in het verborgen, door een gruwelijk oordeel Gods, eten. Zie 2 Kon. 6:28.* die van tussen haar voeten uitgegaan zal zijn, en om haar zonen, *Die ouder en groter waren.* die zij gebaard zal hebben; want zij zal hen eten in het verborgene, vermits gebrek van alles; in de belegering en in de benauwing, waarmede uw vijand u zal benauwen in uw poorten.
58. Indien gij niet zult waarnemen te doen al de woorden dezer wet, die in dit boek geschreven zijn, om te vrezen dezen heerlijk en vreselijken Naam den HEERE uw God;
59. Zo zal de HEERE uw plagen wonderlijk maken, *Zo grote, vreemde en verschrikkelijke plagen zal Hij u toezenden, dat ieder zich daarover zal verwonderen.* mitsgaders de plagen van uw zaad; het zullen grote en gewisse plagen, *Hebreeuws, getrouwe;* dat is, die zekerlijk treffen en lang beklijven zullen. en boze en gewisse krankten zijn.
60. En Hij zal op u doen keren *De vreemde, kwade ziekten, waarmede God de Egyptenaars geplaagd heeft, zal Hij alsdan op u leggen. Zie Exod. 8:9. Vergelijk boven, Deut. 7:15.* alle kwalen van Egypte, voor dewelke gij gevreesd hebt, en zij zullen u aanhangen.
61. Ook alle krankte, *Dat is, allerlei.* en alle plage, die in het boek dezer wet niet geschreven is, zal de HEERE over u doen komen, totdat gij verdelgd wordt.
62. En gij zult met weinige mensen *Hebreeuws, in, of, met mensen, of, lieden der weinigheid.* Vergelijk Gen. 34:30, en Num. 9:20. Zie ook Jes. 1:9. overgelaten worden, in plaats dat gij geweest zijt als de sterren des hemels in menigte; omdat gij der stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam geweest zijt.
63. En het zal geschieden, gelijk als de HEERE Zich over ulieden verblijdde, u goed doende en u vermenigvuldigende, alzo zal Zich de HEERE over u verblijden, u verdoende en u verdelgende; en gij zult uitgerukt worden uit het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven.
64. En de HEERE zal u verstrooien onder alle volken, van het ene einde der aarde *Hebreeuws, van het einde der wereld tot het einde, enz.* tot aan het andere einde der aarde; en aldaar zult gij andere goden dienen, die gij niet gekend hebt, noch uw vaders, hout en steen.
65. Daartoe zult gij onder dezelve volken niet stil zijn, en uw voetzool zal geen rust hebben; want de HEERE zal u aldaar een bevend hart geven, en bezwijking der ogen, en mattigheid der ziel. *Of, flauwigheid, treurigheid.*

66. En uw leven zal tegenover u hangen; Deze manier van spreken wordt verklaard door de volgende woorden: *Gij zult uw leven niet zeker zijn. Hebreeuws, uw leven niet geloven, of, vertrouwen.* Gelijk wanneer iets aan een dunnen draad voor onze ogen alzo hangt, dat men altijd vreest, het zal nu of dan moeten vallen. en gij zult nacht en dag schrikken, en gij zult van uw leven niet zeker zijn. Hebreeuws, *uw leven niet geloven, of, vertrouwen.*

67. Des morgens zult gij zeggen: Och, dat het avond ware; Hebreeuws, *wie zal den avond geven? Idem, wie zal den morgen geven?* Zie en vergelijk deze manier van spreken met boven, Deut. 5:29. en des avonds zult gij zeggen: Och, dat het morgen ware; vermits den schrik uws harten, waarmede gij zult verschrikt zijn, en vermits het gezicht uwer ogen, Zie boven, Deut. 28:34. dat gij zien zult.

68. En de HEERE zal u naar Egypte doen wederkeren in schepen, door een weg, Versta, die naar Egypteland leidt. waarvan ik u gezegd heb: Gij zult dien niet meer zien; Of, *dat land*, te weten van Egypte. Zie boven, Deut. 17:16, alsof de HEERE zeide: Ik zal u weder derwaarts voeren, vanwaar Ik u weggevoerd had, met belofte van eeuwige vrijheid op conditie van gehoorzaamheid. Zie Jer. 44, en Hos. 8:13, en Hos. 8:6. en aldaar zult gij u aan uw vijanden willen verkopen tot dienstknechten en tot dienstmaagden; maar er zal geen koper zijn. Dat is, gij zult zó veracht en gehaat zijn, dat u niemand zal begeren te kopen, om voor slaaf te gebruiken.

Deuteronomium 29

1. Dit zijn de woorden des verbonds, dat de HEERE Mozes geboden heeft te maken met de kinderen Israels, in het land van Moab, boven het verbond, Het was inderdaad een en hetzelfde verbond, maar hier in de velden

Moabs vernieuwd, wederhaald en verklaart, aan vele andere personen, op een andere plaats en andere wijze dan aan den berg Horeb, of Sinaï. Vergelijk boven, Deut. 5:2, en de aantekeningen aldaar Deut. 5:3. dat Hij met hen gemaakt had aan Horeb. Zie boven, Deut. 1:2.

2. En Mozes riep gans Israel, en zeide tot hen: Gij hebt gezien al wat de HEERE in Egypteland voor uw ogen gedaan heeft, aan Farao, en aan al zijn knechten, en aan zijn land;

3. De grote verzoeking, Zie Deut. 4:34. die uw ogen gezien hebben, diezelfde tekenen en grote wonderen.

4. Maar de HEERE heeft ulieden niet gegeven een hart om te verstaan, Dat is, een verstandig hart, ziende ogen en horende oren. De zin is, dat God hun totnogtoe niet gegeven had de gave van recht te verstaan, behoorlijk aan te merken en na te denken, en met vrucht tot Gods eer en hun zaligheid te gebruiken, hetgeen zij gezien en gehoord hadden. Vergelijk onder, Deut. 30:6; Jes. 6:9,10; Exod. 36:26, enz.; Matth. 13:9,11,13. noch ogen om te zien, noch oren om te horen, tot op dezen dag.

5. En Ik heb ulieden Dit spreekt God gelijk te zien is in het einde van Deut. 29:6. **veertig jaren doen wandelen in de woestijn; uw klederen zijn aan u niet verouderd,** Hebreeuws, *van aan, of van over;* dat is, dat gij die als versleten van u zoudt hebben moeten wegwerpen, gelijk men verouderde klederen doet, en alzo wederom in het volgende van den *schoen*. en uw schoen is niet verouderd aan uw voet.

6. Brood hebt gij niet gegeten, Ordinair, gemeen of gewoon brood, want de HEERE spijsde hen met man. en wijn en sterken drank hebt gij niet gedronken; opdat gij wistet, Versta, dit alles heb Ik alzo bestuurd, u wonderbaarlijk met spijs en drank verzorgende, opdat gij, enz. dat Ik de HEERE, uw God, ben.

7. Toen gij nu kwaamt aan deze plaats, toog Sihon, de koning van Hesbon, uit, en Og, de koning van Bazan, ons tegemoet, ten strijde; en wij sloegen hen.
8. En wij hebben hun land ingenomen, en dat ten erve gegeven aan de Rubenieten en Gadieten, mitsgaders aan den halven stam der Manassieten.
9. Houdt dan de woorden dezes verbonds, en doet ze; opdat gij verstandelijk handelt in alles, *Anders, opdat gij voorspoedig zijt in alles, of, voorspoedig maakt alles, enz. wat gij doen zult.*
10. Gij Het vervolg van deze woorden is Deut. 29:12. staat heden Van God door mij samengeroepen zijnde, gelijk boven, Deut. 29:1,2 te zien is. allen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods: uw hoofden uwer stammen, uw oudsten, en uw ambtlieden, alle man van Israel;
11. Uw kinderkens, uw vrouwen, en uw vreemdeling, *Die uit Egypte mede gevolgd, Exod. 12:38* of van andere volken er bij gekomen, en door aanneming van de Joodse religie het volk Gods waren ingelijfd. die in het midden van uw leger is, van uw houthouwer tot uw waterputter toe; *Dat is, zelfs de slechtste en geringste onder het volk.*
12. Om over te gaan in het verbond des HEEREN, uws Gods, en in Zijn vloek, *Dat is, de vloek des verbonds, waarmede zij zichzelf, in den eed, dien zij God deden, vervloekten, indien zij de beloften van gehoorzaamheid niet hielden. Zie Neh. 10:29. hetwelk de HEERE, Verbond. uw God, heden met u maakt;*
13. Opdat Hij u heden Zichzelf tot een volk bevestige, *Dat is, tot een volk bevestige, dat het zijne zij en Hem als een eigendom toebehore, om den zegen zijns verbonds te genieten en Hem te dienen. Vergelijk boven, Deut. 7:6, en Deut. 28:9. en*
- Hij u tot een God zij, *Zie Gen. 17:7. gelijk als Hij tot u gesproken heeft, en gelijk als Hij uw vaders, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft.*
14. En niet met ulieden alleen maak ik dit verbond en dezen vloek; *Zie boven, Deut. 29:12.*
15. Maar met dengene, *Dat is, met u, die hier zijt, en gelijk Ik aan Abraham voorlang verklaard heb met uw zaad, met uw nakomelingen, die nog niet geboren zijn, en heden of morgen zouden mogen zeggen dat dit verbond hen niet aangaat. Vergelijk Hand. 2:39. die heden hier bij ons voor het aangezicht des HEEREN, onzes Gods, staat; en met dengene, Dat is, met u, die hier zijt, en gelijk Ik aan Abraham voorlang verklaard heb met uw zaad, met uw nakomelingen, die nog niet geboren zijn, en heden of morgen zouden mogen zeggen dat dit verbond hen niet aangaat. Vergelijk Hand. 2:39. die hier heden bij ons niet is.*
16. Want gij weet, hoe wij in Egypteland gewoond hebben, en hoe wij doorgetogen zijn door het midden der volken, die gij doorgetogen zijt.
17. En gij hebt gezien hun verfoeiselen, en hun drekgoden, *Zie Lev. 26:20. hout en steen, zilver en goud, die bij hen waren.*
18. Dat onder ulieden niet zij een man, of vrouw, of huisgezin, of stam, die zijn hart heden wende van den HEERE, onzen God, om te gaan dienen de goden dezer volken; dat onder ulieden niet zij een wortel, die gal en alsem drage; *Of, vergif, een vergiftig kruid; dat is, werken voortbrengt, die voor God gruwelijk zijn en den mens bitter gelijk men zegt opbreken, en als een dodelijk vergif zijn. Zie wijders Ps. 69:22.*
19. En het geschiede, als hij de woorden Te weten, die bij den wortel in Deut. 29:18 vergeleken is. dezes vloeks hoort, *Zie boven, Deut. 29:12. dat hij*

zichzelfven zegene in zijn hart, Dat is, den vloek dien hij hoort, in zijn hart veracht, en zich ter contrarie bij zichzelfven gelukkig acht, alle welvaart en voorspoed zich belovende, ofschoon hij God en zijn woord veracht. zeggende: Ik zal vrede hebben, wanneer ik schoon naar mijns harten goeddunken zal wandelen, Of, *inbeelding, speculatie, gedachte.* Anders, *hardigheid.* Zie Jer. 3:17. om den dronkene te doen Of, *de bevochting toe te doen bij den dorstige.* Dit schijnt een spreekwoord geweest te zijn, genomen van droge aarde, die bevochtigd moet worden; also tracht deze haar vermeerdering der zonde, waarnaar hij als dorst, om zijn lust volkomenlijk te boeten; of van dronkaards, die vanzelf tot drinken genegen zijnde, nog daarenboven middelen zoeken om zich gans dronken en vol te maken. Alzo doet de goddeloze, die reeds boos genoeg zijnde, zichzelfven nog lustig maakt om bozer te worden, zonde op zonde te hopen, en als ongevoelig geworden zijnde, zonder nadenken van kwaad tot erger voort te gaan. Vergelijk Job 34:7; Matth. 12:43,44,45; Ef. 4:19; Hebr. 6:8; 2 Petr. 2:20. Sommigen verstaan door den *dronkene*, of, *overvloedig bevochtigde* aarde, den dienst des waren Gods, die een fontein des levens is, en door *den dorstige*, den dienst der afgoden, zijnde als waterbakken, die geen water houden, Jer. 2:13. tot den dorstige.

20. De HEERE zal hem niet willen vergeven; maar alsdan zal des HEEREN toorn en ijver roken over denzelfven man, en al de vloek, die in dit boek geschreven is, zal op hem liggen; en de HEERE zal zijn naam van onder den hemel uitdelgen.

21. En de HEERE zal hem ten kwade afscheiden Dat is, tot straf, ongeluk en verderf. van al de stammen Israels, naar alle vloeken des verbonds, dat in het boek dezer wet geschreven is.

22. Dan zal zeggen het navolgend geslacht, Het vervolg dezer woorden is Deut. 29:24. uw kinderen, die na

ulieden opstaan zullen, en de vreemde, die uit verren lande komen zal, als zij zullen zien de plagen dezes lands en deszelfs krankheden, waarmede de HEERE het gekrenkt heeft;

23. Dat zijn ganse aarde zij zwavel en zout der verbranding; Dat is, dat de aarde verbrandt. Anders, *dat zijn ganse aarde door zwavel verbrand is.* De zin is, dat dit land door Gods rechtvaardigen vloek gans wonderbaarlijk geschonden en bedorven zij, gelijk eertijds Sodom, Gomorra, enz. die niet bezaaid zal zijn, en geen spruit zal voortgebracht hebben, noch enig kruid daarin zal opgekomen zijn; gelijk de omkering van Sodom en Gomorra, Adama en Zeboim, die de HEERE heeft omgekeerd in Zijn toorn en in Zijn grimmigheid;

24. En alle volken zullen zeggen: Waarom heeft de HEERE aan dit land alzo gedaan? Wat is de ontsteking Dat is, wat beduidt of meent, wat is de oorzaak, enz. van dezen groten toorn?

25. Dan zal men zeggen: Omdat zij het verbond des HEEREN, des Gods hunner vaders, hebben verlaten, dat Hij met hen gemaakt had, als Hij hen uit Egypteland uitvoerde;

26. En zij heengegaan zijn, en andere goden gediend en zich voor die gebogen hebben; goden, die hen niet gekend hadden, Gelijk de ware God de zijnen goedgunstiglijk kent en verzorgt, Ps. 1:6; 2 Tim. 2:19, enz. en geen van welke hun iets medegedeeld had; Dat is, iets goeds had gedaan of kunnen doen. Anders, *die Hij (namelijk de HEERE) hunlieden niet toegedeeld had;* te weten, om als goden door hen gediend te worden. Vergelijk boven, Deut. 4:19.

27. Daarom is de toorn des HEEREN ontstoken tegen dit land, om daarover te brengen al dezen vloek, die in dit boek geschreven is.

28. En de HEERE heeft hen uit hun land uitgetrokken, in toorn, en in grimmigheid, en in grote verbolgenheid; en Hij heeft hen verworpen in een ander land, gelijk het is. Deze woorden *alsook de voorgaande* behoren tot het antwoord, dat men den volken in dien tijd op hun vraag zou geven. te dezen dage.

29. De verborgene dingen Mozes, van veel grote, ook toekomstige dingen gesproken hebbende en nog zullende spreken, bedwingt in Deut. 29:29 de curieusheid en nieuwsgierigheid van wijders te onderzoeken hetgeen in Gods raad verborgen is, en beveelt het volk te blijven binnen de palen van zijn geopenbaard woord, om dat te onderzoeken, te geloven en daarnaar te leven. zijn voor den HEERE, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en voor onze kinderen, tot in eeuwigheid, om te doen al de woorden dezer wet.

Deuteronomium 30

1. Voorts zal het geschieden, wanneer al deze dingen over u zullen gekomen zijn, deze zegen. Eerst de zegen op de gehoorzaamheid en daarna de vloek op de ongehoorzaamheid, zodat gij beide ondervonden zult hebben. of deze vloek, die ik u voorgesteld heb; Hebreeuws, *voor uw aangezicht gegeven heb*; gelijk boven, Deut. 11:26, en onder, Deut. 30:15,19. zo zult gij het weder ter harte nemen, Hebreeuws, *doen wederkeren, tot aan, of in uw hart*. Vergelijk boven, Deut. 4:29,30, enz. Aldaar hebt gij een gelijke profetie als hier en in het volgende. Anders, *en gij het weder ter harte zult genomen hebben*. onder alle volken, waarheen u de HEERE, uw God, gedreven heeft;

2. En gij zult u bekeren. Anders, *en gij u bekeerd zult hebben*. tot den HEERE, uw God, en Zijner stem gehoorzaam zijn, naar alles, wat ik u heden

gebiede, gij en uw kinderen, met uw ganse hart en met uw ganse ziel.

3. En de HEERE, uw God, *Anders, zo zal de HEERE, enz.* zal uw gevangenis wenden, Dat is, de menigte uwer gevangenen doen wederkeren; alzo Ps. 68:19; Ef. 4:8. en Zich uwer ontfermen; en Hij zal wederkeren en u vergaderen uit al de volken, waarheen u de HEERE, uw God, verstrooid had.

4. Al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels, Vergelijk boven, Deut. 4:32. van daar zal u de HEERE, uw God, vergaderen, en van daar zal Hij u nemen.

5. En de HEERE, uw God, zal u brengen in het land, dat uw vaderen erfelijk bezeten hebben, en gij zult dat erfelijk bezitten; en Hij zal u weldoen, en zal u vermenigvuldigen boven uw vaderen.

6. En de HEERE, uw God, zal uw hart besnijden, Dat is, Hij zal u door de kracht zijns Geestes verlichten, reinigen en tot zijn dienst bekwaam maken. Vergelijk boven, Deut. 10:16, waar God beveelt te doen, hetgeen Hij hier belooft te werken, dat men het kon doen. Zie ook boven, Deut. 29:4. Alzo, dat hier het verbond der genade, in *Christus* bevestigd, herhaald wordt. en het hart van uw zaad, om den HEERE, uw God, lief te hebben met uw ganse hart en met uw ganse ziel, opdat gij levet. Hebreeuws, *om uws levens wil*.

7. En de HEERE, uw God, zal al die vloeken leggen op uw vijanden en op uw haters, die u vervolgd hebben.

8. Gij dan zult u bekeren, en der stemme des HEEREN gehoorzaam zijn, en gij zult doen al Zijn geboden, die ik u heden gebiede.

9. En de HEERE, uw God, zal u doen overvloeien in al het werk uwer hand, in de vrucht uws buiks, en in de vrucht uwer beesten, en in de

- vrucht uws lands, ten goede; want de HEERE zal wederkeren, Dat is, zal zich weder verblijden, om u wel te doen, gelijk Jer. 32:41. om Zich over u te verblijden ten goede, gelijk als Hij Zich over uw vadersen verblijd heeft;
10. Wanneer gij der stemme des HEEREN, uws Gods, zult gehoorzaam zijn, houdende Zijn geboden en Zijn inzettingen, die in dit wetboek geschreven zijn; wanneer gij u zult bekeren tot den HEERE, uw God, met uw ganse hart en met uw ganse ziel.
11. Want ditzelve gebod, hetwelk ik u heden gebiede, dat is van u niet verborgen, Anders, *te hoog, te wonderlijk*. Zie Gen. 18:14; Deut. 17:8; Spreuk. 30:18; Jer. 32:17. Vergelijk Rom. 10:6,7,8, waar de apostel dezen tekst past op de leer en genade des Evangelies, zonder dewelke men de geboden des Heeren niet recht verstaan, veel weniger naar dezelve Gode behagelijk leven kan. Vergelijk boven, Deut. 29:4, met de aantekeningen aldaar. en dat is niet verre.
12. Het is niet in den hemel, om te zeggen: Wie zal voor ons ten hemel varen, dat hij het voor ons hale, Hebreeuws, *neme*; dat is, neme en brenge. Zie Gen. 12:15, en zo in Deut. 30:13. en ons hetzelfde horen late, dat wij het doen?
13. Het is ook niet op gene zijde der zee, om te zeggen: Wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale, en ons hetzelfde horen late, dat wij het doen?
14. Want dit woord is zeer nabij u, Alsof Mozes zeide: Gij hebt geen excuus van onwetendheid voor te wenden, dewijl dit woord ulieden ten volle verklaard is en gij het dagelijks in den mond hebt, en genoeg verstaat wat de HEERE van u eist. Vergelijk onder, Deut. 31:19, waarop deze woorden wijders passen. Zie Rom. 10:8. in uw
- mond, en in uw hart, om dat te doen.
15. Ziet, ik heb u heden voorgesteld het leven, Het leven, met allerlei zegen, zo gij gehoorzaam zijt, den dood, met mijn vloek, zo gij ongehoorzaam zijt. Gelijk de volgende verzen verklaren. en het goede, en den dood, en het kwade.
16. Want ik gebiede u heden, den HEERE, uw God, lief te hebben, in Zijn wegen te wandelen, en te houden Zijn geboden, Zie boven, Deut. 5:31. en Zijn inzettingen, en Zijn rechten, opdat gij levet en vermenigvuldiget, en de HEERE, uw God, u zegene in het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven.
17. Maar indien uw hart zich zal afwenden, en gij niet horen zult, en gij gedreven zult worden, dat gij u voor andere goden buigt, en dezelve dient;
18. Zo verkondig ik ulieden heden, dat gij voorzeker zult omkomen; Hebreeuws, *omkomende omkomen*. gij zult de dagen niet verlengen op het land, naar hetwelk gij over de Jordaan zijt heengaande, om daarin te komen, dat gij het erfelijk bezit.
19. Ik neem heden tegen ulieden Zie boven, Deut. 4:26. tot getuigen den hemel en de aarde; het leven en den dood heb ik u voorgesteld, Hebreeuws, *voor uw aangezicht gegeven*. den zegen en den vloek! Kiest dan het leven, opdat gij levet, gij en uw zaad;
20. Liefhebbende den HEERE, uw God, Zijner stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte uwer dagen; Dat is, die u het leven geeft, onderhoudt en verlangt. Vergelijk Hand. 17:25,28. opdat gij blijft in het land, dat de HEERE uw vadersen, Abraham, Izak en Jakob, gezworen heeft hun te zullen geven.

Deuteronomium 31

1. Daarna ging Mozes heen, en sprak deze woorden tot gans Israel,
2. En zeide tot hen: Ik ben heden honderd en twintig jaren oud; *Hebreeuws, een zoon van honderd en twintig jaar.* ik zal niet meer kunnen uitgaan en ingaan; Dat is, mijn ambt, gelijk tevoren, onder u bedienen. Zie Num. 27:16,17. Vergelijk boven, Deut. 28:6. daartoe heeft de HEERE tot mij gezegd: Gij zult over deze Jordaan niet gaan.
3. De HEERE, uw God, Die zal voor uw aangezicht overgaan; Die zal deze volken van voor uw aangezicht verdelgen, dat gij hen erfelijk bezit. Te weten, de volken; dat is, hunne landen; gelijk boven, Deut. 9:1, en elders dikwijls. Jozua zal voor uw aangezicht overgaan, gelijk als de HEERE gesproken heeft.
4. En de HEERE zal hun doen, gelijk als Hij aan Sihon en Og, koningen der Amorieten, en aan hun land, gedaan heeft, die Hij verdelgd heeft.
5. Wanneer hen nu de HEERE voor uw aangezicht Zie boven, Deut. 1:8. zal gegeven hebben, dan zult gij hun doen naar alle gebod, Gij zult hen ganselijk verbannen. Zie boven, Deut. 7:1,2. dat ik ulieden geboden heb.
6. Weest sterk en hebt goeden moed, en vreest niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht; want het is de HEERE, uw God, Die met u gaat; Hij zal u niet begeven, Deze belofte wordt allen gelovigen toegeëigend; Hebr. 13:5. noch u verlaten.
7. En Mozes riep Jozua, en zeide tot hem voor de ogen van gans Israel: Wees sterk en heb goeden moed, want gij zult met dit volk ingaan in het land dat de HEERE hun vaderen gezworen heeft, hun te zullen geven; en gij zult het hun doen erven.
8. De HEERE nu is Degene, Die voor uw aangezicht gaat; Die zal met u zijn; Hij zal u niet begeven, noch u verlaten; vrees niet, en ontzet u niet.
9. En Mozes schreef deze wet, en gaf ze aan de priesteren, *Vergelijk boven, Deut. 17:18. de zonen van Levi, die de ark des verbonds Vergelijk onder, Deut. 31:25, en zie Num. 4:15. des HEEREN droegen, en aan alle oudsten van Israel.*
10. En Mozes gebod hun, zeggende: Ten einde van zeven jaren, op den gezetten tijd Zie boven, Deut. 15:1, enz. van het jaar der vrijlating, op het feest der loofhutten. Zie boven, Deut. 16:13, enz., en Lev. 23:34, enz.
11. Als gans Israel zal komen, om te verschijnen voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, in de plaats, die Hij zal verkoren hebben, zult gij deze wet Te weten, priester, met de bijstaande priesters en Levieten, enz. Zie een exempel, Neh. 8:1,5,7,8. voor gans Israel uitroepen, voor hun oren;
12. Vergadert het volk, *Of, vergaderende,* enz. De zin is: Dat dit telkens ten einde van zeven jaren geschieden moest. de mannen, en de vrouwen, en de kinderen, en uw vreemdelingen, die in uw poorten zijn; Dat is, steden, woonplaatsen. opdat zij horen, en opdat zij leren, en vrezen den HEERE, uw God, en waarnemen te doen alle woorden dezer wet.
13. En dat hun kinderen, die het niet geweten hebben, *Of, ervaren, ondervonden hebben;* dat is, niet gezien al mijn wonderen, gelijk gij die gezien hebt. horen en leren, om te vrezen den HEERE, uw God, al de dagen, die gij leeft op het land, naar hetwelk gij over de Jordaan zijt heengaande, om dat te erven.
14. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, uw dagen zijn genaderd, Dat is, uw

sterfdag is gekomen. om te sterven; roep Jozua, en stelt ulieden in de tent der samenkomst, dat Ik hem bevel geve. Zo ging Mozes, en Jozua, en zij stelden zich in de tent der samenkomst.

15. Toen verscheen de HEERE in de tent, in de wolkkolom; en de Uit welke God met Mozes placht te spreken. Zie Exod. 33:9; Ps. 99:7. wolkkolom stond boven de deur der tent.

16. En de HEERE zeide tot Mozes: Zie, gij zult slapen met uw vaderen; Of, *nederliggen*; te weten, om te slapen; dat is, gij zult sterven. Alzo wordt de dood een slaap genoemd, omdat de lichamen rusten tot den tijd der opwekking; Ps. 13:4, en Ps. 76:6; Dan. 12:2; Joh. 11:11; 1 Thess. 4:13,14,15; 2 Petr. 3:4. en dit volk zal opstaan, en nahoereren de goden Zie Exod. 34:15, en Lev. 20:5. der vreemden van dat land, Hebreeuws, *des vreemden van dat land*; dat is, der Kanaänieten, die van God en zijn volk vervreemd waren, dienende vreemde goden. waar het naar toe gaat, in het midden van hetzelfde; Versta, het land, of de vreemde Kanaänietische inwoners van hetzelfde. en het zal Mij verlaten en vernietigen Mijn verbond, dat Ik met hetzelfde gemaakt heb. Te weten, volk; en zo in het volgende doorgaans, hoewel het getal van enen en velen onder elkander vermengd is.

17. Zo zal Mijn toorn te dien dage tegen hetzelfde ontsteken, en Ik zal hen verlaten, en Mijn aangezicht van hen verbergen, Dat is, mijn zegen en hulp, waardoor Ik mijn genadige tegenwoordigheid placht te bewijzen, hunlieden onttrekken; en alzo in Deut. 31:18. dat zij ter spijze zijn, Hebreeuws, *om te eten*; dat is, van de vijanden als wilde dieren verscheurd en verslonden te worden. Vergelijk boven, Deut. 7:16; Ezech. 34:5,8,10, en Ezech. 35:12. en vele kwaden en benauwdheden Dat is, ongelukken, ellenden; en zo in het volgende. zullen het treffen; Te weten,

volk; gelijk boven en in het volgende. dat het te dien dage zal zeggen: Hebben mij deze kwaden niet getroffen, Hebreeuws, *gevonden*; en zo in Deut. 31:21. omdat mijn God in het midden van mij niet is? Gelijk boven, Deut. 1:42.

18. Ik dan zal Mijn aangezicht te dien dage ganselijk verbergen, Hebreeuws, *verbergende verbergen*. om al het kwaad, dat het gedaan heeft; want het heeft zich gewend tot andere goden.

19. En nu, schrijft ulieden dit lied, Dat in Deut. 32: beschreven is, zijnde van God gesteld in den vorm van een lied, opdat het volk hetzelfde te bekwamer mocht leren en onthouden. en leert het den kinderen Israels; legt het in hun mond; Dat is, maakt dat zij het wel verstaan, van buiten leren en zingen kunnen, en alzo dagelijks in den mond hebben. Vergelijk Exod. 4:15; 2 Sam. 14:3, enz. opdat dit lied Mij ten getuige zij Tot een gedachtenis van al mijn getrouwe waarschuwingen, en tot hun overtuiging van de rechtvaardigheid mijner straf, wanneer zij wederspanning zullen zijn. tegen de kinderen Israels.

20. Want Ik zal dit *volk* inbrengen in het land, dat Ik zijn vaderen gezworen heb, vloeiende van melk en honig, en het zal eten, en verzadigd, en vet worden; dan zal het zich wenden tot andere goden, en hen dienen, en zij zullen Mij tergen, en Mijn verbond vernietigen.

21. En het zal geschieden, wanneer vele kwaden en benauwdheden hetzelfde zullen treffen, Te weten, volk, gelijk boven en onder. dan zal dit lied voor zijn aangezicht antwoorden tot getuige; want het zal uit den mond zijns zaads niet vergeten worden; dewijl Ik weet zijn gedichtsel Het gedichtsel zijns harten. Zie Gen. 6:5. dat het heden maakt, alear Ik het inbreng in het land, dat Ik gezworen heb. Hun te zullen geven.

22. Zo schreef Mozes dit lied te dien dage, en hij leerde het den kinderen Israels.
23. En Hij gebod Jozua, *De HEERE*. den zoon van Nun, en zeide: Zijt sterk en heb goeden moed, want gij zult de kinderen Israels inbrengen in het land, dat Ik hun gezworen heb; en Ik zal met u zijn.
24. En het geschiedde, als Mozes voleind had de woorden dezer wet te schrijven in een boek, *Dit wordt verstaan niet alleen van de tafelen der tien geboden en dit lied, maar van de ganse verklaring der wet, daar zij in deze boeken van Mozes begrepen is.* totdat zij voltrokken waren;
25. Zo gebod Mozes den Levieten, die de ark des verbonds des HEEREN droegen, zeggende:
26. Neemt dit wetboek, en legt het aan de zijde van de ark des verbonds *In het heilige der heiligen, om de waardigheid en goddelijkheid van dit boek te betuigen. De twee tafelen des verbonds lagen in de ark; en dit boek om de ark niet te openen buiten aan de zijde der ark. Dit boek werd gevonden ten tijde van de koning Josia, 2 Kon. 22:8.* des HEEREN, uws Gods, dat het aldaar zij ten getuige tegen u. *Niet alleen de Levieten, maar mede het ganse volk.*
27. Want ik ken uw wederspanning, en uw harden nek. *Vergelijk Jes. 48:4.* Ziet, terwijl ik nog heden met ulieden leve, zijt gij wederspanning geweest *Zie boven, Deut. 9:7,23,24.* tegen den HEERE; hoe veel te meer na mijn dood!
28. Vergadert tot mij al de oudsten uwer stammen, en uw ambtlieden; dat ik voor hun oren deze woorden spreke, en tegen hen den hemel en de aarde tot getuigen neme.
29. Want ik weet, dat gij het na mijn dood zekerlijk zult verderven, *Hebreeuws, verdervende zult verderven.* en

afwijken van den weg, dien ik u geboden heb; dan zal u dit kwaad *Versta, het kwaad der straf, of allerlei plagen, die boven verhaald zijn.* in het laatste der dagen ontmoeten, wanneer gij zult gedaan hebben, dat kwaad is in de ogen des HEEREN, *Versta, het kwaad der zonde.* om Hem door het werk uwer handen tot toorn te verwekken.

30. Toen sprak Mozes, voor de oren der ganse gemeente van Israel, de woorden dezes lieds, totdat zij voltrokken waren.

Deuteronomium 32

1. Neig de oren, gij hemel, *Zulk een aanspraak der onvernunftige schepselen diende tot Israëls overtuiging en beschaming. Vergelijk boven, Deut. 4:26.* en ik zal spreken; en de aarde hore de redenen *Of, gij aarde, hoor.* mijns monds.
2. Mijn leer druipe als een regen, *Of, zal druipen;* dat is, ik zal een leer voorstellen, die zo dienstig en heilzaam zal zijn voor de mensen als de dauw en regen is voor het kruid. *Vergelijk Ezech. 21:2; Amos 7:16; Micha 2:6, enz.* mijn rede vloeie als een dauw; als een stofregen op de grasscheutjes, en als druppelen op het kruid. *Of, een dichte regen.*
3. Want ik zal den Naam des HEEREN uitroepen; *Hebreeuws, roepen;* dat is openbaarlijk verkondigen. *Anders, aanroepen.* geeft onzen God grootheid! Dat is, schrijft hem toe de majesteit en grootmogendheid, die Hij heeft, en roemt hem vanwege dezelve. *Zie boven, Deut. 9:26, en Deut. 11:2.*
4. Hij is de Rotssteen, *Dat is, vast en onbewegelijk, een gewisse toevlucht en bescherming voor de zijnen. Alzo onder, Deut. 32:31.* Wiens werk volkomen is; want al Zijn wegen zijn gerichte. Al zijn doen, zijn ganse regering, is vergezelschap met gerechtigheid, strekkende tot behoudenis der vromen en straf der bozen. **God is**

- waarheid, en is geen onrecht; rechtvaardig en recht is Hij.
5. Hij heeft het tegen Namelijk, Israël. Hem verdorven; Namelijk, den HEERE. het zijn Zijn kinderen niet; Te weten, die het alzo verdorven en zo schandelijk gemaakt hebben. Anders, *hun gebrek is niet zijner kinderen*; dat is, betaamt dengenen niet, die zijn kinderen genaamd worden, dewijl het niet uit zwakheid, maar uit moedwil en een onboetvaardig hart voortkomt. de schandvlek is hun; het is een verkeerd en verdraaid geslacht.
6. Zult gij dit den HEERE vergelden, gij, dwaas en onwijs volk! Is Hij niet uw Vader, Die u verkregen, Of, *gekocht*. Die u gemaakt en u bevestigd heeft?
7. Gedenk aan de dagen van ouds; Hebreeuws, *der eeuw, of, eeuwigheid*; dat is, gedenk aan alles, dat van het begin der wereld in Gods kerk gebeurd is. Zie Jer. 2:20. merk op de jaren van elk geslacht; Hebreeuws, *van geslacht en geslacht*; dat is, van alle geslachten, of elk geslacht. Zie 1 Kon. 8:39. vraag uw vader, die zal het u bekend maken, uw ouden, en zij zullen het u zeggen.
8. Toen de Allerhoogste aan de volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde, Anders, *des mensen kinderen*. heeft Hij de landpalen der volken gesteld naar het getal der kinderen Israels.
9. Want des HEEREN deel is Zijn volk, Dat is, den HEERE zeer lief, gelijk den mensen hun erfdeel placht te zijn. Jakob is het snoer Zijner erve. Dat is, het volk Israëls, van Jakob afkomstig, is God zo na en waard, gelijk mensen hun erfdeel, dat men met snoeren placht af te meten en uit te delen. Zie boven, Deut. 3:4.
10. Hij vond hem in een land der woestijn, en in een woeste huilende wildernis; Hebreeuws, *in een woestheid van het huilen der eenzaamheid, of, wildernis*. Hij voerde hem rondom, Hij onderwees hem, Hij bewaarde hem

- als Zijn oogappel. Gelijk mensen hun oogappel, die zeer teder is, naarstiglijk plegen te bewaren. Zie Ps. 17:8; Zach. 2:8. Vergelijk Spreuk. 7:2.
11. Gelijk een arend zijn nest opwekt, Dat is, zijn nestkiekens of jongskens met enig geluid wakker maakt, om hun te verstaan te geven dat hij hen aan het vliegen wil brengen. over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, ze neemt en ze draagt op zijn vlerken; Hebreeuws, *neemt het en draagt het*; te weten, elk jongskens.
12. Zo leidde hem de HEERE alleen, Israël, of Jakob. en er was geen vreemd god met hem.
13. Hij deed hem rijden op de hoogten der aarde, Dat is, Hij verhoogde hem zeer heerlijk en gaf hem de hoogste en vastste steden in. Zie boven, Deut. 1:28. Vergelijk met Deut. 2:36, en Num. 21:25,32. Alzo onder, Deut. 33:29. dat hij at de inkomsten des velds; en Hij deed hem honig zuigen uit de steenrots, Want het beloofde land vloeide van honig, Exod. 3:8,17, ook in bossen, 1 Sam. 14, en hollen van steenklippen, naar den aard der bijen, Ps. 81:17. en olie uit den kei der rots; Vergelijk boven, Deut. 8:15.
14. Boter van koeien, en melk van klein vee, met het vet der lammeren en der rammen, die in Bazan weiden, Hebreeuws, *kinderen van Basan*. Zie Num. 32:33,34, en elders dikwijls, waar Basan *gelegen aan de oostzijde van de Jordaan* verklaard wordt geweest te zijn een zeer vette landouw. en der bokken, met het vette der nieren van tarwe; Dat is, met zonderling dikke en gezwollen tarwekorreltjes, die ten aanzien van hun gedaante, gelegenheid in het vette en zwellen met de nieren vergeleken worden. en het druivenbloed, reinen wijn, Of, *rode wijnen*. hebt gij gedronken.
15. Als nu Jeschurun vet werd, Versta, het volk Israëls, dat hier *Jeschurun* genoemd wordt, omdat zij *recht* behoorden te zijn, en *oprecht* of *rechtuit* in Gods wegen te

wandelen, als daartoe van hem geroepen zijnde, en dewijl bij hen alleen was de regel van ware gerechtigheid, maar daar het verre daarvan geweest was en in het toekomstige zou zijn, wordt hier deze titel, *de rechte*, of, *die recht geworden is*, hun verwijtswijze gegeven, die anderszins een treffelijke eretitel was; gelijk onder, Deut. 33:5,26. zo sloeg hij achteruit (gij zijt vet, gij zijt dik, *ja, met vet overdekt* geworden!); en hij liet God varen, Die hem gemaakt heeft, Hebreeuws, *zijn Maker*; zie Job 4:17. en versmaadde den Rotssteen zijns heils.

16. Zij hebben Hem tot ijver verwekt Zie boven, Deut. 4:24. door vreemde *goden*; door gruwelen hebben zij Hem tot toorn verwekt.

17. Zij hebben aan de duivelen geofferd, Dat is, den afgoden, door welken de duivelen gediend worden. Vergelijk 1 Cor. 10:20. Het Hebreeuwse woord betekent *verwoesters*, zoals de duivelen met recht genoemd worden, gelijk de engel des afgronds de *verderver* genoemd wordt; Openb. 9:11. niet aan God; aan de goden, die zij niet kenden; nieuwe, die van nabij gekomen waren, Dat is, nieuwelijks, of onlangs opgekomen waren. voor dewelke uw vaders niet geschrikt hebben.

18. Den Rotssteen, Die u gegenerend heeft, Dat is, God, die als vader en moeder over u is, hebbende u tot zijn kinderen gemaakt, en met vaderlijke en moederlijke genegenheid behandeld. hebt gij vergeten; en gij hebt in vergetenis gesteld den God, Die u gebaar heeft.

19. Als het de HEERE zag, zo versmaadde Hij hen, uit toornigheid Hebreeuws, *toorn zijner zonen en zijner dochteren*; dat is, waarmede Hij tegen hen vertoornd was. Vergelijk Jer. 7:29; Joël. 3:19; Obad.:10, enz. Anders, *die zijn zonen en zijn dochters verwekt hadden*. tegen zijn zonen en zijn dochteren.

20. En Hij zeide: Ik zal Mijn aangezicht van hen verbergen; Zie boven, Deut. 31:17. Ik zal zien, welk hunlieder einde zal wezen; Hebreeuws, *laatste, uiterste, achterste*; alzo onder, Deut. 32:29. Dat is, wat hem ten laatste wedervaren zal, hoe hun dit bekomen zal. Vergelijk Ps. 37:37; Spreuk. 14:12, en Spreuk. 16:25, met de aantekeningen. want zij zijn een gans verkeerd geslacht, Hebreeuws, *geslacht der verkeerdheden*. kinderen, in welke geen trouw is. Dat is, die geen geloof noch woord houden, die ontrouw en meinedig zijn.

21. Zij hebben Mij tot ijver verwekt door hetgeen geen God is; Dat is, door de afgoden. Zie 1 Cor. 8:4,5, en 1 Cor. 10:19. zij hebben Mij tot toorn verwekt door hun ijdelheden; Ik dan zal hen tot ijver verwekken door diegenen, die geen volk zijn; Versta, de heidenen, die God zou bekeren en roepen tot zijn kennis en gemeenschap, inplaats van de Joden. Zie Rom. 9:25, en Rom. 10:19, enz. door een dwaas volk zal Ik hen tot toorn verwekken.

22. Want een vuur is aangestoken in Mijn toorn, Dat is, gruwelijke plagen van verwoesting, krijg, honger, pestilentie, enz., gelijk volgt. Vergelijk boven, Deut. 4:24. Zie Job 22:20. en zal bernen tot in de onderste hel, Hebreeuws, *tot de hel van het onderste*, of, *der benedenheid toe*; dat is, tot in de plaats der graven, diep in de aarde, die alzo zal worden verwoest en verdorven, dat zij in lang geen vruchten zal voortbrengen. Zie wijders van het Hebreeuwse woord *Scheol* Gen. 37:35. en zal het land met zijn inkomst verteren, en de gronden der bergen in vlam zetten. Hebreeuws, *vlammen*.

23. Ik zal kwaden over hen hopen; Dat is, plagen, ongelukken, die hier door Gods pijlen en Deut. 32:22 door het vuur verstaan worden. Mijn pijlen zal Ik op hen verschieten. Dat is, al mijn plagen, die de Schrift dikwijls Gods pijlen noemt, omdat zij

van hem worden toegezonden en diep treffen; also onder, Deut. 32:42.

24. Uitgeteerd zullen zij zijn van honger, opgegeten van den karbonkel en bitter verderf; Dat is, vurig gezwel, hebbende den naam van een vurige kool. en Ik zal de tanden der beesten onder hen schikken, met vurig venijn van slangen des stofs.

Die het stof der aarde eten, Gen. 3:14.

25. Van buiten zal het zwaard beroven, De een van den ander, zonder verschoning, gelijk volgt. en uit de binnenkameren de verschrikking; ook den jongeling, ook de jonge dochter, het zuigende kind met den grijzen man. Hebreeuws, *man der grijsheid, of, grauwigheid.*

26. Ik zeide: In alle hoeken zoude Ik hen verstrooien; *Of, verdoen; uit hoeken zou Ik hen halen, hoek uit hoek in zou Ik hen jagen.* Zie het vervolg van dit, Deut. 32:28. Ik zoude hun gedachtenis van onder de mensen doen ophouden;

27. Ten ware, dat Ik de toornigheid des vijands *Of, terging.* schroomde, Menselijk van God gesproken. De zin is: ten ware dat Ik zulks naliet om de eer mijns naams, opdat die onder de heidenen niet gelasterd worde. dat niet hun tegenpartijen zich vreemd mochten houden; Te weten, also, dat zij niet zouden willen weten dat Ik het gedaan had om Israëls gruwelijke zonden, maar dat zij door hulp van hun afgoden Israël also hadden vermeesterd en uitgeroeid. dat zij niet mochten zeggen: Onze hand is hoog geweest; Dat is, wij hebben door onze macht de overhand over Israël bekomen; het is Gods werk niet. de HEERE heeft dit alles niet gewrocht.

28. Want zij zijn een volk, De Israëlieten. dat door raadslagen verloren gaat, Door eigen kwaden raad zichzelf in het verderf stort. en er is geen verstand in hen.

29. O, dat zij wijs waren; zij zouden dit vernemen, *Of, dat zij dit verstonden! dat zij op hun einde merkten!* zij zouden op hun einde merken. Zie boven, Deut. 32:20.

30. Hoe zoude een enige Te weten, der vijanden. duizend jagen, Der Israëlieten. Anders, *een der Israëlieten zou duizend vijanden verjagen, enz., ten ware, enz.* en twee tien duizend doen vluchten, ten ware, dat hunlieder Rotssteen hen verkocht, en de HEERE hen overgeleverd had? *Of, besloten had; te weten, in der vijanden hand.*

31. Want hun Te weten, der vijanden. rotssteen is niet gelijk Dat is, afgoden, op welken zij zich als op een rots verlaten. onze Rotssteen, Onze God, op welken wij ons verlaten als op een rots. zelfs onze vijanden *Of, laat onze vijanden zelfs rechters zijn;* dat is, zij moeten het zelf bekennen, als bevindende door de ervarenheid dat hun afgoden gans geen macht hebben om te wreken of te straffen, gelijk de God Israëls zijn macht aan zijn volk en de vijanden daarvan in het openbaar betoont, aan beiden zijn rechtvaardigheid bewijzende. rechters zijnde.

32. Want hun wijnstok is uit den wijnstok van Sodom, Alsof hij daaruit gesproten ware; dat is, zij zijn van gelijken aard en werken als die van Sodom en Gomorra. Een zeer schoon en vruchtbaar land, maar gans goddeloze inwoners. Of, dit ziet op den wijn, die den afgoden geofferd werd. Zie Deut. 32:38. en uit de velden van Gomorra; hun wijndruiven zijn vergiftige wijndruiven; Hebreeuws, *wijndruiven des vergifts.* Anders, *der gal;* dat is, galachtig. zij hebben bittere bezien.

33. Hun wijn is vurig drakenvenijn, en een wreed adderenvergift.

34. Is dat niet bij Mij opgesloten, Dat is, Ik weet het alles zeer wel, en heb de wraak waarvan in het volgende vastelijk besloten, maar zal de executie opschorten tot den tijd, dien Ik in mijn verborgen raad daartoe

- bestemd heb. Vergelijk Job 33:16; Ps. 56:9. verzegeld in Mijn schatten?
35. Mijn is de wraak en de vergelding, ten tijde als hunlieder voet zal wankelen; want de dag huns ondergangs is nabij, en de dingen, die hun zullen gebeuren, *Anders, die hun bereid zijn.* haasten.
36. Want de HEERE zal aan Zijn volk recht doen, en het zal Hem over Zijn knechten berouwen; Zie Gen. 6:6. want Hij zal zien, dat de hand is weggegaan, *Dat is, alle macht, alle vermogen zijns volks.* en de beslotene en verlatene niets is. *Of, Dat er geen beslotene noch verlatene is.* Dit schijnt een spreekwoord geweest te zijn, betekende de uiterste benauwdheid en verwoesting. Vergelijk 1 Kon. 14:10, en 1 Kon. 21:21, en inzonderheid 2 Kon. 14:26. De zin is: dat het ook zelfs met hen gedaan was, beiden die zich in de steden verstoken en verborgen hadden, op hoop van te ontkomen; of van iemand door medelijden of gunst opgesloten of in gevangenis bewaard waren, en die in het ruime veld weggelaten of gevlucht waren, menende dat men van hen niet meer zou denken, dat zij reeds van den vijand schenen verlaten en vergeten te zijn. Wanneer zodanigen mede opgezocht en achterhaald worden, of dat er zulken bijkans niet zijn, dat is een teken dat er kwalijk iemand ontkomt of gespaard wordt. Wanneer het zover gekomen is, dan wil de Heere zeggen, zal God van den hemel hulp en verlossing zenden.
37. Dan zal Hij zeggen: Waar zijn hun goden; *Te weten, der vijanden.* de rotssteen, op welken zij betrouwdn?
38. Welker slachtofferen vet zij aten, *Anders, welke het vette van hun slachtoffers aten, en den wijn van hun drankoffers dronken.* welker drankofferen wijn zij dronken; dat zij opstaan en u helpen, dat er verbergning voor u zij. *Of, een schuilplaats, of, dat er beschutting over u zij.*
39. Ziet nu, dat Ik, Ik Die ben, en geen God met Mij, Ik dood en maak levend; Ik versla en Ik heel; *Of, verwond, doorsteek.* en er is niemand, die uit Mijn hand redt!
40. Want Ik zal Mijn hand *Dat is, Ik zal zweren.* God spreekt also menselijkerwijze. Deze manier van doen was in het eedzweren gebruikelijk. Zie Gen. 14:22. naar den hemel opheffen, en Ik zal zeggen: Ik leef in eeuwigheid! *Zwerende bij mijzelf.* Zie Hebr. 6:13.
41. Indien Ik Mijn glinsterend zwaard wette, *Hebreeuws, den bliksem, of, blik, glinster van mijn zwaard.* en Mijn hand ten gerichte grijpt, zo zal Ik wraak op Mijn tegenpartijen doen wederkeren, en Mijn hateren vergelden.
42. Ik zal Mijn pijlen dronken maken van bloed, *Zie boven, Deut. 32:23.* en Mijn zwaard zal vlees eten; van het bloed des verslagenen en des gevangenen, *Hebreeuws, der gevangenis.* van het hoofd af *Dat is, van boven af, beginnende van het hoofd.* *Anders, van het begin af zullen de wraken, of, wrekingen des vijands zijn;* dat is, Ik zal alles, wat de vijanden van den beginne af misdään hebben, samen wreken. zullen er wraken des vijands zijn.
43. Juicht, gij heidenen, *Zie Rom. 15:10.* met Zijn volk! Versta, de Joden. want Hij zal het bloed Zijner knechten wreken; Vergelijk Openb. 19:2. en Hij zal de wraak op Zijn tegenpartijen doen wederkeren, en verzoenen *Te weten, met zichzelf, uit genade, om des Messias' wil.* Zijn land en Zijn volk.
44. En Mozes kwam, en sprak al de woorden dezes lieds voor de oren des volks, hij en Hosea, de zoon van Nun. *Dat is, Jozua.*
45. Als nu Mozes geëindigd had al die woorden tot gans Israel te spreken;

46. Zo zeide hij tot hen: Zet uw hart op al de woorden, die ik heden onder ulieden betuige, dat gij ze uw kinderen gebieden zult, dat zij waarnemen te doen al de woorden dezer wet.
47. Want dat is geen vergeefs woord voor ulieden; *Of, ijdel.* De zin is: dit woord is zo ijdel of slecht niet, dat het u de moeite niet waardig zou zijn op het hoogste dat te behartigen. maar het is uw leven; en door ditzelve woord zult gij de dagen verlengen op het land, waar gij over de Jordaan naar toe gaat, om dat te erven.
48. Daarna sprak de HEERE tot Mozes, op dienzelfden dag, zeggende:
49. Klim op den berg Abarim (deze is de berg Nebo, die in het land van Moab is, die tegenover Jericho is), *Of, in het gezicht van Jericho.* en zie het land Kanaan, dat Ik den kinderen Israels tot een bezitting geven zal;
50. En sterf op dien berg, waarheen gij opklimmen zult, en word vergaderd tot uw volken; *Zie Gen. 15:15.* gelijk als uw broeder Aaron stierf op den berg Hor, en werd tot zijn volken vergaderd.
51. Omdat gijlieden u tegen Mij vergrepen hebt, in het midden der kinderen Israels, aan het twistwater te Kades, in de woestijn Zin; omdat gij Mij niet geheiligd hebt *Dat is, gij hebt zulk een vertrouwen dien tijd op Mij niet gehad en tot mijn eer voor het volk in het openbaar vertoond gelijk u betaamde.* *Zie wijders Lev. 10:3.* in het midden der kinderen Israels.
52. Want van tegenover zult gij dat land zien, maar daarheen niet inkomen, in het land, dat Ik den kinderen Israels geven zal.

1. Dit nu is de zegen, *Zie Gen. 27.* met welken Mozes, de man Gods, *Dat is, de profeet, sprekende door ingeven des Heiligen Geestes, 2 Petr. 1:21.* *Zie wijders van dezen titel Richt. 13:6.* de kinderen Israels gezegend heeft, voor zijn dood.
2. Hij zeide dan: De HEERE is van Sinai gekomen, Mozes schijnt hier Gods openbaringen, in zijn tijd aan Israël gedaan, te vergelijken bij den gang der zon, die hiervoor breekt allengskens, en bij trappen rijst en meerder licht geeft, totdat zij ten laatste het klare middaglicht voortbrengt. Alzo heeft de Heere eerst zijn wet gegeven op den berg Sinaï, *Exod. 19, Exod. 20.* Daarna heeft Hij water uit de rots gegeven en aan het gebergte Seir, of der Edomieten, de metalen slang, zijnde, benevens het man, voorbeelden van *Christus*, doen oprichten, *Num. 20:21; Joh. 3:14; 1 Cor. 10:4.* Ten laatste heeft Hij door Mozes in der Moabieten land zijn wet zeer heerlijk verklaard, dat profetische lied en dezen zegen voor zijn volk geopenbaard, gelijk in dit ganse boek te zien is. Vergelijk *Hab. 3:3,4,* enz. en is hunlieden opgegaan van Seir; Hij is blinkende verschenen van het gebergte Paran, Van *Seir* en *Paran* zie men *Gen. 14:6,* en boven *Deut. 1:1.* en is aangekomen met tien duizenden der heiligen; *Hebreeuws, der heiligheid.* Versta, de millioenen der heilige engelen, welker hoofd de Zoon van God is. *Zie Hand. 7:53; Gal. 3:19,* en vergelijk *Ps. 68:18; Dan. 7:10,* enz. tot **Zijn rechterhand was een vurige wet** *Hebreeuws, vuur der wet.* Versta, dat grote vuur, uit welks midden de wet tot het volk uitgesproken werd. *Zie boven, Deut. 4:11,12,33,36,* en *Deut. 5:22,23,24,25,26,* en *Exod. 19:16,18.* Anders, *hadden zij;* te weten, de heilige engelen, *een vuur der wet.* aan hen. De Israëlieten.
3. Immers bemint Hij de volken! Versta, de stammen Israëls, gelijk *Richt. 5:14,* en onder, *Deut. 33:19,* enz. **Al zijn heiligen zijn in Uw hand;** *Dat is, Gij aanschouwt,*

bezorgt en bewaart hen. Mozes spreekt hier God aan. zij zullen in het midden Anders, *laat hen*, enz., te weten, als discipelen aan de voeten van hun meester. Zie 2 Kon. 2:3, en 2 Kon. 4:38; Hand. 22:3. tussen Uw voeten gezet worden; een ieder zal ontvangen van Uw woorden. Hetgeen hem tot onderwijs en zaligheid moge strekken.

4. Mozes heeft ons de wet geboden, een erfenis Die Gods volk zo lief en dierbaar moet zijn, als een mens zijn erfdeel is. van Jakobs gemeente; De gemeente, die van Jakob afkomstig is.
5. En Hij was Koning Wetten gevende, en het volk regerende als een koning. Ook wordt het woord koning voor een vorst of prins genomen, Jer. 19:3, en Jer. 46:25. Zie de aantekeningen aldaar. in Jeschurun, Zie boven, Deut. 32:15. als de hoofden des volks zich vergaderden, samen met de stammen Israels.
6. Dat Ruben leve, en niet sterve, en dat zijn lieden *van getal* zijn! Of, *dat zij niet weinig van getal zijn*; dat is, groot van getal. Anders, *hoewel zijn lieden weinig van getal zijn*.
7. En dit is van Juda, Dat is, dit is de zegen van Juda; waaronder Simeon mede begrepen is, als hebbende zijn land onder Juda verspreid, en met hem ten oorlog uittrekkende. Zie Joz. 19:1; Richt. 1:3; 1 Kron. 4:24. dat hij zeide: Namelijk Mozes, en zo in het volgende. Hoor, HEERE! Als zij u bidden om victorie. de stem van Juda! en breng hem weder Maak dat hij overwinne en behouden weder tot de zijnen kome. tot zijn volk; zijn handen Geef hem genoegzame kracht om tegen zijn vijanden te bestaan. moeten hem genoegzaam zijn, en zijt Gij *hem* een Hulp tegen zijn vijanden! Hebreeuws, *van*; dat is, die hem bijsta en redde van zijn vijanden.
8. En van Levi zeide hij: Uw Thummim en Uw Urim Mozes spreekt hier, gelijk ook in de volgende verzen, God aan. Van urim en

thummim, zie Exod. 28:30. zijn aan den man, Uw gunstgenoot; Te weten, den hogepriester, die een man Gods en in Gods gunst was. Anders, *uw welbeminde, uw weldadige, goedgunstige, goedertierene*. dien Gij verzocht hebt in Massa, Zie de historie Num. 20. met welken Gij getwist hebt aan de wateren van Meriba.

9. Die tot zijn vader en tot zijn moeder zeide: Namelijk, Levi. Ik zie hem niet; Dat is, ik verschoon hen of spaar hen niet, wanneer God mij zulks gebiedt. Dit ziet op de historie Exod. 32:26, enz. en die zijn broederen niet kende, en zijn zonen niet achtte; Hebreeuws, *kende*. want zij onderhielden Uw woord, en bewaarden Uw verbond.
10. Zij zullen Jakob Uw rechten leren, en Israel Uw wet; zij zullen reukwerk Te weten de Levietische priesters; Exod. 40:27. voor Uw neus leggen, Menselijk van God gesproken; dat is, voor U, Gij, die op een bijzondere wijze tegenwoordig zijt bij de ark des verbonds, die in het allerheiligste was, achter welks voorhangsel het reukaltaar stond. en dat gans verteerd zal worden, Met vuur, als brandoffers en enige andere offers. op Uw altaar. Des brandoffers.
11. Zegen, HEERE! zijn vermogen, Of, *zijn heir*; dat is, heiren; alzo de Levieten in hun orden tot verscheidene diensten onderscheiden waren. Zie Num. 4. en laat U het werk zijner handen wel bevallen; versla de lenden dergenen, Of, *verwond, doorsteek*; dat is, verbreek hun kracht. Vergelijk Ps. 18:39. die tegen hem opstaan en hem haten, dat zij niet weder opstaan! Anders, *zo haast als zij opstaan*.
12. En van Benjamin zeide hij: De beminde des HEEREN, Dit ziet op de tedere liefde van Jakob tot Benjamin, tot welke Jakob zonder twijfel van God gedreven was. Zie daarvan Gen. 42:36,38, en Gen. 43:6,14, en Gen. 44:20,22,29, enz. hij zal

zeker bij Hem wonen. Bij den HEERE, gelijk Benjamin eertijds bij zijn vader Jakob. Hij zal hem den gansen dag overdekken, Of, *beschutten*. en tussen Zijn schouders Tussen Benjamins schouders zal de HEERE wonen; dat is, in Jeruzalem, de hoofdstad zijner bezitting. Alzo wordt Jeruzalem vergeleken bij het hoofd, staande tussen de schouders, en Benjamins land bij het lichaam. zal hij wonen!

13. En van Jozef zeide hij: Zijn land zij gezegend van den HEERE, van het uitnemendste des hemels, Versta, de uitnemendste vruchte, die door den regen der lucht voortgekomen en wassen. Zie Gen. 49:25. van den dauw, en van de diepte, Dat is, de diepe wateren. Zie Gen. 49:25. die beneden is liggende;

14. En van de uitnemendste inkomsten der zon, Hebreeuws, *van het uitnemendste der inkomsten van de zon*; en zo in het volgende; dat is, de schoonste vruchten, die door de warmte der zon voortkomen en rijpen. en van de uitnemendste voortzetting der maan; Die de maan in verscheiden maanden is voortzettende of voortstotende, doordien zij het aardrijk bevochtigt.

15. En van het voornaamste Hebreeuws, *van het hoofd*; dat is, het principaalste, voornaamste; Exod. 30:23. Versta, de schone gezonde kruiden, boomvruchten, wijnstokken, de schone olijfen en vijgebomen, die zeer lieflijk op de bergen en heuvelen voortkomen. der oude bergen, Hebreeuws, *bergen der oudheid*, en alzo, *heuvelen der eeuwigheid*; dat is, die van het begin der wereld geweest zijn. Zie Gen. 49:26. en van het uitnemendste der eeuwige heuvelen;

16. En van het uitnemendste der aarde en haar volheid, en van de goedgunstigheid Of, *en dit door de goedgunstigheid Gods*; zijnde de fontein van dezen zegen. Desgenen, Die in het braambos woonde, Die Mozes in het bos verscheen, Exod. 3:2. kome *de zegening*

op het hoofd van Jozef, Dat is, Jozefs nakomelingen. en op den schedel des afgezonderden van zijn broederen! Zie Gen. 48:22, en Gen. 49:26.

17. Hij heeft de heerlijkheid des eerstgeborenen zijns osses, Dat is, hij is schoon, sterk en wakker, als de eerstgeborene van een zijner ossen. en zijn hoornen zijn hoornen des eenhoorns; Zie Num. 23:22, en Num. 24:8. De gelijkenis van *hoornen* wordt dikwijls in de Schrift gebruikt om te betekenen: macht, sterkte en bescherming, heerlijkheid, eer, waardigheid, hoogmoed, verhoging; idem, vastigheid en duurzaamheid van een ding. Zie 1 Sam. 2:1; 2 Sam. 22:3; Job 16:15; Ps. 22:22, en Ps. 75:5,6,11, en Ps. 89:18,25, en Ps. 92:11, en Ps. 112:9, en Ps. 132:17, en Ps. 148:14; Jer. 48:25; Klaagl. 2:3,17; Ezech. 29:21, en Ezech. 34:21; Micha 4:13; Luk. 1:69, enz. # Ps 89.17,24 92.10 112.9 132.17 148.14 Jer 48.25 La 2.3,17 # Eze 29.21 34.21 Mic 4.13 Lu 1.69 met dezelve zal hij de volken te zamen stoten tot aan de einden des lands. Of, *der aarde*. Dezen nu zijn de tien duizenden Dat is, deze hoornen van Jozef beduiden, enz. van Efraim, Efraïm wordt groter gerekend, omdat het recht der eerstgeboorte op hem was overgebracht door Jakob. Zie Gen. 48:14,17,18,19. en dezen zijn de duizenden van Manasse!

18. En van Zebulon zeide hij: Verheug u, Zebulon! over uw uittocht, Dat is, vanwege uw zeevaart en handel, waardoor gij rijkdom bekomen zult. Zie Gen. 49:13; Joz. 19:11; Matth. 4:15. en Issaschar! over uw hutten. Dat is, over uw veehandel, waartoe de hutten dienden. Zie Gen. 4:20, en vergelijk Gen. 49:14,15.

19. Zij zullen de volken Dat is, zij zullen, door Gods zegen verwekt zijnde, ijveren om de andere stammen met hun exempel, als ver vandaan wonende, te nodigen en op te wekken om mede naar den berg Zion te gaan, tot den godsdienst. Sommigen verstaan ook dat zij door middel der zeevaart de heidenen zouden nodigen tot de ware religie. tot den berg roepen; daar zullen zij

offeranden der gerechtigheid offeren; Dat is, wettelijke offeranden, of, dankoffers, die zij naar recht schuldig zijn. want zij zullen den overvloed der zeeën zuigen, Dat is, die waren en rijkdommen, welke over zee gebracht worden. en de bedekte verborgen dingen Versta, allerlei kostelikheden, als: goud, edelgesteente, enz., die men pleegt op te sluiten en te verbergen; deze worden *gelijk men zegt* over zee en land gevoerd. des zands. Dat is, der zee, wier oevers en grond vol zand zijn; of, de kostelikheden, die gemeenlijk op den grond in de zee zeer overvloedig, door schipbreuken verborgen zijn, en somtijds aan den oever worden uitgeworpen, of anderszins gevist en opgehaald.

20. En van Gad zeide hij: Gezegend zij, Dat is, geloofd, geprezen; zie Gen. 14:20. die aan Gad ruimte maakt! Namelijk God, die den Gadieten, toen zij mede van de Ammonieten benauwd waren, ruimte gaf door Jeftha den Gileadiet. Zie Richt. 11, en vergelijk Gen. 49:19; Ps. 4:2, enz. hij woont als een oude leeuw, Moedig en onversaagd uit zijn leger, als een leeuw, hervoor tredende, om zijn vijanden onder te brengen. Zie de vervulling 1 Kron. 5:19,20,21,22. en verscheurt den arm, ja ook den schedel. en verscheurt den arm, ja ook den schedel.

21. En hij heeft zich van het eerste voorzien, Hij zag in het begin een bekwame woonplaats voor zich uit, of, *van het eerste*; dat is, van de eerste plaats die hem voorkwam, te weten Gilead, Num. 32:1, enz., welke ook van den wetgever Mozes hun toegestaan is, Num. 32:33, enz. En aldaar lieten de Gadieten, volgens hun aanbod en Mozes' toestemming hun vrouwen, kinderen en vee onder Gods beschutting in zekere vaste steden, gaande gewapend vooraan met de andere Israëlieten, om Gods oordeel tegen de Kanaänieten uit te voeren. Zie Num. 32:16,17, enz., en boven Deut. 3:16,18,19,20. omdat hij aldaar *in* het deel des wetgevers bedekt was; daarom

kwam hij met de hoofden des volks; hij verrichtte de gerechtigheid des HEEREN, en zijn gerichten met Israel. 22. En van Dan zeide hij: Dan is een jonge leeuw; Wakker en hartig tegen de vijanden. hij zal *als* uit Bazan voortspringen. Hieruit wordt afgenomen dat daar vele en sterke leeuwen geweest zijn. Vergelijk Richt. 14:5. Van Basan zie boven, Deut. 2:14.

23. En van Nafthali zeide hij: O Nafthali! wees verzadigd van de goedgunstigheid, Van gaven, die uit de gunst en den zegen des Heeren voortkomen. en vol van den zegen des HEEREN; bezit erfelijk het westen en het zuiden. Hebreeuws, *de zee*; omdat de Middellandse zee ten westen van Kanaän gelegen was. Zie Gen. 12:8.

24. En van Aser zeide hij: Aser zij gezegend met zonen; Anders, *boven de andere zonen*; dat is, zijn broeders; of, *gezegend*, dat is, gedankt en geroemd *van de andere zonen* wanneer die van de vruchtbaarheid zijns lands genieten zullen. hij zij zijn broederen aangenaam, en dope zijn voet in olie. Vergelijk Gen. 49:20; Job 29:6.

25. Ijzer en koper Hebreeuws, *ijzer en koper zij uw schoen*. De zin is: in uw aardrijk, onder uw voeten, zal ijzer en koper zijn; vergelijk boven, Deut. 8:9. Anders, *uw grendel zal ijzer en koper zijn*; dat is, uw land zal als met ijzeren en koperen grendels gesloten en bewaard zijn. zal *onder uw schoen zijn*; Anders, *uw besluiting zijn*. Verstaande het gebergte waarin deze metalen zouden gevonden worden. en uw sterkte gelijk uw dagen! Anders, *vermaardheid*. De zin is: zolang gij een volk zult zijn, zult gij sterk, machtig, of vermaard vanwege uw sterkte of vermogen zijn, uw ouderdom zal zijn als uw jeugd.

26. Niemand is er gelijk God, Of, er is niemand gelijk de God van Jeschurun. Zie van Jeschurun boven, Deut. 32:15. O Jeschurun! Die op den hemel vaart

tot uw hulp, Dat is, op de lucht, vanwaar Hij zijn volk hulp toeschikt tegen hun vijanden, die Hij vandaar met schrikkelijk onweder van hagel, bliksem en donder slaat en verderft. Zie een heerlijke verklaring Ps. 18:7-20. **en met Zijn hoogheid** Dat is, met zijn ogen en heerlijke werkingen. **op de bovenste wolken**. Of, *dunste*, die in het opperste deel der lucht voortgebracht worden.

27. De eeuwige God Het Hebreeuwse woord, van *schepselen* gebruikt, betekent dat Hij in voortijden, vanouds, of van het begin der wereld geweest is, gelijk boven, Deut. 33:15, maar van *God* gebruikt, betekent het ook *eeuwigheid*, of, *die vóór alle tijden geweest is*. Hebreeuws, *God der eeuwigheid*. **zij u een woning**, Dat is, als een verheven plaats, waarin gij stil en zeker moogt leven. **en van onder eeuwige armen**; Hebreeuws, *armen der eeuwigheid*; dat is, de eeuwige almachtigheid Gods zal hen beneden op aarde helpen en beschutten. **en Hij verdrijve den vijand voor uw aangezicht, en zegge: Verdelg!**

28. Israel dan zal zeker alleen wonen, en Jakobs oog zal zijn Dat is, Jakobs nakomelingen zullen in vrede wonen, met hun ogen de vruchtbaarheid van hun land mogen aanschouwen en daarin hun lust scheppen. Anders, *Jakobs fontein*; dat is, een voortdurende oorsprong en vloed van allen zegen zij onder het volk Israëls, dat uit Jakob gesproten is, enz. **op een land van koren en most; ja, zijn hemel zal van dauw druipen.**

29. Welgelukzalig zijt gij, o Israel! wie is u gelijk? gij zijt een volk, verlost door den HEERE, het Schild uwer hulp, Of, uw schild der hulp; dat is, uw helpend schild; gelijk Ps. 2:6 de berg mijner heiligheid; dat is, mijn heilige berg. en Die een Zwaard is uwer hoogheid; Die voor u vecht om u te verhogen. daarom zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, Zullen gedwongen worden zich u te onderwerpen, alhoewel zij het van harte niet zullen menen. Zie 2 Sam.

22:45; Ps. 18:45, en vergelijk Ps. 66:3, en Ps. 81:16. **en gij zult op hun hoogten treden!** Zie boven, Deut. 32:13.

Deuteronomium 34

- 1. Toen ging Mozes op**, Door Gods openbaring tevoren wetende dat hij aldaar zou sterven, ging hij gewillig naar zijn sterfplaats. **uit de vlakke velden van Moab, naar den berg Nebo**, gelegen aan de zuidzijde van Pisga, dicht bij de stad Nebo, door de Rubenieten opgebouwd, Num. 32:38. Vergelijk boven, Deut. 32:49. **op de hoogten van Pisga**, Hebreeuws, *hoofd*. Dit was een zeer hoge berg, gelegen aan Nebo, die veel lager was, dienende als tot een opgang naar de spits van Pisga. **welke recht tegenover Jericho is; en de HEERE wees hem dat ganse land, Gilead** Zie Gen. 31:21, Num. 32:1,29, enz. **tot Dan toe; Gelegen in het noordeinde van Kanaän, tevoren genoemd Leschem of Laïs, ingenomen en vernoemd door den stam Dan; Joz. 19:47; Richt. 18:29.**
- 2. En het ganse Nafthali**, Dat is, land van Nafthali. **en het land van Efraim en Manasse, en het ganse land van Juda, tot aan de achterste zee; Zie boven, Deut. 11:24.**
- 3. En het Zuiden, en het effen veld der vallei van Jericho, de palmstad**, Omdat in de vallei van Jericho veel palmbomen wiessen, alsook balsem, waarvan deze stad vermaard was, en den naam Jericho, vanwege den *goeden reuk*, had. Zie ook Richt. 1:16, 2 Kron. 28:15. **tot Zoar toe. Zie Gen. 19:20.**
- 4. En de HEERE zeide tot hem: Dit is het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Aan uw zaad zal Ik het geven! Ik heb het u met uw ogen doen zien, maar gij zult daarheen niet overgaan. Over de Jordaan.**
- 5. Alzo stierf Mozes, de knecht des HEEREN, aldaar in het land van**

- Moab, naar des HEEREN mond. Dat is, woord, zeggen, of, ordinantie.
6. En Hij begroef hem in een dal, De HEERE. in het land van Moab, tegenover Beth-Peor; en niemand heeft zijn graf geweten, De plaats, waar Hem de HEERE begraven had; zie den Zendbrief van Judas 9. Dit heeft God zonder twijfel gewild om alle aanleiding van superstitie of afgoderij *waartoe dit volk zeer genegen was* voor te komen, gelijk de duivel het ter contrarie gaarne ontdekt had. **tot op dezen dag.** Uit deze woorden blijkt klaarlijk dat Deut. 34: na Mozes' dood geschreven is.
7. Mozes nu was honderd en twintig jaren oud, Hebreeuws, *een zoon van honder en twintig jaar.* als hij stierf; zijn oog was niet donker geworden, Vergelijk Joz. 14:10,11. en zijn kracht was niet vergaan. Hebreeuws, *weggevloden.* Dat is, frisheid, jeugdigheid. Hebreeuws eigenlijk, *groente, groenigheid;* een gelijkenis van groene kruiden, die vol sap en bloeiende zijn. Desnietteenstaande heeft God hem, nog fris en sterk zijnde, doen sterven.
8. En de kinderen Israels beweenden Mozes, in de vlakke velden van Moab, dertig dagen; Vergelijk Gen. 50:3,10, en Num. 20:29. en de dagen des wenens, van den rouw over Mozes, werden voleindigd.
9. Jozua nu, de zoon van Nun, was vol van den Geest der wijsheid; Dat is, van de gave der wijsheid, die de Heilige Geest in hem tot verrichting van zulk een ambt gewerkt had. want Mozes had zijn handen op hem gelegd; Hebreeuws eigenlijk, *had met zijn handen op hem gesteund.* Zie hiervan, Gen. 48:14; Num. 8:10, en Num. 27:18. zo hoorden de kinderen Israels naar hem, en deden gelijk als de HEERE Mozes geboden had.
10. En er stond geen profeet meer op in Israel, gelijk Mozes, dien de HEERE gekend had, *Anders, die den HEERE,* enz. van aangezicht tot aangezicht, Zie Exod. 33:11; Num. 12:8, en boven, Deut. 5:4.

11. In al de tekenen en de wonderen, waartoe hem de HEERE gezonden heeft, om die in Egypteland te doen aan Farao, en aan al zijn knechten, en aan al zijn land;
12. En in al die sterke hand, Dat is, de werken der goddelijke kracht. Vergelijk boven, Deut. 4:34. en in al die grote verschrikking, Dat is, schrikkelijke mirakuleuze daden. die Mozes gedaan heeft God, door de hand of den dienst van Mozes. voor de ogen van gans Israel.